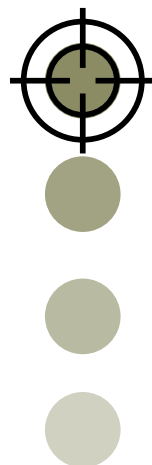

obor státní služby
obrana

učební texty
pro úřednickou
zkoušku

Vzor citace: KOLEKTIV AUTORŮ. *Obrana. Učební text pro zvláštní část úřednické zkoušky z oboru státní služby Obrana*. Praha: Ministerstvo obrany, 2025.

Autoři a korektoři:

Zdeněk Ďuríček †	okruh 14
Martin Franěk	okruh 7
Stanislav Hemza	okruh 8
Pavel Kugler	okruh 18
Jana Novotná	okruh 6
Vladimír Tetur (ed.)	okruhy 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 19, 20
Mojmír Vodička	okruh 16
Lenka Zvánovcová Lemingerová	okruh 9

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

studijní text, který jste právě otevřeli, Vám pomůže s přípravou na vykonání zvláštní části úřednické zkoušky pro obor státní služby č. 49 Obrana.

Tento studijní materiál byl vytvořen s úmyslem přehledně zpracovat oblast základních znalostí tohoto oboru služby pokrytou dvaceti zkušebními okruhy. Důraz je kladen na srozumitelnost, přehlednost a názornost. Zároveň je však třeba poznamenat, že obsah studijního textu není zcela vyčerpávající; jeho cílem je poskytnout čtenáři (z velké většiny se bude jednat o žadatele o vykonání úřednické zkoušky) základní orientaci v problematice oboru služby Obrana.

Studijní text je rozčleněn do dvaceti kapitol, které korespondují s dvaceti zkušebními okruhy. Struktura jednotlivých kapitol je shodná, na začátku je vždy uveden přehled základních právních a mimoprávních předpisů, které pokrývají oblast zkušební okruhu, dále navazuje vlastní odborný text v rozsahu znalostí potřebných pro správnou odpověď na daný zkušební okruh.

Máte-li v úmyslu přihlásit se prvně k vykonání úřednické zkoušky, měli byste vědět, že se skládá z obecné a zvláštní části. Každá část úřednické zkoušky se koná samostatně. Zvláštní část úřednické zkoušky je možné konat až po úspěšném vykonání obecné části.

Zvláštní část úřednické zkoušky se koná ústně před zkušební komisí v Ministerstvu obrany. Zkušební komise má tři členy, z nichž nejméně dva jsou státními zaměstnanci. Členem zkušební komise nesmí být ten, u něhož lze s ohledem na jeho poměr ke zkoušenému pochybovat o jeho nepodjatosti.

Státní zaměstnanec o termínu a místě konání zvláštní části úřednické zkoušky je písemně vyzooměn, a to nejméně 15 dní před konáním úřednické zkoušky. Pokud mu ve vykonání úřednické zkoušky v určeném termínu brání překážka ve službě, je mu stanoven náhradní termín konání úřednické zkoušky. Na tomto místě je také vhodné shrnout, že státní zaměstnanec s povinností vykonat úřednickou zkoušku pro systemizovaný

obor služby má na složení úřednické zkoušky nejvýše dva bezúplatné pokusy. Dva bezúplatné pokusy má na složení úřednické zkoušky rovněž zaměstnanec v pracovním poměru pro obor služby systemizovaný na služebním místě, které jím bylo dočasně obsazeno, a státní zaměstnanec v kalendářním roce pro nejvýše dva obory státní služby nesystemizované na svém služebním místě včetně jednoho opakování každé této zvláštní části úřednické zkoušky. Třetí a další pokus je již i pro tyto žadatele zpoplatněn, jejich počet ale není nijak omezen. Stejně tak není omezen počet pokusů pro zájemce z řad veřejnosti, nebo státního zaměstnance či zaměstnance v pracovním poměru, který hodlá vykonat úřednickou zkoušku pro jiné než v tomto odstavci již zmíněné obory služby, přičemž při každém konání úřednické zkoušky je rovněž třeba uhradit náklady s ní spojené.

Účelem zvláštní části úřednické zkoušky je ověřit, zda státní zaměstnanec má potřebné znalosti a je dostatečně odborně připraven pro další výkon služby v oboru služby, k jehož výkonu byl na služební místo zařazen nebo jmenován.

Zvláštní část úřednické zkoušky trvá zpravidla nejdéle 60 minut a zahrnuje přípravu, která trvá nejméně 15 minut, nejvíce však 30 minut; v případech hodných zvláštního zřetele je možné dobu přípravy prodloužit, a to zpravidla nejdéle na 60 minut.

Nejprve si zkoušený losuje tři zkušební okruhy ze seznamu dvaceti zkušebních okruhů, poté probíhá příprava, při níž může používat nekomentované úplné znění mezinárodní smlouvy, právního předpisu nebo služebního předpisu (vlastní nebo zajištěné služebním úřadem) dle seznamu doporučené literatury. Po ukončení přípravy probíhá vlastní zkoušení před zkušební komisí formou ústních odpovědí na vylosované okruhy. Jestliže zkušební komise hodnotí zkoušeného výrokem „uspěl“ alespoň u dvou ze tří vylosovaných zkušebních okruhů, zní celkové hodnocení zvláštní části úřednické zkoušky „uspěl“; v opačném případě je celkové hodnocení „neuspěl“. Zkoušený se dále v obecné nebo zvláštní části úřednické

zkoušky hodnotí výrokem „neuspěl“, pokud v jejich průběhu použije nedovolenou pomůcku, nebo od obecné či zvláštní části odstoupí, anebo se k příslušné části bez řádné omluvy nedostaví.

Po vykonání zvláštní části úřednické zkoušky seznámí zkušební komise zkoušeného s jejím hodnocením a o průběhu úřednické zkoušky zkoušeného vyhotoví protokol. O úspěšném vykonání zvláštní části úřednické zkoušky vystaví zkušební komise osvědčení, naopak o neúspěšném vykonání úřednické zkoušky vystaví zkušební komise písemnou zprávu.

Pro státního zaměstnance s povinností vykonat úřednickou zkoušku jsou důležité také následující informace. Jestliže státní zaměstnanec úřednickou zkoušku nevykonal úspěšně, umožní mu služební orgán jedno její bezúplatné opakování na základě jeho písemné žádosti. Opakovaná úřednická zkouška může být konána nejdříve po uplynutí 21 dnů po neúspěšném vykonání úřednické zkoušky. O termínu a místě konání opakované úřednické zkoušky je státní zaměstnanec písemně vyrozuměn nejméně 15 dní před

jejím konáním. Členem zkušební komise při opakování zvláštní části úřednické zkoušky nesmí být ten, kdo byl jejím členem při zvláštní části úřednické zkoušky, kterou státní zaměstnanec vykonal neúspěšně.

Jak již bylo uvedeno, pro snadnější přípravu na zvláštní část úřednické zkoušky v oboru státní služby Obrana je určen studijní text, který právě držíte v ruce. Věříme, že bude nápomocen úspěšnému vykonání úřednické zkoušky v její zvláštní části a že cenné informace, které jeho studiem získáte, zúročíte ve svém profesním životě.

Závěrem bych chtěl poděkovat všem autorům a korektorům, kteří se podíleli na tvorbě a korektuře těchto učebních textů. V neposlední řadě bych chtěl vzpomenout JUDr. Zdeňka Ďuríčka, MPA, autora jednoho ze zkušebních okruhů, který již není mezi námi.

Vladimír Tetur (ed.)
Praha 31. srpna 2025

Seznam právních předpisů, mezinárodních smluv, právních předpisů a usnesení vlády, z nichž byly vytvořeny zkušební okruhy

ve smyslu ustanovení § 38 odst. 1 písm. a) zákona o státní službě

★ Ústavní zákony:

- » ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR
- » ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR

★ Zákony:

- » zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR
- » zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- » zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR,
- » zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)
- » zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR
- » zákon č. 219/1999 Sb., zákon o ozbrojených silách ČR
- » zákon č. 221/1999 Sb., zákon o vojácích z povolání
- » zákon č. 309/2000 Sb., o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu a o změně živnostenského zákona
- » zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech
- » zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- » zákon č. 214/2004 Sb., o zřízení Univerzity obrany
- » zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- » zákon č. 585/2004 Sb., zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)
- » zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství
- » zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii
- » zákon č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů)
- » zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze

★ Podzákoné právní předpisy:

- » vyhláška č. 387/2010 Sb., o zobrazení vojenského znaku a národního rozlišovacího znaku, způsobu označování vojenského materiálu vojenským znakem a mezinárodně platným rozeznávacím znakem, zobrazení vojenského stejnokroje a vojenských odznaků a jejich nošení a označování vojenské techniky národním rozlišovacím znakem nebo státním symbolem anebo znakem Hradní stráže (o vojenských znacích a stejnokrojích)
- » vyhláška č. 301/2013 Sb., o stanovení způsobu zevního označení Vojenské policie a vojenských policistů, vzoru služebního průkazu a barevného provedení a označení dopravních a speciálních prostředků Vojenské policie

★ Mezinárodní smlouvy:

- » Charta OSN
- » Severoatlantická smlouva
- » Smlouva o EU
- » Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
- » Ženevské úmluvy a jejich dodatkové protokoly
- » Haagské úmluvy a jejich dodatkové protokoly

★ Koncepční a strategické dokumenty:

- » Bezpečnostní strategie (usnesení vlády ČR ze dne 28. června 2023 č. 478)
- » Obranná strategie (usnesení vlády ČR ze dne 4. října 2023 č. 737)
- » Koncepce výstavby Armády ČR 2035 (usnesení vlády ČR ze dne 20. prosince 2023 č. 982)
- » Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2025–2030 (usnesení vlády ČR ze dne 8. ledna 2025 č. 11)

Seznam použitých zdrojů

- ČESKÁ REPUBLIKA. *Bezpečnostní strategie ČR*. Usnesení vlády ČR ze dne 28. června 2023 č. 478. In: Vláda ČR [online]. Praha: Úřad vlády, 2023 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2025–2030*. Usnesení vlády ČR ze dne 8. ledna 2025 č. 11. In: Ministerstvo obrany ČR [online]. Praha: Ministerstvo obrany, 2025 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://mo.gov.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce výstavby Armády ČR 2035*. Usnesení vlády ČR ze dne 20. prosince 2023 č. 982. In: Ministerstvo obrany ČR [online]. Praha: Ministerstvo obrany, 2023 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://mo.gov.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Obranná strategie ČR*. Usnesení vlády ČR ze dne 4. října 2023 č. 737. In: Vláda ČR [online]. Praha: Úřad vlády, 2023 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1993 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Vyhláška č. 301/2013 Sb., o stanovení způsobu zevního označení Vojské policie a vojenských policistů, vzoru služebního průkazu a barevného provedení a označení dopravních a speciálních prostředků Vojské policie*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2013 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Vyhláška č. 387/2010 Sb., o zobrazení vojenského znaku a národního rozlišovacího znaku, způsobu označování vojenského materiálu vojenským znakem a mezinárodně platným rozeznávacím znakem, zobrazení vojenského stejnokroje a vojenských odznaků a jejich nošení a označování vojenské techniky národním rozlišovacím znakem nebo státním symbolem anebo znakem Hradní stráže (o vojenských znacích a stejnokrojích)*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2010 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1969 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů)*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2015 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1987 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2016 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2004 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1994 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.

- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2002 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 214/2004 Sb., o zřízení Univerzity obrany*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2004 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1999 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1999 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 1999 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2005 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2013 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 309/2000 Sb., o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu a o změně živnostenského zákona*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2000 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2004 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)*. In: e-Sbírka zákonů a mezinárodních smluv [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2004 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://e-sbirka.cz>.
- EVROPSKÁ UNIE. *Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění)*. Maastricht, 7. února 1992. In: EUR-Lex [online]. Lucemburk: Úř. věst. EU, 1992 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu>.
- KONFERENCE O BEZPEČNOSTI A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ. *Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (Helsinský závěrečný akt)*. Helsinky, 1. srpna 1975. In: Organization for Security and Co-operation in Europe [online]. Vídeň: OBSE, 1975 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://www.osce.org>.
- MEZINÁRODNÍ HUMANITÁRNÍ PRÁVO. *Haagské úmluvy a jejich dodatkové protokoly*. Haag, 1899–1954. In: International Committee of the Red Cross [online]. Ženeva: ICRC, [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org>.
- MEZINÁRODNÍ HUMANITÁRNÍ PRÁVO. *Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 a Dodatkové protokoly z let 1977 a 2005*. Ženeva, 1949–2005. In: International Committee of the Red Cross [online]. Ženeva: ICRC, [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org>.
- ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Charta Organizace spojených národů*. San Francisco, 26. června 1945. In: United Nations Treaty Collection [online]. New York: OSN, 1945 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://treaties.un.org>.
- SEVEROATLANTICKÁ SMLOUVA. *Severoatlantická smlouva*. Washington, 4. dubna 1949. In: North Atlantic Treaty Organization – NATO [online]. Brusel: NATO, 1949 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm.
- PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. podstatně rozšířené a doplněné vydání. Praha: Linde, 2008. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 978-80-7201-694-5.
- HENDRYCH, D. A KOL. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.

MINISTERSTVO OBRANY. *Válečné broby a pietní místa* [online]. 2025 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://valecnehroby.mo.gov.cz>.

NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. 2025 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://www.nato.int>.

EVROPSKÁ UNIE. Evropská unie [online]. 2025 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/index_cs.

ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE. *Organization for Security and Co-operation in Europe* [online]. 2025 [cit. 2025-08-30]. Dostupné z: <https://www.osce.org>.

Obrázek na titulní straně

Obrázek na titulní straně - Full Shot Soldiers Fighting Together by @freepik - byl vytvořen A.I. a zakoupen v rámci předplatného **Freepik.com** (Premium License in Premium Plan). [cit. 2025-08-30] Dostupné z https://www.freepik.com/free-ai-image/full-shot-soldiers-fighting-together_67398286.htm.

Ikony

Ikony byly zakoupeny v rámci předplatného aplikace Flaticon jako součást předplatného **Freepik.com** (Premium Plan). [cit. 2025-08-30] Dostupné z <https://www.flaticon.com>.

Schémata

Autorem schémat je editor těchto učebních textů.

Logo státní služby

Autorem logo státní služby Ministerstva obrany je editor těchto učebních textů.

Zkratky

AČR	Armáda ČR
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
MO	Ministerstvo obrany
NATO	Organizace severoatlantické smlouvy
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
UO	Univerzita obrany
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠŠ	Vojenská střední škola
VZ	Vojenské zpravodajství

Zkušební okruhy

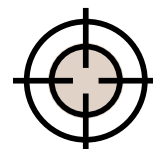
ve smyslu ustanovení § 38 odst. 1 písm. a) zákona o státní službě

Číslo okruhu	Název okruhu
1.	Obranná politika
2.	Subjekty zabezpečující obranu státu
3.	Bezpečnostní aspekty zapojení ČR do mezinárodních organizací
4.	Právo ozbrojeného konfliktu
5.	Ústavní aspekty obrany a krizové stavy
6.	Příprava občanů k obraně státu
7.	Branná povinnost
8.	Služební poměr vojáka
9.	Válečný veterán
10.	Ministerstvo obrany jako správní a služební úřad
11.	Podřízené správní úřady
12.	Podřízené služební úřady
13.	Ozbrojené síly ČR
14.	Vojenská policie
15.	Vojenské zpravodajství
16.	Vojenské školství
17.	Vojenský materiál
18.	Válečné hroby a pietní místa
19.	Obranná standardizace a katalogizace
20.	Státní ověřování jakosti

Kliknutím v úvodu příslušné kapitoly na symbol terče se opětovně vrátíte na tento přehled zkušebních okruhů.

Obranná politika

Zdroje: ústavní zákon č. 110/1998 Sb.,
o bezpečnosti ČR

Bezpečnostní strategie (usnesení vlády ČR
ze dne 28. června 2023 č. 478)

Obranná strategie (usnesení vlády ČR ze
dne 4. října 2023 č. 737)

1.1 Bezpečnost a její zajišťování

Bezpečnost státu spočívá v ochraně jeho základních hodnot: svrchovanosti, územní celistvosti, demokracie, právního řádu a také života a majetku obyvatel. Tyto hodnoty jsou zakotveny v ústavním zákoně o bezpečnosti ČR (č. 110/1998 Sb.). I v krizových situacích musí stát zajistit ochranu těchto hodnot – nelze je „odložit“, i když minulá opatření selžou. Tomuto poslednímu obrannému postavení se někdy říká „poslední obranná kóta státu“.

Vláda je nejvyšším garantem funkčního bezpečnostního systému. Ten tvoří několik vzájemně propojených oblastí: zahraniční a vnitřní politika, vojenská složka, vnitřní bezpečnost (policie, hasiči, záchranné složky), ekonomická a finanční stabilita, legislativa a sociální politika. Každá z těchto oblastí přispívá k celkové odolnosti státu.

1.2 Definice obrany státu

Obrana státu je výrazná část bezpečnostní politiky zaměřená na přípravu a nasazení sil a prostředků k odražení vnějších hrozeb. Zákon o zajišťování obrany (č. 222/1999 Sb.) ukládá vládě a dalším úřadům povinnost:

- ★ **vytvořit systém obrany**, tedy legislativní a organizační rámec, v němž armáda, zálohy a civilní složky mohou efektivně spolupracovat,
- ★ **připravit a nasadit** Armádu ČR, záložníky a další složky (např. obranný průmysl) tak, aby byly schopny plnit úkoly ve vojenském konfliktu i při krizových situacích,
- ★ **plnit mezinárodní závazky**, zejména ve formě kolektivní obrany v rámci NATO a unijní SBOP.

Právní rámec člení roli **státu** (legislativa, financování), **ozbrojených sil** (výcvik, vybavení, operační nasazení) a **občanů** (způsobilost k obraně, krizové řízení).

1.3 Výchozí podmínky a bezpečnostní zájmy podle Bezpečnostní strategie

Výchozí podmínky bezpečnostní politiky

- ★ demokratické hodnoty a ochrana lidských práv jsou jádrem všech aktivit,
- ★ bezpečnost jednotlivce závisí na fungujících institucích, krizovém řízení a odolnosti společnosti,
- ★ kolektivní obrana v NATO a rámec EU jsou nezbytné, ale nezbavují Česko vlastní odpovědnosti za obranu.

Kategorizace bezpečnostních zájmů

- ★ **životní zájmy**: svrchovanost, územní celistvost, demokratický právní stát,
- ★ **strategické zájmy**: stabilita euroatlantického prostoru, silné obranné aliance, rozvoj obranného průmyslu, ekonomická a kybernetická bezpečnost atd.,
- ★ **další významné zájmy**: regionální spolupráce, potravinová a klimatická bezpečnost, boj proti extremismu, vzdělávání k informační gramotnosti.

Poznámky:

1.4 Charakteristika bezpečnostního prostředí

Hlavní rysy současné situace

- ★ obnova velkého válčení v Evropě po ruské invazi na Ukrajinu – nejvyšší riziko od konce studené války,
- ★ globální soupeření demokracií a autoritářských režimů (Rusko, Čína) v politické, ekonomické a kybernetické dimenzi,
- ★ mnohodoménové hrozby: vedle tradičních i kyberprostor, vesmír, hybridní operace, změna klimatu.

Bezpečnostní hrozby

- ★ státní aktéři:
 - » Rusko: přímá agrese, hybridní působení, jaderné odstrašení,
 - » Čína: technologický a ekonomický nátlak, kyberšpionáž, dezinformace,
- ★ nestátní aktéři:
 - » terorismus, organizovaný zločin, extremistické a hybridní operace,
- ★ přírodní a antropogenní hrozby:
 - » změna klimatu, pandemie, průmyslové havárie.

1.5 Strategie prosazování zájmů ČR

Dvě hlavní linie

- ★ předcházení a potlačování hrozeb – diplomacie, sankce, prevence hybridních a kybernetických útoků,
- ★ posilování odolnosti – ekonomická, energetická, potravinová, kybernetická, průmyslová a společenská odolnost.

Klíčové nástroje

- ★ strategická komunikace: vně i uvnitř, k odstrašení i k získání podpory veřejnosti,
- ★ integrovaný systém rozhodování: pravidelná cvičení, propojené vojenské a nevojenské informační systémy,
- ★ zapojení státu do trhu: podpora strategických odvětví, správa státních podílů v klíčových firmách.

1.6 Oblasti strategické pozornosti

- ★ postavení Česka v mezinárodních vztazích:
 - » budování důvěry, jednotné vystupování,

- ★ **obrana a ozbrojené síly:**
 - » interoperabilita s NATO, protivzdušná obrana, mobilizace záloh,
- ★ **kybernetická bezpečnost:**
 - » aktivní obrana, kapacity pro detekci a reakci, vzdělávání odborníků,
- ★ **ekonomická bezpečnost:**
 - » diverzifikace dodavatelů, kontrola citlivého zboží, strategické rezervy,
- ★ **vnitřní bezpečnost:**
 - » integrovaný záchranný systém, krizové řízení, ochrana obyvatelstva,
- ★ **další oblasti:**
 - » environmentální a potravinová bezpečnost, vzdělávání, boj proti extremismu.

1.7 Úvod a hlavní sdělení dle Obranné strategie

- ★ Návrat války velkého rozsahu do Evropy po ruské agresi na Ukrajinu.
- ★ Nejvyšší riziko vojenského napadení ČR od konce studené války.
- ★ Primární cíl: věrohodné odstrašení útočnicka, nikoli vedení války, s odhodláním použít sílu, pokud bude třeba.
- ★ Nutnost budovat:
 - » **silné ozbrojené síly** – dobře vyzbrojené, vycvičené a udržitelné v boji.
 - » **operační přípravu území** – Host Nation Support pro spojence: příjem, přesuny, logistiku.
- ★ Obrana je **celovládní a celospolečenský** úkol; podílí se na ní nejen armáda, ale i další úřady, průmysl a občané.

Od konce roku 2022, kdy Rusko rozhodlo o invazi na Ukrajinu, se do Evropy vrátila hrozba velkého mezistátního konfliktu. Pro českou vládu i Ministerstvo obrany je klíčové pochopit, že nejde o vzdálený scénář, ale o bezprostřední riziko s varovací dobou měřenou týdny až měsíci. Obranná strategie ČR 2023 proto zdůrazňuje, že naším prvořadým cílem není vést válečné operace na cizím území, ale vybudovat tak silnou, moderní a odhodlanou obranu, která agresora spolehlivě odradí. Věrohodné odstrašení se opírá o kvalitní výzbroj, vysoce kvalifikované vojáky i robustní protivzdušnou obranu, a zároveň o schopnost Česka přijmout a logisticky podpořit spojenecké jednotky (Host Nation Support). Obrana je chápána nejen jako úkol armády, ale jako celovládní i celospolečenská zodpovědnost – od úřadů přes průmysl až po každého občana.

1.8 Účel a cíle obranné strategie

Obrana státu

- ★ jedním z nejdůležitějších úkolů státu pro ochranu svrchovanosti, územní celistvosti a demokratického právního řádu.

Poznámky:

Účelem strategie je definovat základní východiska, cíle a nástroje obranné politiky ČR v reakci na měnící se bezpečnostní prostředí.

Strategie navazuje na **Bezpečnostní strategii ČR** (červen 2023) a implementuje klíčové dokumenty NATO (Strategická koncepce) a EU (Strategický kompas).

Slouží jako zadání pro **návazné koncepční dokumenty** (Ústřední plán obrany státu, Koncepce mobilizace, Koncepce výstavby AČR apod.).

Obranná strategie navazuje na širší Bezpečnostní strategii ČR (schválenou v červnu 2023) a přetavuje její obecné principy do konkrétního rámce pro obranu státu. Strategický dokument definuje čtyři hlavní cíle: ukotvit naši obranu v mezinárodních aliancích, zajistit odpovídající zákonný a institucionální rámec, vybudovat kapacity Armády ČR k obraně vysoké intenzity a posílit odolnost celé společnosti. Každý z těchto cílů je podpořen rozpracováním v dílčích koncepcích – například Koncepce mobilizace, Ústřední plán obrany státu či Koncepce výstavby AČR, které dokument podrobně zadává. Mezinárodní rámec NATO a Strategický kompas EU se tu stávají nejen inspirací, ale i závazkem k interoperabilitě a sdílení břemene obrany.

1.9 Bezpečnostní prostředí a hrozby

Rusko

- ★ nejzávažnější hrozba; agresí na Ukrajinu vrátilo do Evropy velké mezistátní boje

Varovací doba

- ★ se zkrátila na týdny až měsíce; hrozba může přijít bez varování

Asymetrické a hybridní hrozby

- ★ kybernetické útoky, dezinformace, ekonomický nátlak, sabotáž již v době míru

Globální soupeření

- ★ Čína zasahuje prostřednictvím kybernetiky, technologické závislosti a hybridních operací

Klimatické změny

- ★ extrémní počasí narušuje infrastrukturu a mění operační prostředí

Současné bezpečnostní prostředí se vyznačuje kombinací klasických a nových hrozeb. Na jedné straně státní aktéři jako Rusko i Čína uplatňují agresivní politiku: Rusko přímou vojenskou sílu a jaderné výhrůžky, Čína technologickou dominanci, kybernetické špionážní operace a ekonomický tlak. Varovací doba před útokem se zkrátila, proto nelze spoléhat na včasné varování. Na druhé straně hrozí hybridní útoky – kybernetické sabotáže, cílené dezinformační kampaně, ekonomické sankce a další nekonvenční formy boje, které probíhají i v době míru. Klima

a extrémní počasí pak představují další riziko: záplavy, sucho či bouře mohou poškodit kritickou infrastrukturu, narušit dodávky energie či vody a zkomplikovat vojenskou i civilní reakci na krizi.

1.10 Principy a předpoklady obrany

Celovládní a celospolečenský přístup

- ★ ochrana vyžaduje zapojení všech orgánů veřejné správy, průmyslu i občanů

Odolnost státu a společnosti

- ★ sedm oblastí NATO
 - » energetika
 - » voda
 - » zdravotnictví
 - » doprava
 - » komunikace
 - » pohyb obyvatel
 - » základní funkce státu

Příprava záloh a mobilizace

- ★ systém válečného rozvinutí ozbrojených sil, infrastruktura a zásoby materiálu

Strategie vychází z přesvědčení, že skutečně efektivní obrana musí být komplexní. Zapojení všech vládních institucí znamená, že ministerstva dopravy, zdravotnictví, energetiky i vnitra spolupracují na systému varování obyvatelstva, na ochraně sítí a na zajištění klíčových komodit. Společenská odolnost vyžaduje, aby občané věděli, jak se připravit na krizové situace, a aby fungovaly záložní zdroje potravin, energie či zdravotnického materiálu. Klíčová je také schopnost rychlé mobilizace záloh – dostatečné zásoby munice, logistická infrastruktura a rozvinutý systém záložních jednotek, které by mohly do bojové pohotovosti přejít během několika dnů.

1.11 Požadavky na obranný systém ČR

Dva hlavní úkoly:

- ★ Budovat nasaditelné, udržitelné a interoperabilní síly pro operace kolektivní obrany.
- ★ Zajistit přijetí a podporu spojeneckých sil (Host Nation Support) na území ČR.

Prvky obranného systému:

- ★ Pozemní protivzdušná obrana + nadzvukové letectvo v rámci NATINAMDS.
- ★ Nasazení sil do misí NATO, EU, OSN, ad hoc koalic bez oslabování domácí obrany.

Poznámky:

- ★ **Financování:** min. 2 % HDP ročně, s možností dalšího navýšení (*pozn. stávající strategie*).
- ★ **Personál:** motivovaný, kompetentní a dobře připravený voják i civilista; konkurenceschopné podmínky.

ČR musí zároveň pracovat na dvou hlavních frontách: na budování vlastních bojových kapacit a na přípravě území pro spojenecké jednotky. Ozbrojené síly musí být nasaditelné, udržitelné a interoperabilní s partnery NATO, což vyžaduje moderní výzbroj, standardizované postupy a dostatečné lidské zdroje. Obzvláště důležitá je protivzdušná obrana – kombinace moderních systémů krátkého a dlouhého dosahu v rámci programu NATINAMDS. Současně se ČR zavázala plnit alianční cíl investovat minimálně 2 % HDP do obrany, čímž zajišťuje nejen adekvátní rozpočet, ale i dlouhodobou stabilitu plánování.

1.12 Schopnosti ozbrojených sil a inovace

Multidoménové operace

- ★ propojení pozemních, vzdušných, vesmírných a kybernetických sil v jednotné struktuře velení.

Technologické inovace

- ★ AI, autonomní systémy, kvantové technologie; zapojení akademické a soukromé sféry, programy NATO DIANA a EU Obranný fond.

Interoperabilita

- ★ účast v mnohonárodních projektech, standardizace platforem, sdílení zásob munice.

Vesmírné a kybernetické schopnosti

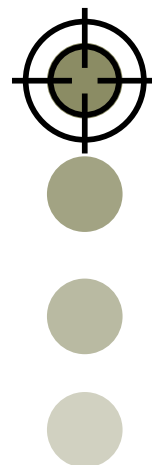
- ★ situational awareness, satelitní komunikace, aktivní kyberobrana.

Pro úspěch v současném mnohodoménovém boji nestačí jen pozemní a letecká vojska. Potřebujeme propojit pozemní, vzdušné, kybernetické a kosmické složky, aby velení mělo úplný přehled o situaci a mohlo koordinovat zásahy v reálném čase. To znamená investovat do satelitních systémů, do kyberobran i do umělé inteligence, která dokáže rychle zpracovat obrovské objemy dat. Český obranný průmysl a akademická sféra jsou zde klíčovými partnery: programy NATO a EU obranný fond poskytují granty na vývoj autonomních systémů, nových materiálů či kvantových senzorů. Zapojením domácích firem do mezinárodních projektů zároveň posilujeme strategickou nezávislost a konkurenceschopnost našich dodavatelských řetězců.

Konec prvního okruhu

Poznámky:

Subjekty zabezpečující obranu státu

Zdroje: zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany
ČR

Obranná strategie (usnesení vlády ČR ze
dne 4. října 2023 č. 737)

Obrana ČR je komplexní úkol vyžadující spolupráci řady orgánů veřejné moci, ozbrojených složek, krizových institucí, průmyslu i občanů. Tento okruh učebních textů představuje hlavní aktéry systému obrany státu, objasňuje jejich role a vzájemné vazby.

Řídící strukturu systému obrany státu tvoří

- ★ prezident republiky,
- ★ Parlament ČR,
- ★ vláda,
- ★ Bezpečnostní rada státu a její pracovní orgány,
- ★ ústřední správní úřady,
- ★ krajské úřady,
- ★ obecní úřady.

Prezident republiky je vrchním velitelem ozbrojených sil.

Parlament ČR rozhoduje o vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu a vyslovuje souhlas s vysláním ozbrojených sil ČR mimo území ČR a s pobytem ozbrojených sil jiných států na území ČR, nejsou-li taková rozhodnutí vyhrazena vládě.

Vláda odpovídá za přípravu a zajišťování obrany státu. Vyslovuje souhlas s vysláním ozbrojených sil ČR mimo území ČR a s pobytem ozbrojených sil jiných států na území ČR, nejsou-li taková rozhodnutí vyhrazena Parlamentu ČR.

V souladu s ustanovením čl. 9 ústavního zákona o bezpečnosti byla zřízena **Bezpečnostní rada státu jako pracovní orgán vlády**.

Základním úkolem Bezpečnostní rady státu je podílet se na tvorbě spolehlivého bezpečnostního systému státu, zabezpečovat koordinaci a kontrolu opatření k zajišťování bezpečnosti ČR a mezinárodních závazků.

Její složení a činnost je dále upřesněna usneseními vlády. Bezpečnostní rada státu má 9 členů. Předsedou Bezpečnostní rady státu je předseda vlády. Místopředsedou je 1. místopředseda vlády a ministr vnitra. Dalšími členy jsou

- ★ místopředseda vlády, ministr práce a sociálních věcí,
- ★ místopředseda vlády a ministr zdravotnictví,
- ★ ministr obrany,
- ★ ministr zahraničních věcí,
- ★ ministr financí,

- ★ ministr průmyslu a obchodu,
- ★ ministr dopravy.

Tajemníkem Bezpečnostní rady státu je **poradce pro národní bezpečnost**, který se pravidelně zúčastňuje schůzí Bezpečnostní rady státu.

Bezpečnostní rada státu v rozsahu pověření, které stanovila vláda, připravuje vládě návrhy opatření k zajišťování bezpečnosti ČR. Prezident republiky má právo účastnit se schůzí Bezpečnostní rady státu, vyžadovat od ní a jejích členů zprávy a projednávat s ní nebo jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti.

V rámci Bezpečnostní rady státu působí šest stálých pracovních výborů, a to

- ★ výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky (v gesci ministra zahraničních věcí),
- ★ výbor pro obranné plánování (v gesci ministra obrany),
- ★ výbor pro vnitřní bezpečnost (v gesci ministra vnitra),
- ★ výbor pro civilní nouzové plánování (v gesci ministra vnitra),
- ★ výbor pro zpravodajskou činnost (v gesci předsedy vlády),
- ★ výbor pro kybernetickou bezpečnost (v gesci předsedy vlády).

Pracovním orgánem Bezpečnostní rady státu je i **Ústřední krizový štáb** pro zabezpečení řešení krizových situací nebo jiných závažných situací týkajících se bezpečnostních zájmů ČR:

- ★ v gesci ministra obrany v případě vnějšího vojenského ohrožení ČR, při plnění spojeneckých závazků v zahraničí a při účasti ozbrojených sil ČR v mezinárodních operacích na obnovení míru a udržení míru,
- ★ v gesci ministra vnitra v případě ostatních druhů ohrožení ČR, při poskytování humanitární pomoci většího rozsahu do zahraničí a při zapojení ČR do mezinárodních záchranných operací v případě havárií a živelních pohrom.

V roce 2022 vytvořila vláda pozici **poradce pro národní bezpečnost**, který je poradním orgánem vlády v oblasti bezpečnosti a obrany ČR. Poradce jmenuje a odvolává vláda na návrh předsedy vlády, je zařazen do organizační struktury Úřadu vlády ČR a je podřízen předsedovi vlády. Je tajemníkem Bezpečnostní rady státu. Podílí se na koordinaci činnosti státních orgánů v oblasti zajišťování bezpečnosti a obrany ČR a na základě rozhodnutí vlády zastupuje předsedu vlády při jednáních s cizími státy a mezinárodními organizacemi ve věcech týkajících se bezpečnosti a obrany ČR, včetně závazků vyplývajících z členství ČR v mezinárodních organizacích nebo institucích.

Úřad vlády koordinuje strategickou komunikaci a protihybridní činnosti na úrovni celého státního aparátu.

Obrana státu přesahuje kompetence **Ministerstva obrany** – do přípravy a realizace obrany jsou zapojeny desítky úřadů. **Ústřední správní úřady** zpracovávají dílčí plány obrany, ve kterých plánují opatření k zajišťování obrany státu v okruhu své působnosti.

Mezi klíčové aktéry patří:

- ★ **Ministerstvo obrany:**
 - » příprava a realizace obranné politiky, výstavba a udržování ozbrojených sil, podpora výzkumu a vývoje v obranném průmyslu
- ★ **Ministerstvo zahraničních věcí:**
 - » zastupování ČR v NATO, EU a dalších organizacích, diplomatická podpora sankcí, krizová diplomacie a koordinační úsilí při přípravě spojeneckých operací
- ★ **Ministerstvo vnitra:**
 - » zajištění vnitřní bezpečnosti, krizového řízení, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému
 - » ochrana proti hybridním hrozbám, utajené vládní spojení, podpora přesunů vlastních i spojeneckých sil
- ★ **Ministerstvo dopravy:**
 - » správa civilní dopravní infrastruktury (silnice, železnice, letiště) k efektivnímu přesunu vojsk a materiálu
- ★ **Ministerstvo průmyslu a obchodu:**
 - » podpora průmyslové mobilizace, zajištění energetické bezpečnosti a dodávek surovin, koordinace přechodu na válečnou výrobu
- ★ **Ministerstvo zemědělství:**
 - » zajištění potravinové soběstačnosti, krizových zásob potravin a pitné vody
- ★ **Ministerstvo zdravotnictví:**
 - » ochrana veřejného zdraví, rozšíření vojenského zdravotnictví, podpora civilních kapacit v krizích
- ★ **Ministerstvo financí:**
 - » plánování a zajištění financování obrany, sestavování nouzových či válečných rozpočtů
- ★ **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy:**
 - » vzdělávání a příprava občanů k obraně, rozvoj branně-sportovních dovedností a občanského vědomí
- ★ **Správa státních hmotných rezerv:**
 - » udržuje zásoby pohonných hmot, ropných produktů a strategických surovin; koordinuje krizové hospodářské opatření
- ★ **Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost:**
 - » ochrana kritické informační infrastruktury, kryptoGRAFICKÁ bezpečnost a zabezpečení navigačních družic
- ★ **Český telekomunikační úřad:**
 - » zajišťuje fungování komunikačních sítí pro ozbrojené i civilní složky, utajené vládní spojení
- ★ **Národní bezpečnostní úřad:**
 - » ochrana národních utajovaných informací a prevence úniků k nepřátelským mocnostem

Dalšími aktéry jsou:

★ **obrný a bezpečnostní průmysl:**

- » dodavatelé výzbroje a vybavení, podílejí se na zajištění udržitelnosti ozbrojených sil a mobilizačních systémů

★ **Integrovaný záchranný systém a hasiči:**

- » spolupráce s armádou a policií při živelních či technologických haváriích (evakuace, ochrana infrastruktury)

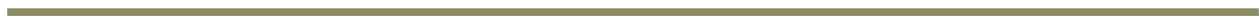
Krajské úřady zpracovávají dílčí plány obrany, ve kterých plánují opatření k zajišťování obrany státu v rámci svého správního území a stanovují z této oblasti úkoly obecním úřadům. Poradním orgánem pro přípravu na krizové situace na krajské úrovni je **bezpečnostní rada kraje**.

Výkonnými prvky systému obrany státu jsou:

- ★ **ozbrojené síly** (Armáda ČR, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž)
- ★ **ozbrojené bezpečnostní sbory** (Policie ČR, Vězeňská služba ČR a Celní správa ČR)
- ★ **zpravodajské služby** (Bezpečnostní informační služba, Úřad pro zahraniční styky a informace a Vojenské zpravodajství).

Na zajišťování obrany státu se podílejí též právnické či fyzické osoby.

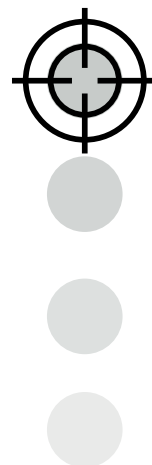
Konec druhého okruhu

Poznámky:

Bezpečnostní aspekty zapojení ČR do mezinárodních organizací

Zdroje: Charta OSN
Severoatlantická smlouva
Smlouva o EU
Závěrečný akt Konference o bezpečnosti
a spolupráci v Evropě

3.1 Organizace spojených národů (OSN)

OSN byla založena 24. října 1945 v San Franciscu (USA) na základě přijetí Charty OSN 50 státy, a to včetně tehdejší Československé republiky a významné podpory Rockefellerova fondu. Nahradila Společnost národů, která jako garant kolektivní bezpečnosti a mírového řešení konfliktů neobstála. První Valné shromáždění OSN se konalo 10. ledna 1946 v Londýně.

Základním právním dokumentem je Charta OSN.

Podle Charty Organizace spojených národů je cílem této mezinárodní organizace udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru a aby pokojnými prostředky a ve shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva bylo dosaženo úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů nebo situací, které by mohly vést k porušení míru.

OSN od svého vzniku již mnohokrát pomohla zabránit tomu, aby spory přerostly ve válečné konflikty, a přesvědčila zneprátené strany, aby daly přednost jednacímu stolu před zbraněmi. Pokud již ozbrojený konflikt propukl, byla na místě, aby pomohla sjednat příměří a mír. Po dobu její historie bylo s podporou OSN ukončeno množství konfliktů a válek, často prostřednictvím rozhodnutí Rady bezpečnosti, základního orgánu OSN pro otázky mezinárodního míru a bezpečnosti.

V průběhu 90. let minulého století, po skončení studené války, vznikla v oblasti globální bezpečnosti zcela nová situace: války mezi státy ustoupily a většina konfliktů vznikala uvnitř států. Počátkem 21. století se pak objevily nové globální hrozby. Útoky na Spojené státy z 11. září 2001 se staly zřetelnou demonstrací nástupu mezinárodního terorismu a následující události jen zvýšily obavy z šíření jaderných a dalších nekonvenčních zbraní.

Také OSN přizpůsobila a posílila své tradiční nástroje činnosti. Do mírových operací zapojila ve větší míře regionální organizace a větší pozornost věnuje obnově míru po skončení konfliktu. Občanské války nastolily složité otázky, jako například schopnost reakce mezinárodního společenství nebo problematiku ochrany civilního obyvatelstva. V reakci na vnitrostátní konflikty iniciovala Rada bezpečnosti komplexní mírové operace. V Salvadoru, Guatemale, Kambodži či v Mosambiku sehrála OSN klíčovou roli při ukončení konfliktu a následném národním usmíření. Jiné konflikty, například v Somálsku, Rwandě nebo v bývalé Jugoslávii, které se vyznačovaly etnickými spory a násilím, postavily mírovou činnost OSN do zcela nové situace. Rada bezpečnosti pak v letech 1995 až 1997 v důsledku problémů vyplývajících z těchto konfliktů neustavila žádnou novou mírovou operaci. Na konci 90. let se ale úloha OSN znovu ukázala jako velmi potřebná. Pokračující krize v Demokratické republice Kongo, Středoafričské republice, ve Východním Timoru, v Kosovu a v Sierra Leone vedly k ustavení pěti nových mírových operací OSN.

V roce 2000 byla dále ustavena Mise OSN v Etiopii a Eritrey (UNMEE) a Podpůrná mise OSN na Východním Timoru (UNMISSET). V roce 2002 a v roce následujícím byla ustavena Mise OSN v Libérii (UNMIL).

Zkušenosti z posledních let přiměly OSN, aby se zaměřila především na budování míru, tedy na podporu struktur, které posilují mír. Ukázalo se, že trvalého míru je možné dosáhnout jedině podporou ekonomického rozvoje, sociální spravedlnosti, respektu vůči lidským právům, dobrých způsobů správy a vládnutí a podporou demokracie. Žádná jiná instituce nemá tolik zkušeností z oblasti multilaterálních vztahů, potřebnou kompetenci, koordinační schopnosti a netěší se takové nestrannosti jako OSN. Kromě Východního Timoru a Kosova, kde probíhala činnost

na podporu budování míru v rámci širších misí, zřídila OSN podpůrné úřady pro udržování míru ve Středoafričské republice, Guiney-Bissau, v Libérii a Tádžikistánu.

V procesu posilování míru a bezpečnosti zastává důležitou úlohu nejen Rada bezpečnosti, ale také Valné shromáždění a generální tajemník. OSN se angažuje v oblasti prevence konfliktů, obnovy míru, udržování, vynucování a budování míru. Tyto činnosti se musí překrývat nebo probíhat současně, jinak jsou neúčinné.

Výkonným orgánem je **Rada bezpečnosti OSN**, jíž přísluší základní odpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a jejíž rezoluce jsou právně závazné (viz ustanovení čl. 24 Charty OSN):

„Aby byla zajištěna rychlá a účinná akce Organizace spojených národů, svěřují její členové Radě bezpečnosti základní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti a jsou zajedno v tom, že Rada bezpečnosti, vykonávajíc své úkoly, jež vyplývají z této odpovědnosti, jedná jejich jménem.“

Dalšími hlavními orgány OSN jsou

- ★ Ekonomická a sociální rada OSN,
- ★ Poručenská rada OSN,
- ★ Mezinárodní soudní dvůr,
- ★ Sekretariát, v jehož čele stojí generální tajemník OSN.

Rada bezpečnosti OSN má patnáct členů, z nichž pět je stálých (Čína, Francie, Rusko, Spojené státy americké a Spojené království) a deset je voleno Valným shromážděním na období dvou let, a disponuje specifickými kompetencemi. Na této organizaci leží hlavní odpovědnost za udržení míru a bezpečnosti a má proto rozhodovací pravomoc. Jako taková může vyzvat zúčastněné strany k tomu, aby akceptovaly provizorní opatření, která považuje za nezbytná, a může dále členským státům uložit provést opatření bez použití ozbrojených sil nebo rozhodnout o vojenské akci k udržení či znovunastolení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Rada bezpečnosti zasedá stále a do její kompetence patří:

- ★ zachování míru ve světě,
- ★ řešení sporů,
- ★ úprava zbrojení,
- ★ používání sankcí vůči narušiteli,
- ★ podnikání vojenských akcí proti agresorovi,
- ★ navrhuje kandidáta na generálního tajemníka,
- ★ spolu s Valným shromážděním volí soudce mezinárodního soudního dvora,
- ★ předkládá zprávy o svojí činnosti valnému shromáždění.

Rada bezpečnosti jako jediný orgán může nařídit použití síly při řešení ohrožení míru.

3.2 Organizace severoatlantické smlouvy (NATO)

Organizace Severoatlantické smlouvy či Severoatlantická aliance (*North Atlantic Treaty Organization, NATO*) je politicko-vojenskou aliancí založenou v roce 1949.

V roce 1990 po pádu komunistických režimů ve východní Evropě je podepsána Společná deklarace o neútočení a vzniká Severoatlantická rada pro spolupráci. Bruselský summit NATO o čtyři roky později přijímá program Partnerství za mír a nabízí svým někdejšími nepřátelům začlenění do svých struktur.

Mezi členské země NATO se tak postupně zařadila většina států bývalé Varšavské smlouvy, a to včetně ČR, která se připojila k Alianci v rámci čtvrtého rozšíření v roce 1999.

Základním dokumentem Aliance je **Severoatlantická smlouva**, která mj. obsahuje klíčový článek 5, na jehož základě smluvní strany považují ozbrojený útok proti jedné nebo několika z nich za útok proti všem a zavazují se v takovém případě přispět na pomoc napadeným členům:

„Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo v Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru. Každý takový útok a veškerá opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“

Klíčovou částí Washingtonské smlouvy je článek 5, který zaručuje všem členským zemím kolektivní obranu v případě napadení. Tento bod byl míněn především jako varování Sovětskému svazu před útokem na státy západní Evropy. V takovém případě by se totiž za napadené považovaly i Spojené státy, které tehdy jako jediné mohly na takový krok efektivně reagovat.

Po celou éru studené války si udržel článek 5 natolik odstrašující sílu, že nemusel být nikdy použit. Poprvé se na něj členské země NATO odvolaly po teroristických útocích na New York a Washington v září 2001, když se rozhodly pro invazi do Afghánistánu.

Současné aktivity Aliance lze obecně rozčlenit do tří hlavních pilířů:

- ★ zajišťování kolektivní obrany svých členů,
- ★ zvládání bezpečnostních krizí mimo své území,
- ★ budování kooperativní bezpečnosti s partnery.

Cíl kolektivní obrany vychází z již zmiňovaného článku 5, který zajišťuje vnější bezpečnost členů Aliance a zároveň působí jako odstrašení případného nepřítele. Kolektivní obrana členských států také zahrnuje zachování demokracie a míru v oblasti severního Atlantiku. Evropští spojenci, USA a Kanada vzájemně spolupracují a konzultují v oblasti bezpečnosti a obrany, čímž pomáhají vytvářet jedinečnou transatlantickou vazbu, která je klíčovým faktorem pro zajištění bezpečnosti Evropy, včetně ČR.

Poznámky:

Aliance spolupracuje také s nečlenskými státy, tzv. partnery - ve třech regionálních formátech: **Radě Euro-atlantického partnerství** (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC)/**Partnerství pro mír** (Partnership for Peace, PfP), **Středomořském dialogu** (Mediterranean Dialogue, MeD) a **Istanbulské iniciativě spolupráce** (Istanbul Cooperation Initiative, ICI). Specifické formáty spolupráce byly vytvořeny pro Rusko, Ukrajinu a Gruzii. Dále Aliance rozeznává tzv. globální partnery (Austrálie, Japonsko, Jižní Korea, Nový Zéland, Pákistán, Afghánistán, Irák a Mongolsko).

Aliance usiluje o mírové řešení konfliktů. V případě vzniku konfliktu však má Aliance potřebné vojenské schopnosti k zahájení operací na kolektivní obranu a na zvládnání krizí, ať už sama nebo ve spolupráci s partnerskými zeměmi a mezinárodními organizacemi.

Kromě operací a misí se NATO se spojenci a partnery angažuje v mnoha dalších činnostech, jako jsou obranné a politické reformy, vojenské plánování a cvičení, vědecká spolupráce a výzkum, sdílení informací nebo humanitární pomoc.

V současnosti čelí spojenci mnohem širšímu spektru bezpečnostních problémů než v minulosti. NATO v reakci na proměnu mezinárodní bezpečnostní situace rozšířilo své působení na aktuální hrozby, např. šíření zbraní hromadného ničení a technologií balistických raket, kybernetických útoků, energetické bezpečnosti či terorismu.

NATO je také společenstvím sdílených zájmů a hodnot, jimiž jsou demokracie, svoboda jednotlivce a vláda práva. Tomu odpovídá i vnitřní fungování Aliance. Hlasy všech členských zemí jsou si rovny, rozhodnutí v NATO musí být jednomyslná a konsenzuální. NATO má civilní ústředí a integrovanou vojenskou velitelskou strukturu.

Struktura NATO

Hlavním politickým rozhodovacím orgánem NATO je **Severoatlantická rada** (*North Atlantic Council, NRC*). **Předsedou Rady je vždy generální tajemník NATO**. Rada zasedá každý týden na úrovni velvyslanců členských zemí, pokud je to nutné, i častěji. Pravidelná zasedání Rady probíhají také na úrovni ministrů zahraničních věcí nebo obrany. Obvykle jednou za dva roky pořádá Aliance summit, na kterém hlavy států a vlád rozhodují o strategických otázkách a dalším směřování NATO. Pravidelná zasedání na různých úrovních se také konají se zástupci partnerských zemí NATO. Rozhodnutí musejí být přijata jednomyslně.

Generální tajemník NATO – nejvyšší politický (civilní) představitel NATO na mezinárodní scéně. Je zároveň předsedou Rady, Výboru pro plánování obrany a Skupiny pro jaderné plánování. Nemá ale reálnou rozhodovací pravomoc, v případě neshod může sloužit jako prostředník.

Skupina pro jaderné plánování – NPG činí rozhodnutí ohledně jaderných otázek a související politiky NATO. Jejích zasedání se účastní všechny členské země kromě Francie, byť se jedná o jadernou mocnost.

Hlavní výbory NATO – specifické skupiny, které jsou podřízené výše uvedeným orgánům a řeší specifické úkoly v politické, vojenské a ekonomické oblasti. Jedním z takových výborů je například Výbor pro civilní nouzové plánování (*Civil Emergency Planning Committee, CEPC*), který je hlavním poradním orgánem Severoatlantické rady pro oblast civilní připravenosti. Zabývá se ochranou civilní populace a využitím civilních zdrojů pro podporu cílů NATO. Poskytuje expertízu a civilní podporu jak ve vojenské oblasti, tak v případě civilních krizí (např. v oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení nebo reakce na katastrofy).

Mezinárodní sekretariát – je rozdělený do jednotlivých sekcí, které řeší politické záležitosti, obranu, infrastrukturu, logistiku, vědu, životní prostředí a finance.

Vojenské aspekty uvádí do praxe **Vojenský výbor NATO** pod politickým dohledem Severoatlantické rady. Vojenský výbor je nejvyšším vojenským orgánem NATO a jeho rolí je jednak poskytovat vojenské poradenství a doporučení Severoatlantické radě a Skupině pro jaderné plánování, a jednak pod něj spadají obě alianční strategická velitelství. Členské země do Vojenského výboru vysílají své zástupce na pozice vojenských představitelů při NATO. Na úrovni stálých vojenských zástupců členských států se schází alespoň jednou týdně.

V čele Vojenského výboru stojí **předseda Vojenského výboru**, který je volen na tříleté funkční období. Jedná výlučně v mezinárodní funkci a jeho pravomoc pochází od Vojenského výboru, jemuž se zodpovídá za výkon svých povinností. Předseda Vojenského výboru je zároveň jeho mluvčím i představitelem. Z titulu své funkce má předseda výboru také významnou úlohu na veřejnosti jako vysoký vojenský mluvčí NATO ve styku se sdělovacími prostředky.

Vojenský výbor řídí dvě strategická velitelství NATO:

- ★ **Velitelství spojeneckých sil pro operace** (Allied Command Operations, ACO), které sídlí nedaleko Monsu v Belgii, a
- ★ **Velitelství spojeneckých sil pro transformaci** (Allied Command Transformation, ACT), jež se nachází v Norfolku ve státě Virginia v USA.

Mezinárodní vojenský štáb – pomocný orgán využívaný Vojenským výborem při řešení vojenských otázek.

Orgány stojícími formálně mimo NATO je **Parlamentní shromáždění NATO** (*NATO Parliamentary Assembly, NATO PA*). Parlamentní shromáždění NATO sestává z poslanců parlamentů všech členských států a 14 přidružených států. Nemá výkonnou moc, má pouze konzultativní charakter. Delegáti pracují v pěti výborech: ekonomickém, politickém, bezpečnostním a vědecko-technickém a ve zvláštní skupině pro středomořský dialog.

Síly rychlé reakce NATO (*NATO Response Force, NRF*) jsou speciální mnohonárodní jednotky, které slouží NATO, pokud je okamžitě nutné zasáhnout kdekoli na světě. Jednotky jsou připraveny vykonávat různé druhy misí, včetně civilní ochrany, mírových operací nebo použití síly. Síly rychlé reakce NATO se skládají jak z pozemního, námořního, tak i leteckého kontingentu. Dokonale vybavené, flexibilní, interoperabilní – NRF jsou jednotkami pro 21. století.

Dvě nejdůležitější vlastnosti NRF jsou:

- ★ přizpůsobivé složení jednotek (konkrétní složení a výbava vysílaných sil bude vždy záviset na podmínkách dané operace; NATO bude v rámci NRF usilovat o operativní vysílání jednotek, jejichž nasazení bude nejefektivnější),
- ★ schopnost se rychle dopravit a zasáhnout kdekoli na světě, a to v limitu od pěti do třiceti dní.

3.3 Evropská unie (EU)

Evropská unie má svou vlastní zahraniční a bezpečnostní politiku, kterou již řadu let rozvíjí a díky níž Unie vystupuje v mezinárodních otázkách jednotně. To zajišťuje členským zemím EU mnohem větší vliv, než kdyby každý stát sledoval své vlastní zájmy zvlášť.

Lisabonská smlouva přijatá v roce 2009 tuto politickou oblast ještě posílila.

Na základě smlouvy vznikla funkce **vysokého představitele EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku**.

Kromě toho působí **Evropská služba pro vnější činnost** jako diplomatický sbor EU.

Cílem zahraniční a bezpečnostní politiky EU je

- ★ zachovávat mír a posilovat mezinárodní bezpečnost,
- ★ podporovat mezinárodní spolupráci,
- ★ rozvíjet a upevňovat demokracii,
- ★ zásady právního státu,
- ★ dodržování lidských práv a základních svobod.

Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP) byla založena v roce 1999. Do vstupu Lisabonské smlouvy v platnost se označovala jako Evropská bezpečnostní a obranná politika. Zahrnuje spolupráci v oblasti vojenství a zvládání krizí v rámci širší Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP). V rámci politik si drží zvláštní postavení.

Tatáž Evropská rada také rozhodla o tom, že EU by měla mít kapacity pro autonomní akce. Tyto akce by se měly opírat o vlastní vojenské síly, prostředky pro jejich použití a připravenost je použít, aby EU byla schopna adekvátně odpovídat na mezinárodní krize, a to nezávisle na aktivitách NATO.

Založení SBOP bylo odpovědí na neschopnost evropských států vypořádat se s problémy ve svém bezprostředním okolí v průběhu 90. let, jako byla válka v Bosně po rozpadu Jugoslávie nebo etnické násilí v Kosovu. I přes zahraničně-politickou spolupráci Unii chyběly nástroje pro jiné než diplomatické zapojení v krizových situacích a členské státy se musely spoléhat na Severoatlantickou alianci. Angažmá NATO ale nebylo optimálním řešením, protože Spojené státy se po skončení studené války chtěly soustředit na, ze svého pohledu, důležitější regiony, jako například na Blízký východ, a vyžadovaly po evropských členech větší spoluúčast na zajišťování bezpečnosti ve svém okolí.

I přes snahy o posílení tzv. evropského pilíře uvnitř NATO se nakonec zahájení bezpečnostní spolupráce pod hlavičkou EU ukázalo jako nejpříjemnější řešení. Od svého založení tak Evropská unie v rámci SBOP realizovala zahraniční vojenské a civilní operace, kromě svého bezprostředního okolí i v subsaharské Africe, na Blízkém a Středním východě nebo v Indonésii.

Přehled

Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP) je bezpečnostní a obranná politika pro EU. Je nedílnou součástí zahraniční politiky EU, společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP).

Rámec SBOP je stanoven Smlouvou o Evropské unii (SEU). Článek 41 nastiňuje financování SZBP a SBOP a tato politika je podrobněji popsána v hlavě V oddílu 2 článkách 42 až 46 (Ustanovení o společné bezpečnostní a obranné politice), v protokolech 1, 10 a 11 a v prohlášeních 13 a 14. Konkrétní úloha Evropského parlamentu v oblastech SZBP a SBOP je popsána v článku 36 Smlouvy o EU.

Rozhodnutí týkající se SBOP přijímají Evropská rada a Rada Evropské unie (článek 42 Smlouvy o EU). Tato rozhodnutí jsou přijímána jednomyslně, s výjimkou záležitostí týkajících se Evropské obranné agentury (EDA, článek 45 Smlouvy o EU) a stále strukturované spolupráce (PESCO, článek 46 Smlouvy o EU), kde se hlasuje kvalifikovanou většinou. Návrhy rozhodnutí obvykle předkládá vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který rovněž zastává funkci místopředsedy Evropské komise.

Klíčové body SBOP

Země EU musí dát civilní a vojenské schopnosti k dispozici EU pro provádění SBOP.

SBOP zahrnuje progresivní utváření společné obranné politiky EU; to povede ke společné obraně, když tak jednomyslně rozhodne Evropská rada; politika EU nebude ovlivňovat specifický charakter bezpečnostní a obranné politiky některých zemí EU a bude respektovat povinnosti některých zemí EU v rámci NATO. V rámci Lisabonské smlouvy bylo vytvořeno ustanovení o vzájemné obraně, které je klíčovým prvkem SBOP.

Země EU přijmou opatření s cílem zlepšit své vojenské schopnosti.

Evropská obranná agentura (EDA) je orgánem, který pomáhá podporou těchto opatření. Ze své práce se zodpovídá Radě EU a tato práce se týká:

- ★ stanovování cílů pro země EU v oblasti vojenských schopností,
- ★ zavádění a správy programů zaměřených na dosažení stanovených cílů,
- ★ harmonizace operačních potřeb zemí EU prostřednictvím koncepce „sdružování a sdílení“ vojenských schopností,
- ★ řízení činností výzkumu v otázkách obrany,
- ★ posilování výrobní a technologické základny odvětví obrany, a
- ★ zajištění toho, aby vojenské výdaje byly účinnější.

Stálá strukturovaná spolupráce v oblasti obrany (Permanent Structure Cooperation, PESCO) (také přidaná do Lisabonské smlouvy - články 42 a 46 Smlouvy o Evropské unii) označuje hlubší formu spolupráce mezi zeměmi EU. V tomto rámci se země EU zavazují intenzivněji rozvíjet své obranné kapacity a poskytovat bojové jednotky pro plánované mise. EDA vyhodnocuje příspěvky a Rada schvaluje spolupráci.

Rada EU definuje cíle úkolů a podmínky pro jejich provádění. Provedení úkolu může delegovat zemi EU, která je k tomu ochotná a schopná. Země EU zodpovědné za provedení úkolů jednají ve spolupráci s vysokým představitelem pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a musí pravidelně informovat Radu o dosaženém pokroku.

Politický a bezpečnostní výbor (obvykle označovaný francouzskou zkratkou COPS nebo PSC)

- ★ nervový uzel celé SBOP,
- ★ schází se na úrovni velvyslanců a funguje jako přípravný orgán pro Radu.

Mezi hlavní funkce patří sledování mezinárodní situace a pomoci při definování politiky v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Hlavním fórem pro rozhodování je pochopitelně **Rada pro vnější vztahy**, jejímiž členy jsou ministři zahraničí členských států. Ti se ale setkávají jen jednou do měsíce, což pro operativní rozhodování, které je při řízení probíhajících misí zapotřebí, pochopitelně nestačí. Každodenní rozhodnutí proto přijímá právě COPS. Jeho členy jsou zástupci členských států na úrovni velvyslanců, kteří sídlí nastálo v Bruselu. Mohou se proto scházet často – obvykle dvakrát týdně, v případě potřeby i častěji.

Velvyslanci v COPS jsou ovšem diplomaté, kterým většinou chybí odbornost v krizovém řízení. Proto mají pod sebou dva specializované výbory:

- ★ **vojenský výbor Evropské unie (EUMC)** je nejvyšší vojenský orgán zřízený v rámci Rady a je složen z náčelníků generálních štábů členských států, kteří se scházejí a radí COPS v otázkách vojenství a využití vojenské síly v operacích,
- ★ **výbor pro civilní aspekty řešení krizí (CIVCOM)** potom asistuje při civilních operacích.

Evropská unie se při implementaci SBOP převážně spoléhá na prostředky členských států – neexistuje například evropská armáda nebo evropský policejní sbor. Při plánování vojenských operací tak Unie využívá buď národní operační centra členských států, nebo plánovacího centra NATO (SHAPE).

Jediná stálá integrovaná vojenská struktura existující v rámci generálního sekretariátu Rady – **vojenský štáb EU** – slouží k dlouhodobějšímu strategickému plánování a včasnému varování.

Evropský parlament – odpovídá za otázky bezpečnostní a obranné politiky; v Evropském parlamentu funguje Podvýbor pro bezpečnost a obranu, který patří pod Výbor zahraničních věcí.

Evropská komise – politicky odpovídá za oblast SBOP Vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Evropská rada – v oblasti SBOP vymezuje zásady a obecné směry jejich dalšího rozvoje.

Zahraníční operace jsou vlajkovou lodí společné bezpečnostní a obranné politiky a nejviditelnějším nástrojem, jak Evropská unie zajišťuje svoji bezpečnost a přispívá ke stabilitě ve svém okolí. Stává se tak v těchto situacích:

- ★ při společných operacích za účelem odzbrojení,
- ★ při humanitárních a záchranných misích,

- ★ při poradních a pomocných vojenských misích,
- ★ za účelem předcházení konfliktům a udržování míru,
- ★ při řešení krizí (např. budování míru a stabilizaci po ukončení konfliktů).

3.4 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (*Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE, český OBSE*) je mezinárodní bezpečnostní organizace vzniklá roku 1995 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE, též Helsinská konference). OBSE je největší regionální bezpečnostní organizací na světě.

Předchůdce OBSE, **Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě** (KBSE), byla tvořena systémem mezinárodních jednání a smluv, které měly za cíl zajistit mír a prohloubit spolupráci mezi evropskými státy.

První ze série jednání byla přípravná konference v Helsinkách v listopadu 1972, které se účastnili diplomatictí zástupitelé. Následná konference ministrů zahraničních věcí v Helsinkách byla uskutečněna v červenci 1973 a odstartovala vlastní proces jednání. Od září 1973 do června 1975 následovala konference expertů v Ženevě. V období do července 1975 probíhala jednání o podobě **Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě** (finsky *Helsingin päätöksiäkirja*, anglicky *Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe*). Závěrečný akt je výsledný dokument jednání Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE). Podepsali ho nejvyšší představitelé třiceti pěti států světa 1. srpna 1975 v Helsinkách. Je považován za jednu fázi snížení napětí studené války, ale také za diplomatické vítězství Sovětského svazu v jeho snaze o upevnění územních a politických zisků vyplývajících z druhé světové války.

Tento dokument byl 1. srpna 1975 v Helsinkách podepsán nejvyššími představiteli 33 evropských států, Kanady a USA, čímž skončila nejdůležitější fáze procesu KBSE. Závěrečný akt KBSE byl složen z pěti částí:

- ★ otázky bezpečnosti v Evropě,
- ★ spolupráce v oblasti ekonomiky, vědy a techniky,
- ★ bezpečnost a spolupráce států při Středozevním moři,
- ★ spolupráce v oblasti humanitární a
- ★ pokračování procesu KBSE.

Celý systém konferencí KBSE a výsledek procesu jednání znamenal posílení stability v Evropě rozdělené geopoliticky na západní a východní blok, KBSE jako taková znamenala významný mezník ve vývoji Studené války, a to nejen v Evropě a ve Středozevním moři. Vliv KBSE zasáhl i do vnitropolitické situace zúčastněných států, v Československu byla produktem odezvy KBSE např. Charta 77. V souvislosti s kolapsem komunistických režimů ve státech východního bloku byla patrná potřeba změn i v rámci KBSE. Dne 21. listopadu 1990 byla podepsána pařížská smlouva, která započala s proměnou KBSE. Ta byla ukončena dne 1. ledna 1995 transformací KBSE na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

Ve svém regionu (Evropa, Střední Asie a Severní Amerika) je OBSE hlavním instrumentem včasného varování, prevence konfliktů, krizového managementu a post-konfliktní obnovy. Všechny účastnické státy mají stejný status

a rozhodnutí jsou přijímána na principu konsensu. S OBSE spolupracuje šest států Středomoří, čtyři asijské země a Austrálie.

Nejvyšším orgánem OBSE je **Následná schůze**, která se koná nepravidelně, a scházejí se na ní nejvyšší představitelé členských států.

Dalšími orgány jsou

- ★ Summit,
- ★ Ministerská rada,
- ★ Vysoká rada,
- ★ Stálá rada a
- ★ Fórum pro bezpečnostní spolupráci.

V době, kdy nezasedá Následná rada nebo Summit, řídí organizaci Výkonný předseda, který vždy pochází z předsednické země. Dalším subjektem je tzv. Trojka, která se skládá z představitelů předcházející, stávající a následující předsednické země.

Kromě toho jsou vytvořeny v rámci OBSE i výkonné struktury:

- ★ Generální tajemník a sekretariát sídlící ve Vídni,
- ★ Úřad pro demokratické instituce a lidská práva se sídlem ve Varšavě,
- ★ Představitel pro svobodu tisku se sídlem ve Vídni a
- ★ Vysoký zmocněnec pro národnostní menšiny se sídlem v Haagu.

Za účelem posílení parlamentního zapojení do aktivit OBSE bylo ustaveno **Parlamentní shromáždění OBSE**, do kterého jsou zapojeny delegace parlamentů ze všech účastnických zemí.

Aktivity OBSE pokrývají tři dimenze bezpečnosti:

- ★ politicko-vojenskou,
- ★ ekonomicko-environmentální,
- ★ lidskoprávní.

Jednotlivé aktivity mají poměrně široký záběr - jedná se např. o následující oblasti: komplexní prevence a řešení konfliktů vč. postkonfliktní obnovy; vojenská spolupráce, kontrola zbrojení, boj proti terorismu vč. jeho financování, policejní aktivity, kybernetická bezpečnost; ekonomické aktivity vč. boje proti korupci a praní špinavých peněz, environmentální aktivity vč. omezení environmentálních katastrof, správa přírodních zdrojů a „good governance“ v této oblasti, správa hranic; lidská práva vč. základních svobod jako např. svoboda vyjadřování, svoboda médií vč. bezpečnosti novinářů, boj proti obchodu s lidmi, vzdělávání, genderová rovnost, práva menšin, tolerance a nediskriminace; volby a jejich pozorování; dobrá správa věcí veřejných, právní stát aj.

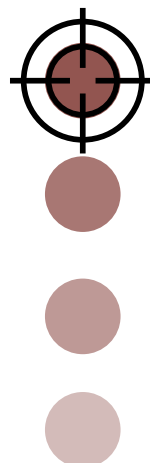
Spolupráce v oblasti politicko-vojenské dimenze OBSE je primárně založena na dodržování závazků obsažených ve Smlouvě o konvenčních ozbrojených silách v Evropě, ve Smlouvě o otevřeném nebi a Vídeňském dokumentu 2011. Hlavním cílem první dimenze je zajistit vojenskou transparentnost a zlepšit vzájemnou důvěru mezi zúčastněnými státy. Klíčovým orgánem OBSE k zajištění dialogu mezi státy OBSE v otázkách budování důvěry a bezpečnosti je Fórum pro bezpečnostní spolupráci.

Konec třetího okruhu

Poznámky:

Právo ozbrojeného konfliktu

Zdroje: Charta OSN
Severoatlantická smlouva
Smlouva o EU
Závěrečný akt Konference o bezpečnosti
a spolupráci v Evropě

4.1 Klíčové zásady

Zásada rozlišování (*Principle of Distinction*):

Bojující strany musí vždy rozlišovat mezi civilisty a civilními objekty na jedné straně a vojenskými cíli (bojovníky a vojenskými objekty) na straně druhé. Útoky směřují směrovat pouze proti legitimním vojenským cílům, nikoli proti civilistům; osoby vyřazené z boje (*hors de combat*) v důsledku zranění, nemoci či zajetí nesmějí být napadány. Civilisté ztrácejí ochranu jen, pokud se přímo účastní nepřátelství, a to po dobu takové účasti.

Zásada vojenské nezbytnosti (*Principle of Military Necessity*):

Použití síly smí být jen takové, které je nezbytné k dosažení legitimního vojenského cíle a které není výslovně zakázáno mezinárodním humanitárním právem. Jinými slovy, operace musí být vedeny účelně a pouze v rozsahu nutném pro dosažení vítězství, nikoli svévolně.

Zásada přiměřenosti (*Principle of Proportionality*):

I při útoku na legitimní cíl je zakázáno způsobit vedlejší ztráty na civilistech či chráněných objektech, které by byly neúměrné očekávané konkrétní a přímé vojenské výhodě. Útoky, u nichž se předpokládá nadměrné civilní škody vzhledem k zisku, jsou nepřipustné.

Zásada omezení prostředků a zákaz zbytečného utrpení (*Principle of Humanity*):

Prostředky a způsoby vedení boje nejsou neomezené. Zakázány jsou zbraně a metody působící nadměrná zranění nebo zbytečné útrapy (např. chemické jedy, střely deformující se v těle apod.). Stejně tak je zakázána zrada (perfidie) – zneužití ochranných znaků či fingování kapitulace k oklamání protivníka.

4.2 Stručný přehled Ženevských úmluv (1949)

Úmluva I (1949) - o zlepšení postavení raněných a nemocných členů ozbrojených sil v poli

Obsah: Tato úmluva upravuje, jak se má na bojišti zacházet s raněnými a nemocnými příslušníky vojsk. Stanoví, že každý zraněný či nemocný musí být co nejdříve ošetřen bez ohledu na to, na které straně konfliktu se nachází. Zdravotnický personál a podmínky péče (polní lazarety, transport raněných) mají být chráněny – je jim přidělena zvláštní ochranná známka, na kterou se nesmí útočit.

Úmluva II (1949) - o zlepšení postavení raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři

Obsah: Rozšiřuje ochranu raněných, nemocných a trosečníků na moři. Válečné lodě i zdravotnická plavidla (označená červeným křížem či půlměsícem) musí poskytovat první pomoc všem zraněným či nemocným bez rozdílu. Úmluva zavazuje ke koordinaci záchranných operací a zajišťuje bezpečný průjezd zdravotnickým plavidlům i ochranu trosečníků až do jejich převzetí do bezpečí.

Poznámky:

Úmluva III (1949) - o zacházení s válečnými zajatci

Obsah: Podrobná pravidla pro zacházení se zajatci. Zajatci musí být chráněni před násilím, zastrašováním i urážlivým chováním. Mají právo na přiměřené ubytování, stravu, ošacení i lékařskou péči a mohou komunikovat s rodinou a Mezinárodním výborem Červeného kříže. Pokud jsou souzeni, mají nárok na spravedlivý proces. Po skončení války musí být propuštěni a vráceni domů bez zbytečného odkladu.

Úmluva IV (1949) - o ochraně civilních osob za války

Obsah: Chrání civilní obyvatelstvo v mezinárodním konfliktu. Zakazuje útoky na civilisty, deportace a kolektivní tresty, nucené práce či vyvlastňování. Ukládá okupující mocnosti povinnost zajistit potraviny, lékařskou péči a základní veřejné služby, a chránit civilisty před násilím a újmou na majetku.

Všechny čtyři úmluvy tvoří soubor tzv. Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 a byly dosud ratifikovány 196 státy.

4.3 Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám (1977 a 2005)

Dodatkový protokol I (1977) – o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů

Obsah: Rozšiřuje a upřesňuje ochranu v konfliktech mezi státy. Zahrnuje boje proti koloniální nadvládě, cizí okupaci a rasistickým režimům do definice mezinárodního konfliktu (tzv. války za národní osvobození jsou tím podřazeny plné ochraně úmluv). Protokol I také kodifikuje klíčové zásady: výslovně požaduje rozlišování mezi civilisty a bojovníky a zákaz nerozlišujících útoků. Zakazuje používání zbraní způsobujících zbytečné utrpení nebo vážné poškození životního prostředí. Dále chrání civilní objekty nezbytné k přežití (např. potraviny, zdroje vody) a zakazuje jejich úmyslné ničení. Upravuje ochranu kulturních památek a míst uctívání (zákaz útoků na historické památky, umělecká díla, svatyně) a nebezpečných objektů (např. hrází, přehrad, jaderných elektráren) – ty nesmějí být napadeny, pokud by tím hrozilo uvolnění ničivých sil. Protokol I rovněž poskytuje zvláštní ochranu ženám a dětem (např. zákaz trestu smrti pro osoby mladší 18 let, omezení braní dětských vojáků pod 15 let) a stanoví, že novináři jsou považováni za civilisty. Také upřesňuje status komendantů a válečných zajatců (např. bojovníci z lidových osvobozeneckých hnutí, definice žoldnéře, povinnost mít velení a disciplínu) a zakazuje vydat rozkaz „nebrat zajatce“ (rozkaz nepřipouštětější přeživší).

Dodatkový protokol II (1977) – o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter

Obsah: Jedná se o první mezinárodní smlouvu speciálně pro vnitřní (nebo občanské) konflikty. Navazuje na rámcová pravidla obsažená ve společném článku 3 Ženevských úmluv a rozšiřuje základní humanitární standardy i na konflikty uvnitř jediného státu. Protokol II se vztahuje na vážné vnitrostátní konflikty (mezi státními ozbrojenými silami a organizovanými ozbrojenými skupinami) a poskytuje ochranu civilistům a osobám, které se přímo neúčastní bojů (či se přestaly účastnit). Požaduje s nimi zacházet humánně za všech okolností – zakazuje mj. vraždy, mučení, mrzačení, braní rukojmí, kruté zacházení, znásilňování a otroctví. Civilisté nesmějí být cílem útoku a musí být chráněni před násilím, terorem a loupením. Ranění a nemocní musí být sebráni a ošetřeni oběma stranami konfliktu. Protokol II dále obsahuje některé

zásady spravedlivého soudního procesu pro zadržené osoby. Jeho působnost je nicméně omezenější než u mezinárodních konfliktů (státy si vymínily respekt k suverenitě) – nevztahuje se na méně intenzivní nepokoje a demonstrace, ale jen na konflikty, kde strany mají určitou organizaci a kontrolují území.

Dodatkový protokol III (2005) – o přijetí dalšího rozlišovacího znaku

Obsah: Zavádí nový neutrální ochranný symbol pro zdravotnické a humanitární účely – **červený krystal**. Tento znak doplňuje tradiční **červený kříž** a **červený půlměsíc** a má stejnou právní ochranu. Umožňuje státům a organizacím, kterým původní symboly nevyhovují z kulturních či náboženských důvodů, označovat chráněné zdravotnické personály a zařízení právě červeným krystalem.

4.4 Stručný přehled Haagských úmluv (1899 a 1907)

Haagské mírové konference 1899 a 1907:

V těchto dvou konferencích v Haagu (původně iniciovaných Ruskem) byly sjednány tzv. **Haagské úmluvy – soubor mezinárodních smluv a deklarací zaměřených na pravidla vedení války**. Haagské úmluvy vycházejí ze zásady, že válčící státy nemají neomezené právo volby prostředků a způsobů vedení války a že nepřátelství nesmí přesahovat stanovené meze. Jinak řečeno, již na přelomu 19. a 20. století bylo uznáno, že válka podléhá právním omezením a nejsou dovoleny všechny prostředky.

První Haagská konference 1899

Výsledkem konference v roce 1899 (za účasti 26 států) byly mj. **Úmluva o pokojném vyřizování mezinárodních sporů** (ustanovila Stálý rozhodčí soud v Haagu) a **první Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní** (s přílohou zvanou Haagský řád pozemní války). Byly přijaty také deklarace o zákazu některých zbraní – např. zákaz používání dusivých plynů v bojích, zákaz střel s ploštěnou či snadno deformující se střelou (tzv. dum-dum kulky) nebo zákaz bombardování z balonů. Tyto dokumenty stanovily základní pravidla chování bojujících: např. povinnost zacházet šetrně s kapitulujícími vojáky, respektovat parlamentáře (vyjednavče s bílou vlajkou), zákaz zabíjet či zraňovat nepřítele, který se vzdal, pravidla okupace území apod.

Druhá Haagská konference 1907

Zúčastnilo se 44 států a navázala na předchozí dohody. Potvrdila zásady z roku 1899 a přijala 13 nových úmluv, které dále rozvinuly právo ozbrojených konfliktů. Patří mezi ně např. **Úmluva o zahájení nepřátelství** (vyžaduje formální varování před útokem či válkou), **přepracovaná Úmluva o zákonech a obyčejích pozemní války** (aktualizovaný Haagský řád z roku 1907), **Úmluva o právech a povinnostech neutrálních mocností a osob v případě války pozemní**, několik úmluv upravujících námořní válku – např. **Úmluva o právech a povinnostech neutrálních států v námořní válce**, **Úmluva o omezení použití podmořských min**, **Úmluva o kořistním právu v námořní válce** atd. Tyto Haagské úmluvy tvořily základ „válečného práva“ ve smyslu pravidel boje (tzv. Haagské právo) v první polovině 20. století. Mnohé jejich zásady byly však během 1. a 2. světové války porušovány.

4.5 Klíčové rozdíly mezi ženevským a haagským přístupem

Ochrana osob vs. vedení bojové činnosti:

Ženevské úmluvy představují tzv. „právo Ženevy“ – jejich těžištěm je **humanitární ochrana obětí války**. Jedná se o pravidla, která chrání osoby neúčastnící se boje nebo vyřazené z boje (civilisty, raněné, zajatce atd.) a zajišťují s nimi lidské zacházení. Naproti tomu Haagské úmluvy tvoří „právo Haagu“, které se soustředí na **omezování způsobu vedení války** – stanoví, jaké metody a prostředky boje jsou či nejsou přípustné, a upravují chování bojovníků na bojišti. **Zjednodušeně - ženevské právo chrání osoby, haagské právo omezuje prostředky.**

Historický vývoj a prolínání:

Haagské právo má starší kořeny – tradičně se vyvinulo z pravidel válečnictví mezi armádami (už od středověkých zvyklostí, formalizováno konferencemi 1899/1907).

Ženevské právo se výrazně rozvinulo v 19. století (od roku 1864) a zejména po druhé světové válce (1949) se zaměřením na humanitární aspekty a důstojnost jednotlivce ve válce.

Moderně se tyto dvě větve sblížují a doplňují – dnešní mezinárodní humanitární právo zahrnuje obě složky. Například Dodatkový protokol I z roku 1977 k Ženevským úmluvám obsahuje vedle ochrany obětí i ustanovení o vedení bojové činnosti (typická pro haagské právo, jako zásadu rozlišování či zákaz zbraní působících zbytečně utrpení). Ženevské úmluvy a jejich dodatky jsou tedy základními prameny válečného práva jako celku, integrujícími jak ochranu osob, tak omezování způsobů boje.

4.6 Chráněné subjekty a situace podle Ženevských a Haagských úmluv

Civilisté

Osoby, které se neúčastní ozbrojených bojů, zejména obyvatelstvo na území konfliktu či v okupovaných zónách.

Civilisté musí být vždy šetřeni a chráněni před účinky války – nesmějí být cílem útoků, násilí, zavražďování ani represálií.

Čtvrtá Ženevská úmluva a další normy zakazují ubližování civilnímu obyvatelstvu a ukládají povinnost zajištění jejich základních potřeb.

Ranění, nemocní a trosečníci

Zranění a nemocní členové ozbrojených sil (ať už na souši či na moři) musí být sbíráni z bojiště a ošetřeni bez diskriminace.

Totéž platí pro trosečníky – osoby z ozbrojených sil, které se ocitly bezmocné na moři (např. po potopení lodi).

První a druhá Ženevská úmluva zaručují těmto osobám ochranu před útokem, rabováním a zanedbáním – každá strana konfliktu se o ně musí postarat. Rovněž mrtví musí být vyhledáni a pietně ošetřeni.

Váleční zajatci	<p>Příslušníci ozbrojených sil, kteří padli do zajetí nepřítele, jsou chráněni Třetí Ženevskou úmluvou.</p> <p>Mají právo na humánní zacházení, musí být ušetřeni násilí, zastrašování, urážek a veřejné zvědavosti.</p> <p>Zajatci nesmějí být popraveni bez soudu, musí jim být poskytnuto jídlo, přístřeší, oděv a lékařská péče. Mají také právo komunikovat s rodinou a obdržet pomoc od Mezinárodního výboru Červeného kříže.</p>
Zdravotnický a duchovní personál	<p>Vojenské zdravotnické jednotky, lékaři, zdravotníci, ošetřovatelé a duchovní (polní kaplani) mají zvláštní ochranu.</p> <p>Nesmějí být cílem útoku, pokud slouží svému humanitárnímu poslání.</p> <p>Nosí rozeznávací ochranné znaky (např. červený kříž, půlměsíc nebo krystal) na polích, vozidlech a budovách.</p> <p>Nepadnou-li do zajetí, nemohou být zadrženi; pokud jsou zajati, musejí být propuštěni, jakmile již nejsou potřební pro péči o raněné.</p> <p>Je zakázáno zneužívat jejich ochranné označení či na ně útočit (považovalo by se to za válečný zločin).</p>
Osoby hors de combat (mimo boj)	<p>Kdokoli, kdo přestal bojovat – například z důvodu zranění, bezvědomí, nemoci nebo vzdání se – je chráněn a nesmí být napaden.</p> <p>Tato zásada vyplývá z principu rozlišování a zahrnuje i vojáky, kteří se vzdali (musí s nimi být zacházeno jako se zajatci), nebo nepřítele, který již nemá prostředky se bránit.</p>

4.7 Situace ozbrojených konfliktů

Ženevské úmluvy se plně uplatní v mezinárodních ozbrojených konfliktech, tedy ve válkách mezi dvěma či více státy, včetně případů částečné nebo úplné okupace území některého státu. V takových situacích chrání všechny výše uvedené kategorie osob.

Vnitrostátní ozbrojené konflikty (konflikty nemající mezinárodní povahu, typicky občanské války) spouštějí alespoň základní ochranu podle společného článku 3 všech Ženevských úmluv. Tento článek stanoví minimální humanitární pravidla: např. zákaz násilí vůči osobám neúčastnícím se bojů, humánní zacházení se zajatými a zraněnými, zákaz mučení a mimosoudních poprav. Dodatkový protokol II (1977) pak tyto normy dále rozvádí a posiluje pro kvalifikované vnitřní konflikty – rozšiřuje ochranu civilistů, upřesňuje zákaz útoků na ně a zakotvuje další práva obětí konfliktu uvnitř státu. I v nemezinárodních konfliktech tak platí klíčové principy mezinárodního humanitárního práva, i když v omezeném rozsahu.

Poznámky:

4.8 Závěr

Ženevské úmluvy z roku 1949 (se svými protokoly) a Haagské úmluvy z přelomu 19. a 20. století společně tvoří základ moderního mezinárodního humanitárního práva. Ženevské úmluvy chrání osoby, které nejsou nebo již nejsou zapojeny do bojů (cílem je humanizace války), zatímco Haagské úmluvy omezují způsoby vedení války (cílem je civilizace válečných prostředků). Oba přístupy se navzájem doplňují a řídí se jimi všechny státy světa – jejich dodržování je povinné za všech okolností a vážná porušení představují válečné zločiny postihované mezinárodním právem.

Konec čtvrtého okruhu

Poznámky:

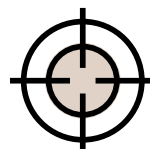
Ústavní aspekty obraný a krizové stavy

Zdroje: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve
znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.

ústavní zákon č. 110/1998 Sb.,
o bezpečnosti ČR

zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany
ČR

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo
a státověda. 2. podstatně rozšířené
a doplněné vydání.* Praha: Linde, 2008.
Vysokoškolské právníké učebnice.
ISBN 978-80-7201-694-5. str. 711-728

5.1 Ústavní aspekty obrany

Svrchovanost (suverenita) státu vyžaduje schopnost státu ubránit svou vlastní existenci. Vztah k obraně státu je součástí požadavků demokratického charakteru státu, v němž je suverénem lid. Bezpečnost státu a jeho občanů je také nezbytným předpokladem, aby občané mohli užívat na území státu svých práv a svobod.

Zpočátku Ústava ČR upravila vztahy v oblasti obrany a bezpečnosti nedostatečně, proto byl přijat ústavní zákon o bezpečnosti a následně i ústavní zákon č. 300/2000 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., a ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR.

V oblasti bezpečnosti a obrany je rozhodování rozděleno mezi Parlament a vládu. Rozhodovací pravomoci Parlamentu a vlády jsou obsaženy v čl. 43 Ústavy ČR.

Rozhodování Parlamentu

čl. 43/1	vyhlášení válečného stavu, je-li Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení (takový závazek je obsažen např. v článku 5 Severoatlantické smlouvy)	
čl. 43/2	účast ČR v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem (takovým obranným systémem je např. integrovaný systém protivzdušné a protiraketové obrany NATO, NATINAMDS)	
čl. 43/1	vyslovuje souhlas s vysláním ozbrojených sil ČR mimo území ČR	pokud rozhodnutí není vyhrazeno vládě
čl. 43/2	vyslovuje souhlas s pobytem ozbrojených sil jiných států na území ČR,	

Rozhodování vlády

čl. 46/4/a	o vyslání ozbrojených sil ČR mimo území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů,	plnění závazků z mezinárodních smluv o společné obraně proti napadení
čl. 43/4/b	o vyslání ozbrojených sil ČR mimo území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů,	účast na mírových operacích podle rozhodnutí mezinárodní organizace, jíž je ČR členem, a to se souhlasem přijímajícího státu
čl. 43/4/c	o vyslání ozbrojených sil ČR mimo území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů,	účast na záchranných pracích při živelních pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích

Poznámky:

čl. 43/5/a	o průjezdu ozbrojených sil jiných států přes území ČR nebo o jejich přeletu nad územím ČR
čl. 43/5/b	o účasti ozbrojených sil ČR na vojenských cvičeních mimo území ČR a o účasti ozbrojených sil jiných států na vojenských cvičeních na území ČR

Obecně platí, že o záležitostech bezpečnosti a obrany ČR **rozhoduje primárně Parlament**. V zájmu větší flexibility při rozhodování jsou však některé pravomoci svěřeny vládě, která může v případě potřeby rozhodnout rychleji než Parlament. Parlament si však i v těchto případech ponechává kontrolní funkci.

Kontrolní funkce Parlamentu

čl. 43/6	povinnost vlády neprodleně o přijatých rozhodnutích informovat Parlament (tedy jak Poslaneckou sněmovnu, tak Senát) Parlament může rozhodnutí vlády zrušit (postačuje nesouhlasné usnesení jedné z komor přijaté nadpoloviční většinou všech členů komory)
----------	---

5.2 Stav ohrožení státu a válečný stav

Ústava ČR upravuje pouze jeden krizový stav – válečný stav (čl. 39 odst. 3 a čl. 43 odst. 1 Ústavy ČR).

Ústavní zákon o bezpečnosti ČR upravuje tři krizové stavy:

- ★ nouzový stav,
- ★ stav ohrožení státu nebo
- ★ válečný stav.

Krizový stav může být vyhlášen podle intenzity, územního rozsahu a charakteru situace, pokud je

- ★ bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy ČR,
- ★ ve značném rozsahu ohrožen vnitřní pořádek a bezpečnost, životy a zdraví, majtkové hodnoty nebo životní prostředí,
- ★ třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně.

Stav ohrožení státu

vojenský i nevojenský krizový stav

Důvod:	bezprostřední ohrožení svrchovanosti státu nebo územní celistvosti státu anebo jeho demokratických základů
Subjekt:	Parlament ČR na návrh vlády; v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší Senátu rozhodnout o vyhlášení stavu ohrožení státu.
Pro jaké území:	pro omezené nebo pro celé území státu

Jakým rozhodnutím:	usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu; rozhodnutí o stavu ohrožení státu se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích a je vyhlášováno stejně jako zákon; účinnost nabývá okamžikem, který je v rozhodnutí stanoven
Kvórum:	souhlas nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů

Válečný stav

stav vzniklý mezi nepřátelými stranami (státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva) vypuknutím ozbrojeného konfliktu, a to bez ohledu na to, zda byla vypovězena válka	
Důvod:	je-li ČR napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení (čl. 43 odst. 1 Ústavy ČR)
Subjekt:	Parlament ČR; v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší Senátu rozhodnout o vyhlášení válečného stavu
Pro jaké území:	celé území ČR
Jakým rozhodnutím:	usnesení o vyhlášení válečného stavu; rozhodnutí o válečném stavu se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích a je vyhlášováno stejně jako zákon; účinnost nabývá okamžikem, který je v rozhodnutí stanoven
Kvórum:	souhlas nadpoloviční většiny všech poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů (čl. 39 odst. 3 Ústavy ČR)

Vláda může požadovat, aby Parlament ČR během stavu ohrožení státu nebo válečného stavu projednal vládní návrh zákona ve zkráceném jednání. O takovém návrhu se Poslanecká sněmovna usnese do 72 hodin od jeho podání a Senát do 24 hodin od jeho postoupení Poslaneckou sněmovnou. Jestliže se Senát v této lhůtě nevyjádří, platí, že je návrh zákona přijat.

Po dobu stavu ohrožení státu nebo válečného stavu prezident republiky **nemá právo vracet zákon přijatý ve zkráceném jednání.**

Ve zkráceném jednání **nemůže vláda předložit návrh ústavního zákona.**

Pokud podmínky na území ČR v průběhu stavu ohrožení státu nebo válečného stavu neumožní konat volby ve lhůtách, které jsou stanoveny pro pravidelná volební období, **lze zákonem lhůty prodloužit, nejdéle však o šest měsíců.**

Další aspekty stavu ohrožení státu nebo válečného stavu

Věcné prostředky

Co: movité a nemovité věci ve vlastnictví státu, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob nebo jimi poskytované služby, které lze využít v zájmu zajišťování obrany státu

Poznámky:

Za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu stát a územní samosprávné celky plní úkoly k zajišťování obrany především vlastními věcnými prostředky. Věcné prostředky státu a územních samosprávných celků se k zajišťování obrany státu použijí v souladu se schválenými plány obrany. Nepostačují-li věcné prostředky státu, může obecní úřad obce s rozšířenou působností právnické nebo fyzické osobě, která má věcné prostředky potřebné k zajišťování obrany státu, uložit povinnost tyto prostředky pro obranu státu poskytnout. O povinnosti poskytnout věcné prostředky ve prospěch zajišťování obrany státu rozhoduje příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností dodávacím příkazem. O povinnosti poskytnout věcné prostředky pro potřeby ozbrojených sil rozhoduje příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností v souladu s návrhem příslušného krajského vojenského velitelství.

Pracovní povinnost

Kdo má:	všechny fyzické osoby, pokud nebyly od ní osvobozeny nebo nebyly-li povolány k mimořádné službě
Kdy:	za stavu ohrožení státu a za válečného stavu
Co je to:	podle potřeb ozbrojených sil práce v oborech, které jsou nevyhnutelné k zajišťování životně důležitých funkcí státu nebo k zabezpečení ozbrojených sil
Další podmínky:	povinnost podrobit se lékařské prohlídce, nastoupit k výkonu práce u určeného zaměstnavatele ve stanoveném čase a do určeného místa nad časový limit stanovený zvláštním právním předpisem (zákon o státní službě, zákoník práce), včetně prací v noci, ve dnech pracovního klidu a ve dnech státních svátků

Pracovní výpomoc

Kdo má:	všechny fyzické osoby, nebyly-li od ní osvobozeny nebo nebyla-li jim uložena pracovní povinnost anebo nebyly-li povolány k mimořádné službě
Kdy:	za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu
Co je to:	povinnost vykonat jednorázové a mimořádné úkoly nezbytné k zajišťování obrany
Další podmínky:	nad časový limit stanovený zvláštním právním předpisem (zákon o státní službě, zákoník práce), včetně prací v noci, ve dnech pracovního klidu a ve dnech státních svátků

Příprava občanů k obraně státu

Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu je příprava občanů k obraně státu povinná. Blíže vizte okruh č. 6.

Vyvlastnění

Za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu lze výjimečně vyvlastnit ve zkráceném řízení nezbytné nemovitě a movité věci a práva k nim pro účely zajišťování obrany státu, nelze-li je získat jinak. Vyvlastnění lze uskutečnit pouze za náhradu.

Omezení práv a svobod

K zajištění obrany státu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu se v nezbytně nutné míře omezuje svoboda pohybu a pobytu a právo pokojně se shromažďovat. Omezení svobody pohybu a pobytu spočívá v povinnosti uposlechnout

- ★ zákaz vstupu do vyznačených prostor,
- ★ příkaz zdržovat se v místě trvalého pobytu nebo pobývat v příkázaném místě,
- ★ zákaz vycházení z budov nebo staveb určených k ochraně obyvatel.

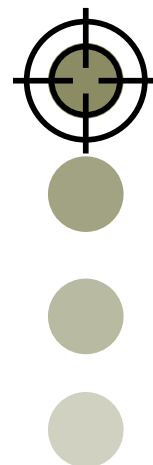
Výdaje na obranu státu

Výdaje spojené s přípravou k obraně státu a s obranou státu za stavu ohrožení státu a za válečného stavu hradí stát.

Konec pátého okruhu

Příprava občanů k obraně státu

Zdroje: ústavní zákon č. 110/1998 Sb., Ústavní zákon o bezpečnosti ČR
zákon 219/1999 Sb., zákon o ozbrojených silách ČR
zákon č. 221/1999 Sb., zákon o vojácích z povolání
zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR
zákon č. 585/2004 Sb., zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)
Obranná strategie ČR (usnesení vlády ČR ze dne 28. června 2023 č. 478
Koncepte přípravy občanů k obraně státu 2025–2030 (usnesení vlády ČR ze dne 8. ledna 2025 č. 11)

6.1 Úvod

Zásadní zhoršení bezpečnostní situace v Evropě i ve světě vyžaduje změnu v přístupu k obraně státu. Obrana státu není pouze záležitostí Ministerstva obrany a ozbrojených sil ČR, ale i společnosti jako celku. Obranyschopnost ČR je založena na integrovaném a celospolečenském přístupu k obraně. Stát proto musí občany na obranu systematicky připravovat. Z tohoto důvodu vláda ČR schválila na začátku roku 2025 novou Koncepti přípravy občanů k obraně státu 2025–2030, která formuluje systémová opatření pro přípravu občanů k obraně.

6.2 Současný stav přípravy a důvody změn

Dosavadní příprava občanů probíhala převážně v rámci programu POKOS (Příprava občanů k obraně státu), realizovaného především Armádou ČR, a to zejména formou vzdělávacích projektových dnů, branně-sportovních a branně-vědomostních soutěží na základních a středních školách. Tato forma měla však dopad jen na omezenou část populace.

Nejvýznamnějšími slabinami jsou:

- ★ nedostatečná meziresortní spolupráce a chybějící celovládní koordinace,
- ★ nízká úroveň zařazení branně-bezpečnostních témat do vzdělávacího systému,
- ★ neadekvátní právní úprava,
- ★ nedostatečné celospolečenské vnímání důležitosti této problematiky.

Naopak silnými stránkami jsou:

- ★ rostoucí zájem škol o program POKOS,
- ★ zájem nevládních organizací o přípravu,
- ★ funkční systém dotací pro nevládní organizace,
- ★ spolupráce se spolky, sdruženími a asociacemi, které jsou připraveny na další rozšiřování spolupráce.

6.3 Nový systém přípravy občanů k obraně státu

V souladu s novou koncepcí jsou definovány čtyři hlavní pilíře přípravy občanů k obraně státu:

- ★ **vzdělávání**
 - » integrace branně-bezpečnostních témat do vzdělávacích programů základních, středních a vysokých škol,
 - » realizace projektových dnů na školách v rámci programu POKOS,
 - » příprava budoucích pedagogů,
 - » systematické vzdělávání zaměstnanců veřejné správy a pracovníků subjektů hospodářské mobilizace,

Poznámky:

★ **spolupráce s nevládními organizacemi**

- » aktivní spolupráce s nevládními organizacemi formou dvoustranných memorand,
- » udělování akreditací na jednotlivé aktivity,
- » poskytování finančních dotací,
- » rozšíření dosahu přípravy na širší spektrum populace a využití kapacit a odborných znalostí nevládního sektoru,

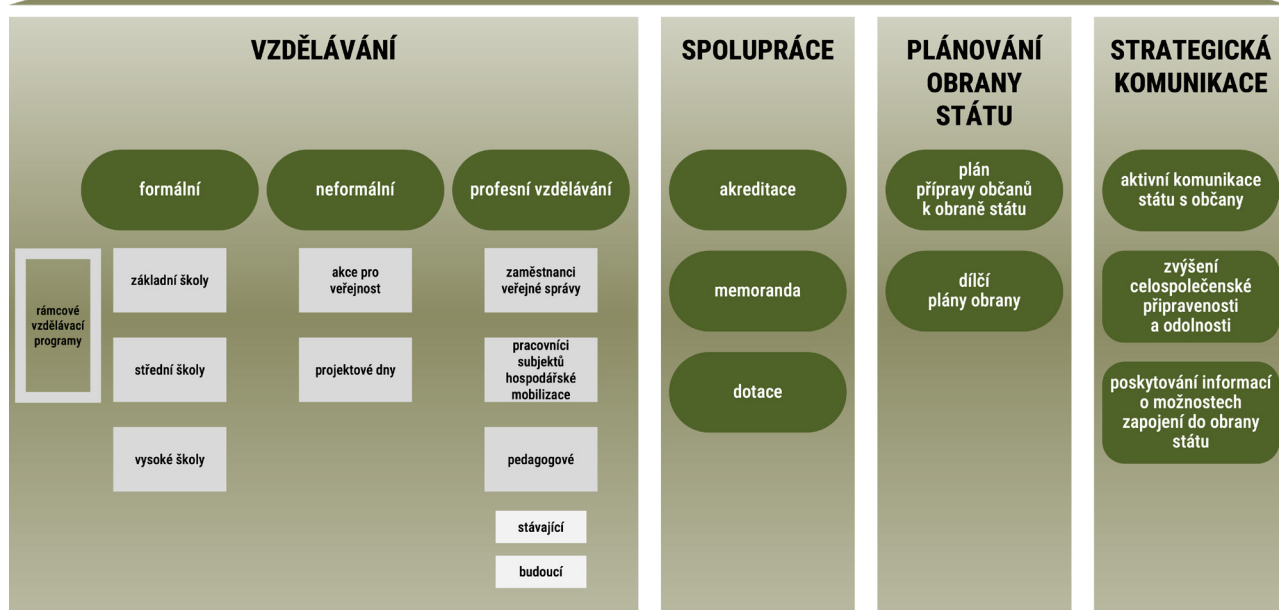
★ **plánování obrany státu**

- » vydefinování role územních samosprávných celků při přípravě občanů, zejména v období vyhlášených krizových stavů (stav ohrožení státu, válečný stav), ale také jejich role již v období míru,
- » stanovení úkolů samospráv v plánech obrany státu a krizového řízení,

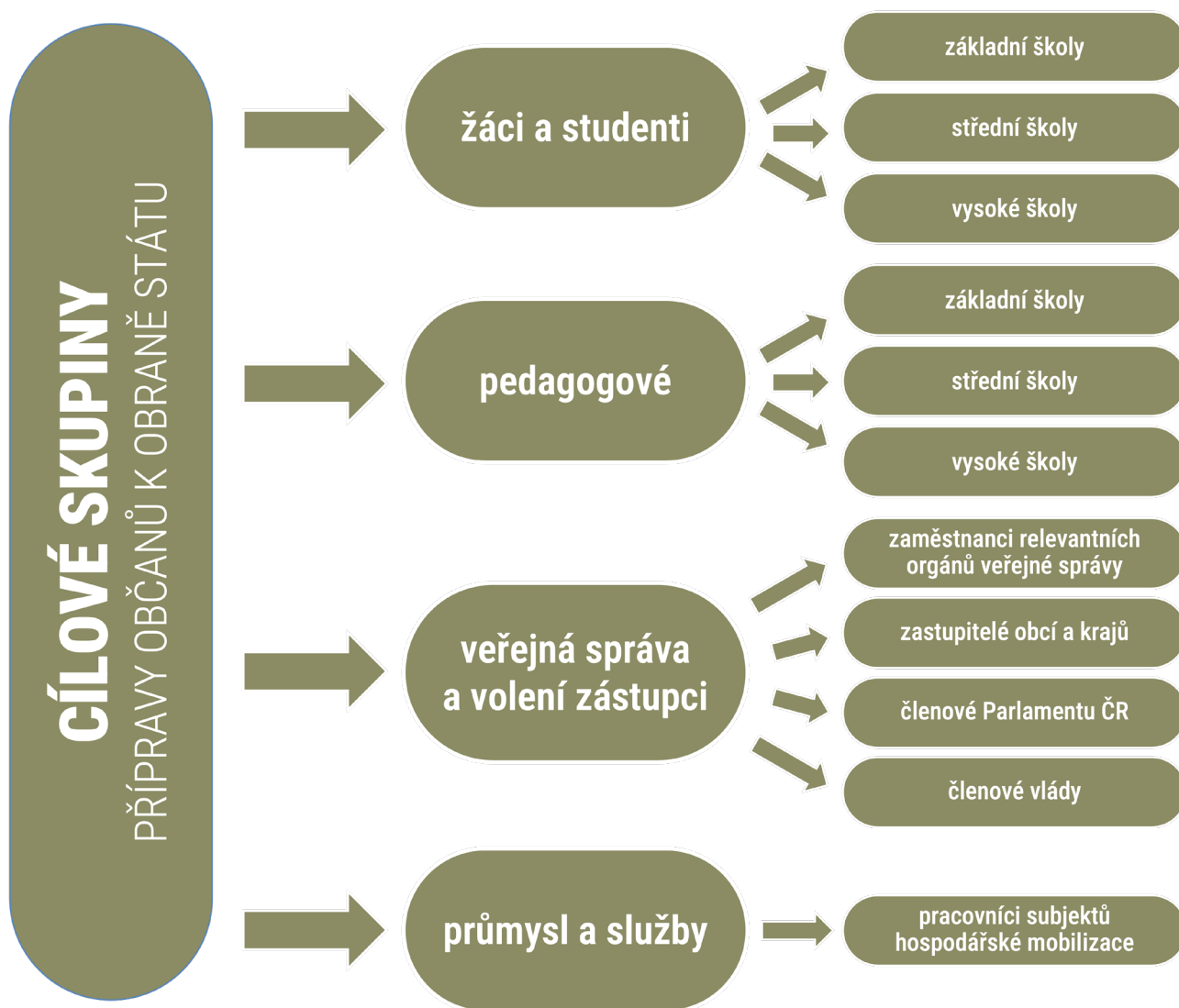
★ **strategická komunikace**

- » aktivní komunikací státu s občany podpořit povědomí a znalosti o obraně a bezpečnosti,
- » zvýšení celospolečenské připravenosti a odolnosti,
- » prostřednictvím moderních technologií a sociálních sítí poskytování informací o možnostech zapojení občanů do obrany státu.

PILÍŘE PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU

Koncepcce nově také definuje cílové skupiny obyvatelstva, na které budou cíleny jednotlivé aktivity v oblasti přípravy:

6.4 Obsah a cíle přípravy občanů k obraně státu

Příprava občanů k obraně státu je součástí širší bezpečnostní přípravy obyvatelstva, která je nutná pro budování odolného státu a společnosti a zvládání krizových situací nejen vojenského charakteru. Tato příprava zahrnuje mimo jiné i možnost dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti (vstup do profesionální armády, zařazení do Aktivní zálohy, absolvování dobrovolného vojenského cvičení, využití možnosti dobrovolného předurčení pro doplnění ozbrojených sil ČR). V případě, že občan nechce nebo nemůže využít zmíněné možnosti, může se dobrovolně zapojit do aktivit přípravy občanů k obraně státu, respektive programu POKOS.

Cílem přípravy občanů k obraně státu je mimo jiné prosazovat jednotný a koordinovaný přístup k obraně napříč vládními institucemi a státní správou i společností jako celkem a reagovat tak na aktuální výzvy a potřebu systémového řešení, které zajistí efektivní a udržitelný rozvoj této přípravy. Zásadním cílem přípravy občanů k obraně státu je také u občanů zvýšit úroveň znalostí a dovedností z oblasti obrany potřebných pro zvládnutí krizových situací především vojenského charakteru. Občané budou díky nim lépe připraveni k reakci na krizové situace a k obraně ČR. Za tímto účelem Koncepce formuluje opatření, která přispějí k postupnému nastavení komplexního, celostátního a celospolečenského systému přípravy v oblasti bezpečnosti.

Znalosti a dovednosti jsou určovány pro každou jednotlivou skupinu populace dle obsahu POKOS (vychází z opatření č. 1.1 Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2025–2030).

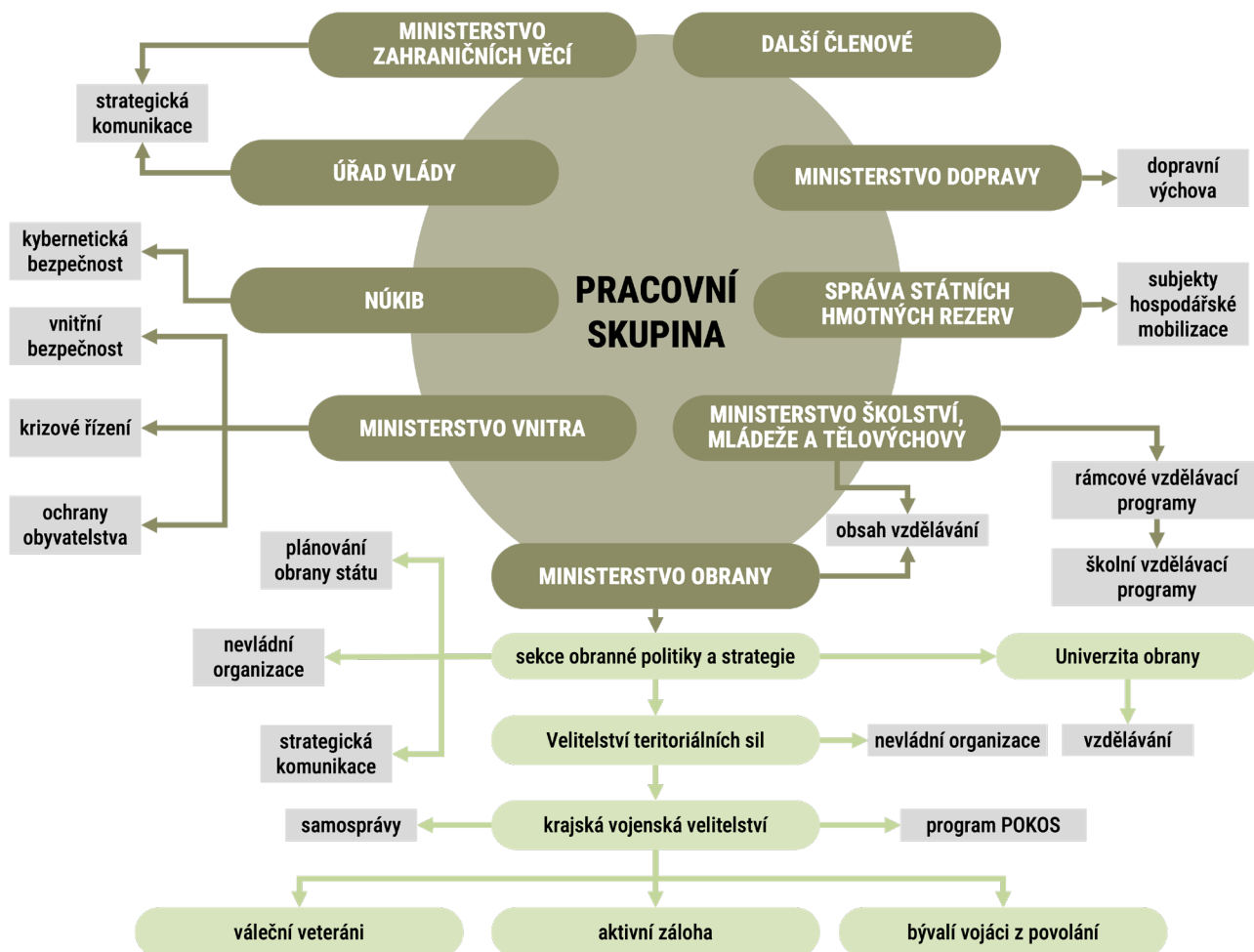
Získávání, rozvoj a udržování znalostí a dovedností je konkrétně cíleno na tematické oblasti:

- ★ historie,
- ★ ozbrojené síly ČR a jejich účel,
- ★ členství ČR v mezinárodních organizacích,
- ★ bezpečnostní prostředí a mezinárodní systém,
- ★ bezpečnostní systém ČR,
- ★ role občana v obraně státu,
- ★ zdravotní gramotnost,
- ★ psychologická gramotnost,
- ★ orientace a přežití v terénu,
- ★ podpora hostitelskou zemí (Host Nation Support – HNS),
- ★ sebeobrana.

6.5 Organizační a legislativní rámec

Přípravu řídí Ministerstvo obrany, v jehož rámci je pak na strategické úrovni hlavním řídicím prvkem sekce obranné politiky a strategie, jejíž součástí je oddělení POKOS. Oddělení metodicky řídí Velitelství teritoriálních sil, koordinuje vzdělávání v oblasti obrany státu, tvoří koncepční dokumenty, poskytuje metodickou pomoc spolkům a nevládním organizacím. Výkonným prvkem přípravy jsou krajská vojenská velitelství (KVV – v každém krajském městě), která realizují činnosti přípravy v praxi. KVV jsou metodicky řízena Velitelstvím teritoriálních sil.

K podpoře a zabezpečení celostátního systému bezpečnostní přípravy je zřízena pracovní skupina v rámci Bezpečnostní rady státu (BRS). Jejím úkolem je koordinace a sjednocení dosavadního úsilí v oblasti přípravy a vytvoření koordinovaného celostátního systému bezpečnostní přípravy. Cílem je minimalizovat duplicity, koordinovat dílčí aktivity a maximalizovat efektivitu přípravy. V rámci organizační struktury je definována role jednotlivých aktérů. Skupině společně předsedají Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra. Aktivity přípravy občanů k obraně státu spadají pod Ministerstvo obrany (vizte diagram), které je také řídí.

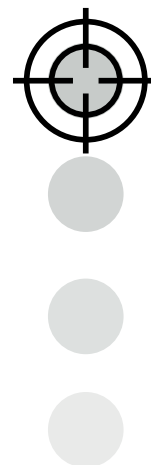
6.6 Implementace a vyhodnocování Koncepce

Koncepce stanovuje jasnou časovou osu implementace s harmonogramem vyhodnocování dosažených výsledků. Ministerstvo obrany, ve spolupráci s ostatními zainteresovanými prvky, pravidelně hodnotí implementaci a účinnost jednotlivých opatření a přizpůsobuje jejich realizaci aktuálním bezpečnostním výzvám, požadavkům a potřebám společnosti. V případě potřeby Ministerstvo obrany provede aktualizaci Koncepce.

Konec šestého okruhu

Branná povinnost

Zdroje: ústavní zákon č. 110/1998 Sb., Ústavní
zákon o bezpečnosti ČR
zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti
a jejím zajišťování (branný zákon)

Ozbrojené síly jsou podle ustanovení čl. 4 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, doplňovány na základě branné povinnosti.

Rozsah branné povinnosti a doplňování ozbrojených sil stanoví branný zákon, a to tak, aby byla zajištěna civilní kontrola ozbrojených sil. Problematika branné povinnosti je stanovena zákonem č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). Branný zákon podrobně upravuje brannou povinnost, možnosti dobrovolného převzetí branné povinnosti nebo jejího výkonu v době míru, její povinný výkon za stavu ohrožení státu a válečného stavu, procesy spojené se zajišťováním branné povinnosti, a zřizuje vojenské správní úřady (krajská vojenská velitelství) nebo správní orgány pro zajišťování branné povinnosti.

7.1 Obsah branné povinnosti

Branná povinnost je povinnost státního občana ČR plnit úkoly ozbrojených sil ČR. Zahrnuje povinnost občana

- ★ podrobit se odvodnímu řízení, v rámci kterého se posuzuje jeho zdravotní stav k výkonu vojenské činné služby,
- ★ vykonávat vojenskou činnou službu
 - » mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav na základě **dobrovolného převzetí** výkonu branné povinnosti,
 - » za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu povinně formou **mimořádné služby**,
- ★ a plnit další povinnosti stanovené branným zákonem.

Branné povinnosti podléhají všichni občané ČR bez rozdílu pohlaví od 18 let věku nebo ode dne nabytí státního občanství. Krajské vojenské velitelství sděluje občanovi, kterému vznikla branná povinnost, podrobné informace o obsahu branné povinnosti a možnosti a způsobu dobrovolného převzetí jejího výkonu.

Branná povinnost zaniká občanovi dosažením 60 let věku. Voják z povolání starší 60 let má brannou povinnost do dne propuštění ze služebního poměru podle zákona o vojácích z povolání. Voják v aktivní záloze starší 60 let má brannou povinnost do dne vyřazení z aktivní zálohy. Voják starší 60 let, který vykonává mimořádnou službu, má brannou povinnost do dne jeho propuštění z výkonu mimořádné služby. Branná povinnost zaniká i z jiných důvodů. Důvody zániku branné povinnosti jsou upraveny v § 7 branného zákona.

7.2 Vojenská činná služba

Je upravena v § 1 odst. 4 a 5 branného zákona. Občan se stává vojákem dnem nabytí právní moci rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu. Voják, který vykonává vojenskou činnou službu, je vojákem v činné službě.

Pro doplňování ozbrojených sil je určena záloha ozbrojených sil, jejíž částí je aktivní záloha. Voják, který nevykonává vojenskou činnou službu a má brannou povinnost, je vojákem v záloze. Voják v záloze se předurčí pro doplnění ozbrojených sil podle potřeb ozbrojených sil.

Je tedy třeba odlišovat:

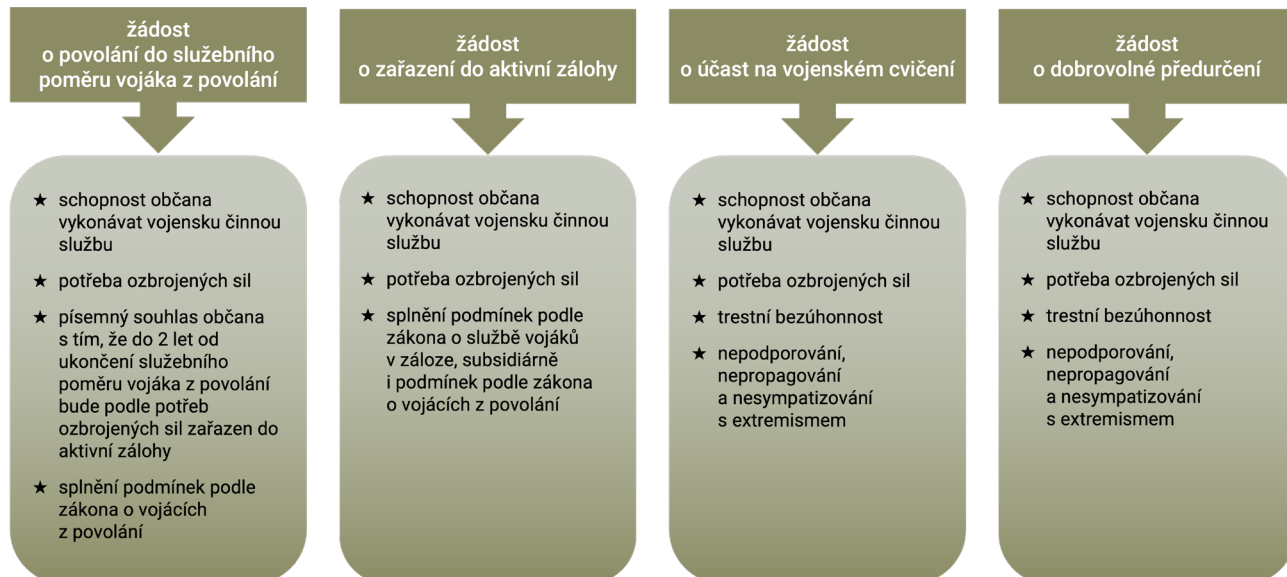

7.3 Dobrovolné převzetí branné povinnosti

Brannou povinnost může dobrovolně převzít cizinec nebo občan, kterému branná povinnost zanikla.

7.4 Dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti

Výkon branné povinnosti může v míru (mimo stav ohrožení státu a mimo válečný stav) převzít (neodvedený) občan nebo voják v záloze pouze **dobrovolně**.

rozhodnutí o schopnosti vykonávat vojensku činnou službu na základě lékařského posudku

rozhodnutí o dobrovolném převzetí výkonu branné povinnosti

Poznámky:

Žádost se podává příslušnému krajskému vojenskému velitelství (příslušnost je dána místem trvalého pobytu občana). O žádosti podle právními předpisy stanovených podmínek rozhoduje krajské vojenské velitelství nebo v případě žádosti o povolání do služebního poměru vojáka z povolání služební orgán.

U žádosti občana o účast na vojenském cvičení nebo žádosti o dobrovolné předurčení se vydává nejprve rozhodnutí o schopnosti vykonávat vojenskou činnou službu (toto rozhodnutí se považuje za rozhodnutí vydané v odvodním řízení), a po nabytí jeho právní moci následně rozhodnutí o dobrovolném převzetí výkonu branné povinnosti. U žádosti občana o povolání do služebního poměru vojáka z povolání nebo žádosti o zařazení do aktivní zálohy se vydává pouze jedno rozhodnutí, a to rozhodnutí o dobrovolném převzetí výkonu branné povinnosti (tj. rozhodnutí o povolání do služebního poměru vojáka z povolání nebo rozhodnutí o zařazení do aktivní zálohy), jehož součástí je i stanovení schopnosti vykonávat vojenskou činnou službu, a toto rozhodnutí se považuje za rozhodnutí vydané v odvodním řízení.

7.5 Aktivní záloha

K posílení plnění úkolů ozbrojených sil v době míru jsou ve struktuře ozbrojených sil vytvářena služební místa pro vojáky v aktivní záloze. Stejně tak se v době míru připravují k plnění úkolů ozbrojených sil vojáci v záloze, kteří požádali o účast na dobrovolném vojenském cvičení. Současně se v době míru mohou občané dobrovolně nechat předurčit pro doplnění ozbrojených sil. Na základě tohoto předurčení tito občané jako vojáci v záloze vykonají vojenské cvičení až na základě mimořádného opatření vlády, o kterém vláda rozhodne na základě vyhodnocení rizik ohrožení státu, která mohou být příčinou ozbrojeného konfliktu. Všichni tito vojáci v záloze jsou v době míru spolu s bývalými vojáky z povolání zařazenými do zálohy po jejich propuštění ze služebního poměru nejpřípravenější zálohou, vycvičenou k plnění úkolů ozbrojených sil nejen pro mír, ale i při vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu. Tito vojáci v záloze budou prioritně doplňováni do jednotek ozbrojených sil rozvíjených nebo vytvářených při přechodu na válečnou organizační strukturu.

Vykonat **vojenské cvičení** může občan trojím způsobem:

- ★ požádá o zařazení do aktivní zálohy,
- ★ požádá o účast na vojenském cvičení,
- ★ požádá o dobrovolné předurčení.

Vojáka do **aktivní zálohy** zařazuje na základě jeho žádosti příslušné krajské vojenské velitelství rozhodnutím vydaným ve správním řízení. Žádost o zařazení do aktivní zálohy se podává současně se žádostí o dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti. Podmínky pro zařazení do aktivní zálohy jsou velmi podobné podmínkám, které musí splnit občan při povolání do služebního poměru vojáka z povolání. Na rozdíl od vojáka z povolání nemusí voják zařazený do aktivní zálohy přerušit svůj obvyklý způsob obživy, může být členem politické strany nebo politického hnutí a odborové organizace.

Vojáci v aktivní záloze se připravují k plnění úkolů ozbrojených sil formou vojenského cvičení, a to v rámci pravidelných vojenských cvičení v celkové délce do 12 týdnů v kalendářním roce. Voják v záloze, který doposud nevykonal žádnou vojenskou činnou službu, absolvuje po zařazení do aktivní zálohy (v prvním roce) základní přípravu v délce do 6 týdnů.

Do aktivní zálohy mohou být zařazeni i bývalí vojáci z povolání a to bez jejich žádosti. Takto lze tyto vojáky do aktivní zálohy zařadit nejdéle do dvou let po skončení jejich služebního poměru. Po uplynutí této doby mohou být vojáci v záloze, bývalí vojáci z povolání, do aktivní zálohy zařazeni jen na základě jejich žádosti.

Občané nebo vojáci v záloze mohou na základě jejich žádosti adresované příslušnému krajskému vojenskému velitelství být také povoláni na **dobrovolné vojenské cvičení**, a to v celkové délce do dvanácti týdnů v kalendářním roce. Žádost o vykonání dobrovolného vojenského cvičení se podává společně se žádostí o dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti. Podat ji lze opakovaně. Podání žádosti není zapovězeno ani vojákovi zařazenému do aktivní zálohy, který tak může absolvovat dobrovolně delší výcvik, pokud je to v zájmu ozbrojených sil. Voják v aktivní záloze podává pouze žádost o účast na dobrovolném vojenském cvičení.

Krajské vojenské velitelství může vojákovi v záloze povolit odklad výkonu vojenského cvičení.

7.6 Služba v operačním nasazení

Dalším druhem vojenské činné služby je **služba v operačním nasazení**. Jejím obsahem již není výcvik, ale samotné plnění úkolů ozbrojených sil. Použití ozbrojených sil v rámci operačního nasazení stanovuje § 2 odst. 13 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR. Délka služby v operačním nasazení může být až 9 měsíců v kalendářním roce. Tuto službu mohou vykonávat pouze vojáci v záloze.

Povolat vojáka v aktivní záloze do služby v operačním nasazení lze

- ★ na území ČR i bez jeho souhlasu,
- ★ mimo území ČR pouze s jeho písemným souhlasem.

Před vysláním do služby v operačním nasazení může navíc voják v aktivní záloze absolvovat až dvanáctidenní přípravu formou vojenského cvičení, ve kterém se soustředěnou formou připraví na působení v misi a sladí své postupy s jednotkou, ve které bude úkoly plnit.

K výkonu vojenského cvičení nebo služby v operačním nasazení povolává vojáka v záloze krajské vojenské velitelství povolávacím rozkazem.

Voják v záloze, který není zařazen do aktivní zálohy, může být se svým souhlasem povolán do služby v operačním nasazení na území ČR v délce do třiceti dnů v kalendářním roce a to pouze vyžadují-li to záchranné práce při živelních pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty.

7.7 Mimořádná služba

Voják na vojenském cvičení, voják, který vykonává službu v operačním nasazení, nebo který je ve služebním poměru vojáka z povolání, vykonává ode dne účinnosti vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu mimořádnou službu.

Voják v záloze vykonává mimořádnou službu ode dne nástupu k vojenskému útvaru na základě povolávacího rozkazu vydaného krajským vojenským velitelstvím nebo na základě mobilizační vyhlášky.

Poznámky:

Voják v záloze může **odmítnout** vykonávat mimořádnou službu z **důvodu svědomí nebo náboženského vyznání**

- ★ do 15 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu vydaného při odvodním řízení,
- ★ do 15 dnů ode dne účinnosti vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu.

Občan, který jako voják v záloze odmítl vykonávat mimořádnou službu, podléhá za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu **pracovní povinnosti** podle zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR.

Vojáka v záloze, u něhož je v důležitém zájmu bezpečnosti ČR třeba, aby mohl vykonávat své civilní zaměstnání i za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, lze na žádost jeho zaměstnavatele zprostit výkonu mimořádné služby. O žádosti rozhoduje krajské vojenské velitelství. Důvody, které se považují za důležitý zájem bezpečnosti ČR, stanovuje § 17 odst. 2 branného zákona.

Na některé občany se vztahuje výjimka z povinnosti dostavit se k odvodnímu řízení a vykonávat mimořádnou službu za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. Výčet těchto občanů je uveden v § 25 branného zákona.

Za stavu ohrožení státu se provádí výběrové doplnění ozbrojených sil povoláním předurčených vojáků v záloze k výkonu mimořádné služby.

7.8 Mobilizace a demobilizace

Za válečného stavu se provádí mobilizace ozbrojených sil. Mobilizací se rozumí hromadné povolávání vojáků v záloze k výkonu mimořádné služby.

Mobilizace ozbrojených sil může být částečná nebo všeobecná. Částečná mobilizace se může vztahovat na část území ČR nebo na část vojáků v záloze, všeobecná mobilizace se vztahuje vždy na celé území ČR a na všechny vojáky v záloze.

Mobilizaci ozbrojených sil **nařizuje prezident republiky na návrh vlády**. Prezident republiky mobilizaci vyhláší v hromadných sdělovacích prostředcích.

Vyhlášení mobilizace a podrobnosti mobilizace se zveřejňují mobilizační vyhláškou. Mobilizační vyhláška se doručuje občanům a právnickým osobám veřejnou vyhláškou prostřednictvím krajských vojenských velitelství a na úředních deskách územních samosprávných celků.

Demobilizací se rozumí propouštění vojáků z výkonu mimořádné služby.

Demobilizaci nařizuje prezident republiky na návrh vlády po ukončení válečného stavu demobilizačním nařízením.

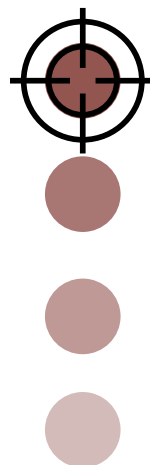
Mimořádná služba končí nejpozději do 3 měsíců po zrušení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. Během této doby se vojáci z jejího výkonu propouštějí buď jednotlivě, nebo hromadně. Před propuštěním z výkonu mimořádné služby je voják povinen podrobit se lékařské prohlídce vojenským lékařem.

Konec sedmého okruhu

Poznámky:

Služební poměr vojáka

Zdroje: zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích
z povolání
zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků
v záloze
zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených
silách ČR

Vojáci z povolání a vojáci v záloze jsou dalšími veřejnými zaměstnanci, jejichž právní postavení představuje rovněž veřejnoprávní služební poměr mezi nimi a státem. Služební poměr vojáků z povolání upravuje zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání. Služební poměr vojáků v záloze upravuje zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze. Některé podrobnosti k působnosti služebních orgánů a k působnosti vlády ČR upravuje ještě zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR.

Podobně jako úprava služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů, je i úprava služebního poměru vojáků z povolání přísnější, oproti právní úpravě pracovního poměru podle zákoníku práce. Kompenzací za tento právní režim je pak robustní systém zabezpečení vojáků z povolání: služební plat včetně služebního platu po dobu dočasné neschopnosti ke službě, náborový, kvalifikační a stabilizační příspěvek, proviantní, výstrojní a přepravní náležitosti, preventivní a mimořádná rehabilitace a v neposlední řadě výsluhové náležitosti.

8.1 Branná povinnost a vojenská činná služba

K pochopení pojmu služební poměr vojáka z povolání a vojáka v záloze je nezbytně nutné rozumět primárně pojmu branná povinnost. Branná povinnost je povinnost státního občana ČR plnit úkoly ozbrojených sil ČR a zahrnuje

- ★ povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení,
- ★ vykonávat vojenskou činnou službu,
- ★ plnit další povinnosti stanovené branným zákonem.

Vojenskou činnou službou mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav je

- ★ služba vojáka z povolání ve služebním poměru podle zákona o vojácích z povolání,
- ★ příprava vojáka k plnění úkolů ozbrojených sil ČR,
- ★ služba vojáka v operačním nasazení.

Vojenskou činnou službou za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu je mimořádná služba.

Voják, který vykonává vojenskou činnou službu, je vojákem v činné službě.

Pro doplňování ozbrojených sil ČR je určena záloha ozbrojených sil, jejíž částí je aktivní záloha.

Ve služebním poměru je

- ★ voják z povolání, a to podle zákona o vojácích z povolání,
- ★ voják v záloze, který nastoupil výkon vojenské činné služby; služební poměr vojáka v záloze se řídí zákonem o službě vojáků v záloze, a subsidiárně se použijí ustanovení zákona o vojácích z povolání.

Poznámky:

8.2 Služební pravomoc

Ve věcech služebního poměru vojáků jednají a rozhodují služební orgány, kterými jsou prezident ČR (jeho postavení vyplývá již z čl. 63 Ústavy ČR, podle kterého je vrchním velitelem ozbrojených sil), ministr obrany a v rozsahu určeném rozkazem prezidenta ČR nebo rozkazem ministra obrany velitelé, náčelníci, ředitelé a jiní vedoucí zaměstnanci. Služební orgány jmenují do vojenských hodností, přičemž generály jmenuje výlučně prezident ČR na návrh vlády.

8.3 Vojenské hodnosti

Vojenskými hodnostmi jsou:

- ★ pro hodnostní sbor mužstvo - hodnosti vojín, svobodník,
- ★ pro hodnostní sbor poddůstojníci - hodnosti desátník, četař, rotný,
- ★ pro hodnostní sbor praporčíci - hodnosti rotmistr, nadrotmistr, praporčík, nadpraporčík, štábní praporčík,
- ★ pro hodnostní sbor nižší důstojníci - hodnosti poručík, nadporučík, kapitán,
- ★ pro hodnostní sbor vyšší důstojníci - hodnosti major, podplukovník, plukovník,
- ★ pro hodnostní sbor generálové - hodnosti brigádní generál, generálmajor, generálporučík, armádní generál.

Pro vojáky, kteří se připravují k výkonu služby studiem nebo výcvikem, s výjimkou doktorského studijního programu, se stanovuje hodnostní sbor čekatelů s těmito hodnostmi:

- ★ vojín - po dobu konání výcviku,
- ★ svobodník, desátník, četař - po dobu studia ve vojenské vyšší odborné škole a bezprostředně navazujícího výcviku,
- ★ svobodník, desátník, četař - po dobu studia ve vojenské vysoké škole v bakalářském studijním programu a bezprostředně navazujícího výcviku,
- ★ svobodník, desátník, četař, rotný, rotmistr, nadrotmistr - po dobu studia ve vojenské vysoké škole v magisterském studijním programu.

8.4 Služební zařazení

Voják je služebně zařazen na služební místo podle dosažené kvalifikace, doby výkonu služby v hodnosti a závěrů služebního hodnocení. Služební místo je vymezeno začleněním v organizační struktuře, popisem nejsložitějších služebních činností a jim odpovídajících hodností a požadovanou kvalifikací. Služebně zařadit vojáka lze i na základě výsledků výběrového nebo konkurzního řízení.

Vojáci plní služební úkoly, které jim ukládají nadřízení prostřednictvím rozkazů.

8.5 Povolání do služebního poměru

Do služebního poměru může být povolán jen občan ČR starší 18 let, který složil vojenskou přísahu, není členem politické strany, politického hnutí, odborové organizace, nepodporuje, nepropaguje nebo nesympatizuje s hnutím, které prokazatelně směřuje k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, náboženskou anebo rasovou zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, není trestně stíhán, je trestně bezúhonný, je zdravotně způsobilý k výkonu služby a splňuje kvalifikační předpoklady stanovené pro služební zařazení. Voják z povolání ve vojenské přísaze přísahá nejen statečnost a ukázněnost, ale též připravenost nasadit svůj život pro obranu ČR. Služební poměr se zakládá rozhodnutím služebního orgánu. Služební poměr je vždy na dobu určitou od 2 do 20 let (tuto dobu může služební orgán prodloužit). Při povolání do služebního poměru se stanoví zkušební doba v délce 3 měsíců.

8.6 Příprava vojáků

Zákon o vojácích z povolání požaduje dosažení určitého stupně vzdělání jak pro povolání u uchazeče, tak i pro zařazení vojáka na konkrétní služební místo. Minimální kvalifikační předpoklad pro jednotlivé vojenské hodnosti pak stanovuje Ministerstvo obrany vyhláškou.

Vojákům z povolání zákon stanovuje zvláštní povinnost k přípravě. Podle § 48 odst. 1 písm. e) zákona o vojácích z povolání patří mezi základní povinnosti vojáka zvyšovat své odborné znalosti a prohlubovat svoji kvalifikaci. Další oblastí shodnou i s pracovním poměrem je povinná účast na školení a výcviku, které se konají v zájmu zvyšování bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby, včetně případných zkoušek ze znalostí předpisů o bezpečnosti a zdraví při výkonu služby, kterou ukládá § 99 písm. d) zákona o vojácích z povolání.

Jako významnou oblast přípravy vojáků § 29 zákona o ozbrojených silách ČR zdůrazňuje vojenský výcvik vojáků k plnění bojových, záchranných a humanitárních úkolů a výchovu k vlastenectví. Vojenský výcvik má formu základní, odbornou a speciální. Součástí přípravy je fyzický a psychologický výcvik. To vyjadřuje skutečnost, že podle § 9 téhož zákona jsou základní úkoly ozbrojených sil ČR

- ★ připravovat se k obraně ČR a
- ★ bránit ji proti vnějšímu napadení.

Zákon o vojácích z povolání nestanoví žádnou formu služební zkoušky jako podmínku vzniku služebního poměru nebo výkonu některého služebního místa.

8.7 Vnitřní předpisy

Zákon o vojácích z povolání neupravuje pojem „služební předpis“ ani „vnitřní předpis“, i když jejich existenci zná. Vojákům ukládá dodržovat vojenské řády, předpisy a rozkazy, protože jinak by se dopustili kázeňského přestupku (§ 51). Nadřízeným pak seznamovat je s vojenským řádem a jeho změnami (§ 49).

Nejvyššími vnitřními předpisy jsou vojenské řády, které schvaluje podle § 5 zákona o ozbrojených silách ČR prezident republiky, jako vrchní velitel ozbrojených sil ČR. Obsahem vojenských řádů má být podle § 50 zákona o vojácích z povolání např. bližší úprava kázeňského práva.

Poznámky:

Ministři obrany pak přísluší podle § 7 zákona o ozbrojených silách ČR vydávat rozkazy. Vnitřními předpisy jsou pak určeny další druhy vnitřních předpisů (normativní výnos Ministerstva obrany a vojenský předpis).

8.8 Služební kázeň

Zákon o vojácích z povolání upravuje kázeňskou pravomoc, kázeňské tresty, kázeňské odměny a jejich ukládání jako zvláštní atributy veřejnoprávního charakteru služebního poměru vojáka z povolání.

Kázeňská pravomoc je podle § 50 zákona o vojácích z povolání zvláštním druhem oprávnění služebního orgánu a určeného nadřízeného rozhodovat ve věcech služebního poměru vojáka z povolání v souvislosti s oceňováním dodržování služební kázně nebo s vyvozováním odpovědnosti za její nedodržení. Zákon o vojácích z povolání označuje služební orgány v tomto případě jako „orgány s kázeňskou pravomocí“.

Rozsah oprávnění udělovat kázeňské odměny a ukládat kázeňské tresty stanoví zákon a vojenský řád. Plný rozsah kázeňské pravomoci, tj. udělovat všechny odměny a ukládat všechny kázeňské tresty, má prezident republiky a ministr obrany.

Orgán s kázeňskou pravomocí si může zřídit jako svůj poradní orgán kázeňskou komisi. Zákon o vojácích z povolání nestanoví žádná pravidla, jaké má být složení kázeňské komise. Přímo však určuje, že členy komise jsou zástupci hodnostního sboru, jehož se rozhodnutí služebního orgánu bude dotýkat. To souvisí s jejím charakterem pouze poradního orgánu.

Při ukládání kázeňských trestů musí orgán s kázeňskou pravomocí dodržet zákonem stanovená procesní pravidla. Podle § 145 odst. 1 písm. o) zákona o vojácích z povolání je i kázeňské řízení řízením ve věcech služebního poměru, tedy i při ukládání kázeňských trestů se podpůrně použije správní řád.

Zákon o vojácích z povolání definuje kázeňský přestupek. Je jím zaviněné jednání vojáka, kterým porušuje právní předpis, vojenský řád, předpis nebo rozkaz nadřízeného. Takovým jednáním je však i jednání postihované trestním zákoníkem, a proto zákon vymezuje kázeňský přestupek i negativně. Kázeňským přestupkem není jednání, které je trestným činem.

Ustanovení § 4 zákona o odpovědnosti za přestupky vyjímá vojáky z pravomoci obecných přestupkových orgánů. Jednání označené v zákonech za přestupek (dopravní, proti občanskému soužití, proti životnímu prostředí atd.) se tak považuje za kázeňský přestupek (§ 51 odst. 2 zákona o vojácích z povolání). Toto jednání pak vyřizuje orgán s kázeňskou pravomocí projednáním podle zákona o odpovědnosti za přestupky a ukládá za něj sankce a ochranná opatření spojená se spácháním konkrétního přestupku podle tohoto zákona, případně podle dalších právních předpisů.

Kázeňskými odměnami jsou zejména

- ★ písemná pochvala,
- ★ prominutí dříve uloženého kázeňského trestu nebo jeho zahlazení,
- ★ peněžitý nebo věcný dar.

Kázeňské tresty se ukládají za kázeňské přestupky podle § 51 odst. 1 a jsou jimi podle § 53 zákona o vojácích z povolání

- ★ napomenutí,
- ★ písemná důtka,
- ★ výstraha pro neodpovědný výkon služby,
- ★ snížení služebního platu až o 15 % až na dobu 6 měsíců.

8.9 Odměňování

Odměňování vojáků z povolání je upraveno samostatně v zákoně o vojácích z povolání. K této zásadní změně v odměňování vojáků z povolání došlo zákonem č. 332/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a to s účinností od 1. července 2015.

Nárok na služební plat (§ 66 odst. 1, § 6, § 68h, § 66 odst. 3 zákona o vojácích z povolání)

Voják má nárok na služební plat za výkon služby ve výši odpovídající služebnímu zařazení, podmínkám výkonu služby a služební výkonnosti.

Výše služebního platu je diferencována podle náročnosti požadovaného výkonu služby. Náročnost služby je katalogizována a přiřazena jednotlivým vojenským hodnostem, které ve své podstatě zastupují platové třídy a platové stupně. U vojáků tak platí, že hodnost = určitý plat. Tím se sleduje zásada propojení náročnosti výkonu služby ve vazbě na vojenskou hodnost a vytváří předpoklad ke kariérenímu systému. Seznam služebních činností, vzhledem k jejich obsáhlosti, je upraven prováděcím předpisem – nařízením vlády č. 60/2015 Sb., o stanovení seznamu činností pro jednotlivé vojenské hodnosti (zmocnění k jeho vydání je založeno v § 6 zákona o vojácích z povolání).

Voják má určen služební plat s přihlédnutím ke službě konané nad základní týdenní dobu služby v rozsahu do 150 hodin v kalendářním roce. Výše služebních tarifů je nastavena tak, že tuto skutečnost zohledňuje.

Složky služebního platu (§ 67 zákona o vojácích z povolání)

Služební plat tvoří

- ★ služební tarif,
- ★ výkonnostní příplatek,
- ★ příplatek za službu v zahraničí,
- ★ zvláštní příplatek,
- ★ příplatek za zvýšenou odpovědnost.

8.10 Služební hodnocení

Služební hodnocení je podkladem pro rozhodování ve věcech služebního poměru vojáka z povolání.

Služební hodnocení spočívá zejména v posouzení plnění služebních úkolů, povinností vojáka z povolání, jeho odborné a psychické způsobilosti ke služebnímu zařazení, zdravotní způsobilosti a fyzické zdatnosti pro další výkon služby. Služební hodnocení musí být písemné a hodnocený voják z povolání s ním musí být seznámen.

Podrobnosti postupu při služebním hodnocení stanoví Ministerstvo obrany vyhláškou (vyhláška č. 189/2015 Sb., o postupu při služebním hodnocení vojáků a jeho hlediscích).

S nejhorším služebním hodnocením pak zákon spojuje ukončení služebního poměru. Podle § 19 odst. 1 písm. h) zákona o vojácích z povolání voják, který byl dvakrát za sebou hodnocen jako nevyhovující, není způsobilý pro další výkon služby a musí být propuštěn ze služebního poměru.

Bodový výsledek služebního hodnocení přímo ovlivňuje výši výkonnostního příplatku vojáků. Služební hodnocení jako celek pak ovlivňuje kariérový růst vojáků i možnost zvyšování nebo prohlubování jejich kvalifikace.

8.11 Zánik služebního poměru

Zánik služebního poměru je možný jen ze zákonných důvodů, mezi které patří zrušení služebního poměru ve zkušební době, propuštění, úmrtí nebo prohlášení za mrtvého, pozbytí státního občanství ČR, ztráta zdravotní způsobilosti na základě rozhodnutí přezkumné komise, omezení svéprávnosti nebo odnětí vojenské hodnosti na základě rozhodnutí soudu o ztrátě vojenské hodnosti. Propuštění nastává např. v případě podání žádosti, dosažení důchodového věku nebo dvojího služebního hodnocení se závěrem, že voják není způsobilý pro další výkon služby.

8.12 Omezení práv vojáků

Výkon služby v ozbrojených silách ČR je specifický a zákon o vojácích z povolání stanoví, že vojáci z povolání mají některá základní práva omezená. Cílem těchto omezení je zajistit apolitičnost, disciplínu a připravenost armády. Novela zákona o vojácích z povolání č. 99/2025 Sb. některá omezení upřesnila, ale základní rámec zůstal zachován. Klíčová omezení práv vojáků jsou následující:

Omezení sdružovací a politické činnosti: Voják nesmí být členem politické strany, politického hnutí ani odborové organizace. Tím je zajištěna jeho politická neutralita a zabráněno střetu loajalit. Rovněž nesmí ve vojenských objektech pořádat politická shromáždění ani provádět politickou agitaci. Vojáci se smějí sdružovat jen v profesních spolcích, jejichž činnost nesmí ohrožovat úkoly ozbrojených sil ČR (musí zůstat nepolitická a slučitelná s požadavky služby). Právo na stávkou vojáci ze zákona nemají; výkon tohoto práva je u příslušníků ozbrojených sil ČR vyloučen zvláštními právními předpisy (na základě čl. 44 Listiny základních práv a svobod).

Omezení svobody projevu a shromažďování: Voják v činné službě nesmí veřejně podporovat ani sympatiemi propagovat hnutí směřující k potlačování práv a svobod člověka nebo hlásající extremistickou ideologii. Tato povinnost, zakotvená již dříve v zákoně, má zamezit působení extremistických vlivů v armádě. Novela zákona o vojácích z povolání v tomto směru spíše potvrdila stávající stav. Dále platí zákaz zneužívání vojenských objektů

k politickým či ideologickým akcím (jak uvedeno výše). Shromáždění vojáků mimo službu samozřejmě možná jsou, nesmějí však narušovat plnění služebních úkolů ani mít politický charakter v místě služby.

Omezení svobody náboženského projevu: Zákon stanoví, že voják nesmí organizovat nebo se účastnit náboženských obřadů, brání-li tomu důležitý zájem služby. Služba má přednost před osobním výkonem náboženských aktivit, vyjma případů, kdy voják působí jako vojenský duchovní. Tato úprava zůstala nedotčena – novela zákona č. 99/2025 Sb. do ní nezasáhla, jen potvrdila, že v krizových či služebních situacích může být náboženská svoboda vojáka dočasně omezena ve prospěch služebních povinností.

Omezení práva na podnikání a majetkové aktivity: Vojáci z povolání mají omezenou možnost výdělečné činnosti mimo službu. Nesmějí bez souhlasu služebního orgánu vykonávat jinou výdělečnou činnost (zaměstnání či podnikání). Zákon také stanoví, že voják nesmí být odpovědným zástupcem podle živnostenských předpisů ani členem statutárních nebo kontrolních orgánů právnických osob provozujících podnikatelskou činnost (s výjimkou například bytových družstev). Tím je zaručeno, že se voják plně věnuje službě a nedojde ke střetu zájmů. Tato omezení zůstala po novele zákona zachována beze změny – nadále platí povinnost žádat o předchozí souhlas s vedlejší činností.

Povinnost mlčenlivosti: Vojáci mají povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděli při výkonu služby a které v zájmu služby nelze sdělovat dalším osobám. Tato povinnost chrání utajované informace i citlivé údaje a trvá i po zániku služebního poměru. Novela zákona č. 99/2025 Sb. zpřesnila pravidla mlčenlivosti a zavedla jejich důsledné vymáhání i po ukončení služby. Nově se výslovně stanoví, že porušení mlčenlivosti po zániku branné povinnosti či aktivní služby je přestupkem, za který hrozí pokuta až 500 000 Kč. Tím se posílila právní ochrana utajovaných skutečností – bývalí vojáci mohou být potrestáni, pokud by prozradili např. tajné informace získané během služby. Upřesnění institutu mlčenlivosti reaguje na zhoršenou bezpečnostní situaci a zvýšené riziko zneužití interních informací.

Nová povinnost oznamovat cestu do rizikových zemí: Novela zákona č. 99/2025 Sb. zavedla pro vojáky povinnost informovat svého nadřízeného, pokud se chystají vycestovat do zahraničí mimo státy NATO a EU. Toto omezení svobody pohybu (byť pouze oznamovací povinnost) má preventivní charakter – umožní armádě vyhodnotit případná rizika spojená s pobytem vojáka v dané zemi a poučit ho o bezpečnostní situaci. Nejde o zákaz cestovat, ale o preventivní opatření na ochranu vojáka i armády. V případě krizové situace v zahraničí tak nadřízený ví, kde se voják nachází, a může efektivněji reagovat. Novela zároveň upravila možnost poskytnout vojákovi mimořádnou peněžitou pomoc, dostane-li se v zahraničí do potíží vlivem ohrožení. Tato nová povinnost přímo rozšiřuje katalog omezení práv vojáků s ohledem na aktuální bezpečnostní hrozby.

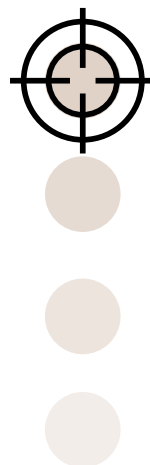
Poznámka: Uvedená omezení práv jsou kompenzována zvláštním postavením vojáků a výhodami služby. Stát nese odpovědnost za škody vzniklé vojákovi při plnění služebních úkolů. Novela zákona č. 99/2025 Sb. v těchto ohledech žádné změny nepřinesla.

Jednou ze základních povinností vojáka je i povinnost sloužit podle potřeb ČR, což je imanentní veřejnoprávnímu charakteru služebního poměru. Voják vykonává službu podle potřeb ČR na území ČR i v zahraničí, a to zejména v ozbrojených silách ČR, v Ministerstvu obrany, ve vojenských školách, ve Vojenské policii, nebo ve Vojenském zpravodajství.

Konec osmého okruhu

Válečný veterán

Zdroje: zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech

Pojem válečného veterána a úkoly v oblasti péče o válečné veterány upravuje zákon č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech.

Válečným veteránem se může stát pouze občan ČR, který splňuje podmínky definované shora zmíněným zákonem.

Rozlišujeme tři skupiny válečných veteránů:

válečný veterán		
1.	2.	3.
účastník národního boje za osvobození s výjimkou československého politického vězně	novodobý válečný veterán (včetně civilních osob)	účastník odboje a odporu proti komunismu
§ 3 odst. 5 zákona o válečných veteránech	§ 3 odst. 1-4 zákona o válečných veteránech	§ 5 zákona o účastnících odboje a odporu proti komunismu

9.1 Účastníci národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 (tzv. druhováleční veteráni)

Status válečného veterána náleží účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945, kteří jsou nositeli osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození.

Jedná se o všechny účastníky odboje z období druhé světové války s výjimkou československých politických vězňů (tj. osob vězněných a internovaných v koncentračních a internačních táborech). Řadíme sem příslušníky československé armády v zahraničí, osoby konající službu ve spojenecké armádě, příslušníky první československé armády na Slovensku, československé partyzány, účastníky domácího či zahraničního hnutí a účastníky povstání v květnu 1945, kteří byli za bojů těžce zraněni či utrpěli těžkou poruchu zdraví.

9.2 Novodobí váleční veteráni

Do této kategorie řadíme účastníky zahraničních misí, kterých se ČR či její právní předchůdci zúčastnili po roce 1989. Jedná se např. o misi v Perském zálivu, v zemích bývalé Jugoslávie, v Iráku, Kosovu či Afghánistánu.

Pro vymezení statusu novodobého válečného veterána je rozhodující doba, v níž se konkrétní zahraniční mise uskutečnila, resp. kdy dotyčná osoba začala v zahraniční misi působit, neboť s účinností od 1. 6. 2014 došlo ke zpřísnění podmínek, které je nutno pro získání tohoto postavení naplnit.

Před 31. květnem 2014 postačovalo, že občan po roce 1945 konal **nepřetržitě po dobu alespoň 30 kalendářních dnů** jako příslušník ozbrojených sil nebo policie službu v místě ozbrojeného konfliktu nebo službu v mírových

Poznámky:

operacích podle rozhodnutí mezinárodní organizace, již je ČR členem. Pokud občan v místě výkonu služby utrpěl újmu na zdraví nebo vykonal záslužný čin, nebyla délka výkonu služby rozhodující. Stejně tak i v případě, kdy samotná mise trvala kratší dobu než stanovených 30 dnů.

S účinností od 1. června 2014 však došlo k rozlišení misí dle míry jejich nebezpečnosti a v té souvislosti ke stanovení odlišného časového úseku výkonu služby nutného pro získání statusu válečného veterána. Dle aktuálního znění zákona je válečným veteránem ten občan, který po 8. květnu 1945 jako voják v činné službě, příslušník armády, která byla v rozhodné době považována za armádu spojeneckou, nebo příslušník armády státu, jehož je ČR právním nástupcem, anebo jako příslušník bezpečnostního sboru konal službu:

- ★ nepřetržitě alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v zahraniční misi v místě ozbrojeného konfliktu, nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací,
- ★ v souhrnu nejméně po dobu 360 kalendářních dnů v jiných zahraničních misích, než je uvedeno pod písmenem a), které se uskutečnily na základě rozhodnutí mezinárodní organizace, již je ČR členem; nejkratší započitatelná doba podle tohoto ustanovení však činí nejméně 90 dnů nepřetržitého výkonu služby, nebo
- ★ jednotlivě v zahraničních misích po dobu kratší než dobu podle písmene a) nebo b), kdy však celková doba služby po vzájemném sečtení činí alespoň 360 kalendářních dnů; doba výkonu služby v místě ozbrojeného konfliktu nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací kratší než doba uvedená pod písmenem a) se v tomto případě do celkové doby služby započítává čtyřnásobně, pokud po tomto přepočtu dosáhne nejméně 90 dnů.

Obdobně jako v předchozí právní úpravě jsou zde zakotveny určité výjimky, kdy není rozhodující, zda je výše zakotvená doba výkonu služby splněna. Jedná se o případy, kdy:

- ★ zahraniční mise v místě ozbrojeného konfliktu, nebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací (tj. nikoliv jakákoliv mise) byla ukončena v kratší než devadesátidenní lhůtě,
- ★ občan v průběhu zahraniční mise vykonal mimořádně záslužný čin nebo
- ★ občan utrpěl bez vlastního zavinění v průběhu mise újmu na zdraví a mise mu z toho důvodu byla ukončena.

V uvedených případech je ministr obrany oprávněn využít institutu odstranění tvrdosti zákona a na základě žádosti občana rozhodnout o tom, že za válečného veterána se považuje i osoba, která jinak podmínky definované v § 3 odst. 1 zákona o válečných veteránech nenaplnuje.

Může nastat situace, kdy osoba zákonem definované podmínky naplňuje, ovšem přesto jí status válečného veterána nenáleží. V těchto případech může Ministerstvo obrany osvědčení válečného veterána zrušit. Jedná se o případy, kdy:

- ★ byla dotyčná osoba pravomocně odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem služby nebo plněním úkolů (civilní osoba) v některé z misí,
- ★ byla dotyčná osoba pravomocně odsouzena za jakýkoliv trestný čin k trestu ztráty vojenské hodnosti,
- ★ vojákovi zanikl služební poměr odnětím hodnosti podle zákona o vojácích z povolání,
- ★ příslušníku bezpečnostního sboru byl pravomocně uložen kázeňský trest odnětí služební hodnosti podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Při určování, podle kterého znění zákona se postupuje, je rozhodující doba výkonu služby a není podstatné, kdy došlo k podání žádosti o vydání osvědčení. Tzn. že výkon služby zahájený před 1. červnem 2014 se vždy posuzuje dle dřívějšího znění zákona.

S účinností od 1. června 2014 došlo k rozšíření skupiny novodobých válečných veteránů i o skupinu **tzv. osob civilních**. Status válečného veterána tak náleží i tomu státnímu občanovi ČR, který jako zaměstnanec ústředního orgánu státní správy, bezpečnostního sboru nebo ozbrojených sil plnil úkoly v místě ozbrojeného konfliktu, anebo v místě s výrazně zhoršenou bezpečnostní situací nebo v jiné zahraniční misi. Délka plnění úkolů nutná pro získání statusu válečného veterána je stejná jako u vojáků a příslušníků, avšak u civilních osob může být hodnocena pouze doba plnění úkolů mimo území ČR ode dne 1. června 2014, předchozí období nelze zohledňovat.

9.3 Účastníci odboje a odporu proti komunismu

Postavení válečného veterána náleží i určité kategorii účastníků odboje a odporu proti komunismu dle zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu (jedná se o občany ČR, kteří uskutečňovali odboj a odpor proti komunismu některou z forem definovaných v § 3 odst. 1 zmíněného zákona).

9.4 Osvědčení válečného veterána

Status válečného veterána sice vzniká při splnění zákonem definovaných podmínek přímo ze zákona, avšak k jeho prokázání je nutné získat osvědčení, které vydává Ministerstvo obrany na základě písemné žádosti oprávněné osoby.

O podané žádosti je vedeno správní řízení. Pokud Ministerstvo obrany zjistí, že podmínky jsou splněny, vydá, bez dalšího, předmětné osvědčení. Pokud však zjistí, že podmínky naplněny nejsou, vydá o této skutečnosti rozhodnutí, jímž podanou žádost zamítne.

9.5 Úkoly ministerstva

Ministerstvo obrany dle § 8 zákona o válečných veteránech plní tyto úkoly:

- ★ vydává oprávněným osobám osvědčení válečného veterána a vede evidenci vydaných osvědčení,
- ★ umožňuje spolkům, které sdružují převážně válečné veterány, bezplatné využívání objektů, s nimiž hospodaří ministerstvo a právnické osoby jím zřízené, k provozování schůzové činnosti nebo pořádání kulturních a společenských akcí,
- ★ zabezpečuje oslavy Dne válečných veteránů a může zabezpečovat slavnostní a pietní akce s účastí válečných veteránů, zejména u příležitosti státních svátků a významných výročí účasti ozbrojených sil v ozbrojených konfliktech a mírových operacích,
- ★ zřizuje a spravuje domovy péče o válečné veterány,
- ★ rozhoduje o přijetí válečného veterána a jeho manžela, druha nebo partnera a tzv. třetí osoby do domova péče o válečné veterány a rozhoduje o přerušení nebo ukončení jejich pobytu v domově.

Poznámky:

9.6 Benefity

Ministerstvo obrany může válečným veteránům poskytovat za určitých okolností různé benefity – výhody, na které nevzniká právní nárok. Jedná se o příspěvek na stravování a možnost závodního stravování ve vlastních stravovacích zařízeních. Poskytování pomoci při začleňování do občanského života, **psychologické péče a v případě potřeby může Ministerstvo obrany umožnit válečnému veteránovi pobyt ve vojenském ubytovacím zařízení** na dobu nutnou k překonání jeho tíživé sociální situace, nejdéle však na dobu jednoho roku.

Dále může Ministerstvo obrany válečnému veteránovi a jeho manželovi, druhovi nebo partnerovi v případě potřeby a v závislosti na jejich zdravotním stavu poskytnout **finanční podporu na lázeňskou léčebně rehabilitační péči nebo rekreační pobyt**. Finanční podporu na lázeňskou léčebně rehabilitační péči nelze poskytnout těm válečným veteránům, kteří mají možnost získat obdobnou podporu ze svého pracovního nebo služebního poměru.

Dále Ministerstvo obrany zřizuje a spravuje **Domovy péče o válečné veterány**, kam lze přijmout válečného veterána, který vzhledem ke svému zdravotnímu stavu a sociálním poměrům potřebuje péči v domově.

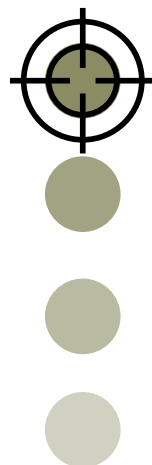
Významnou úlohu v rámci péče o válečné veterány sehrávají v sociální oblasti Komunitní centra v Praze, Brně a Olomouci a Agentura pro podporu válečných veteránů, která válečným veteránům a jejich blízkým poskytuje celou řadu služeb v oblasti sociální (zejména pak poradenství).

Konec devátého okruhu

Poznámky:

Ministerstvo obrany jako správní a služební úřad

Zdroje: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR
zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev
a jiných ústředních orgánů státní
správy ČR
zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování
obraný ČR
zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených
silách ČR
HENDRYCH, D. A KOL. *Správní právo.*
Obecná část. 9. vydání. Praha: C. H. Beck,
2016. s. 65-68

10.1 Pojem správní úřad a služební úřad

Správní úřad je orgán výkonné moci zřízený zákonem a s působností stanovenou zákonem, určený k výkonu státní správy v dané oblasti. Jedná se tedy o trvalou organizační jednotku státu, která byla zřízena jako vykonavatel veřejných úkolů (výkon veřejné správy) a není právní osobou (tedy bez vlastní právní subjektivity); typickými příklady jsou ministerstva a další ústřední správní úřady vymezené v kompetenčním zákoně.

Podle ustanovení čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem.

Instituci, ve které státní zaměstnanec vykonává státní službu, označuje zákon o státní službě jako služební úřad. Zákon stanoví, že správní úřad je pro účely zákona o státní službě služebním úřadem. Ministerstvo obrany je však jediným správním úřadem, pro který neplatí pravidlo:

SLUŽEBNÍ ÚŘAD = SPRÁVNÍ ÚŘAD

Jelikož Generální štáb Armády ČR (pro účely této podkapitoly dále jen „GŠ“), Vojenské zpravodajství (pro účely této podkapitoly dále jen „VZ“) a Vojenská policie (pro účely této podkapitoly dále jen „VP“) jsou vyjmuty z replementu zákona o státní službě, platí zjednodušeně:

SLUŽEBNÍ ÚŘAD = SPRÁVNÍ ÚŘAD – (GŠ + VZ + VP)

Služební úřad je tedy civilní částí Ministerstva obrany. Generální štáb je sice součástí Ministerstva obrany jako správního úřadu, nicméně není součástí služebního úřadu.

10.2 Služební úřad Ministerstva obrany

Ministerstvo obrany ČR bylo zřízeno zákonem č. 548/1992 Sb., o některých dalších opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy ČR a o zřízení Kanceláře prezidenta ČR, a to s účinností od 8. prosince 1992. Podle tohoto zákona bylo Ministerstvo obrany ústředním orgánem státní správy pro civilní ochranu obyvatelstva.

Dnem 1. ledna 1993 nabyl účinnosti zákon č. 21/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, a kterým se provádějí další opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy ČR, který mění postavení a působnost Ministerstva obrany.

Tímto zákonem je zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ve znění pozdějších předpisů (tzv. kompetenční zákon). Ministerstvo obrany je tedy ústředním správním úřadem, jehož působnost je stanovena zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ve znění pozdějších předpisů, tzv. kompetenčním zákonem.

V souladu se základní zásadou právního státu, podle které státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon, nelze působnost, tedy vymezení okruhu veřejných úkolů, které má Ministerstvo obrany plnit, rozšiřovat jiným způsobem než zákonem.

Východiskem pro vymezení působnosti Ministerstva obrany je ústavní zákon o bezpečnosti ČR. Tento ústavní zákon definuje základní povinnost státu jako povinnosti zajistit svrchovanost a územní celistvost ČR, ochranu jejích demokratických základů a ochranu životů, zdraví a majetkových hodnot. Uvedený ústavní zákon stanoví, že bezpečnost ČR zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Zmiňovaný ústavní zákon stanoví rovněž povinnost státních orgánů, orgánů územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob podílet se v rozsahu a za podrobností stanovených zákonem na zajišťování bezpečnosti ČR.

Ze zákona č. 2/1969 Sb. vyplývají pro Ministerstvo obrany **tři základní oblasti působnosti:**

- ★ zabezpečování obrany ČR,
- ★ řízení Armády ČR,
- ★ správa vojenských újezdů.

Ministerstvo obrany:

- ★ se podílí na zpracování návrhu vojenské obranné politiky státu,
- ★ připravuje koncepci operační přípravy státního území,
- ★ navrhuje potřebná opatření k zajištění obrany státu vládě ČR, Radě obrany ČR a prezidentu ČR,
- ★ koordinuje činnost ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně,
- ★ řídí Vojenské zpravodajství,
- ★ zabezpečuje nedotknutelnost vzdušného prostoru ČR,
- ★ organizuje a provádí opatření k mobilizaci Armády ČR, k vedení evidence občanů podléhajících branné povinnosti a k vedení evidence věcných prostředků, které budou za branné pohotovosti poskytnuty pro potřeby Armády ČR,
- ★ povolává občany ČR k plnění branné povinnosti.

Ministerstvo obrany dále:

- ★ v rámci evropských bezpečnostních struktur organizuje součinnost s armádami jiných států,
- ★ vykonává státní dozor nad radiační ochranou ve vojenských objektech.

Podle ustanovení § 6 zákona o zajišťování obrany ČR Ministerstvo obrany rovněž:

- ★ navrhuje vládě základní opatření k přípravě a organizování obrany státu; k tomu zejména zpracovává obranné koncepce a požadavky na zabezpečení obrany státu,
- ★ odpovídá za proces plánování obrany státu a koordinuje jeho přípravu; k tomu může vyžadovat od příslušných ministerstev, jiných správních úřadů a územních samosprávných celků podkladové materiály; ministerstvo využívá údaje z registrů a evidencí v rozsahu údajů stanovených tímto zákonem a osobní údaje vedené u příslušných ministerstev, jiných správních úřadů a územních samosprávných celků podle zvláštních

právních předpisů; ministerstva, jiné správní úřady a územní samosprávné celky jsou povinny požadavkům vyhovět, a to bezúplatně,

- ★ odpovídá za plánování a zabezpečení operační přípravy státního území, doplňování ozbrojených sil a mobilizaci ozbrojených sil; k tomu může vyžadovat od příslušných ministerstev, jiných správních úřadů a územních samosprávných celků součinnost; ministerstva, jiné správní úřady a územní samosprávné celky jsou povinny požadavkům vyhovět,
- ★ vede soubornou evidenci věcných prostředků a soubornou evidenci o fyzických osobách určených k pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci určených k zabezpečení ozbrojených sil navazující na evidenci vedenou krajskými vojenskými velitelstvími,
- ★ přezkoušuje prostřednictvím svých orgánů přípravu mobilizace ozbrojených sil; k tomu jsou pracovníci, které pověřilo ministerstvo, oprávněni vstupovat do objektů kontrolovaných subjektů,
- ★ prověřuje opatření pro zabezpečení obrany státu v rozsahu stanoveném vládou,
- ★ řídí přípravu občanů k obraně státu a provádí vzdělávací, výchovnou a osvětovou činnost v této oblasti; rozsah přípravy občanů k obraně státu je součástí plánů obrany,
- ★ uplatňuje stanovisko k politice územního rozvoje a územně plánovací dokumentaci z hlediska zájmů obrany ČR,
- ★ vede soubornou evidenci objektů důležitých pro obranu státu a objektů, které mohou být za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu napadeny. Ministerstvo obrany také koordinuje vzájemnou spolupráci a výměnu informací ústředních správních úřadů, správních úřadů, orgánů krajů a orgánů obcí při plnění úkolů zajišťování obrany státu.

Ministerstvo obrany:

- ★ stanoví a realizuje opatření k rozvoji Armády ČR,
- ★ zřizuje a ruší vojenské útvary, vojenská zařízení a vojenské záchranné útvary,
- ★ provádí kontrolu Armády ČR,
- ★ provádí státní odborný dozor nad určenými technickými zařízeními a bezpečností jejich provozu,
- ★ zřizuje vojenská vyznamenání,
- ★ vytváří podmínky pro příslušníky ozbrojených sil k výkonu státní sportovní reprezentace.

Ministr obrany k zabezpečení úkolů Armády ČR vydává rozkazy, které jsou závazné pro vojáky v činné službě.

Ministerstvo obrany je nadřízeným orgánem újezdních úřadů, které v rozsahu úkolů, které stanoví právní předpisy, vykonávají státní správu na území vojenských újezdů a jako vojenské orgány plní úkoly při zajišťování obrany státu.

Kompetenční zákon stanoví zásady činnosti ústředních správních orgánů, které jsou tedy i základními zásadami pro činnost Ministerstva obrany (blíže viz část třetí zákona č. 2/1969 Sb. – např. plní v okruhu své působnosti úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech a úkoly vyplývající z členství ČR

v Evropské unii a v ostatních integračních seskupeních a mezinárodních organizacích, pokud jsou pro ČR závazné, zpracovává koncepce rozvoje svěřeného odvětví a řešení stěžejních otázek, které předkládá vládě ČR, připravuje návrhy zákonů a jiných právních předpisů týkajících se věcí, které patří do jeho působnosti, apod.).

Součástí Ministerstva obrany je Generální štáb Armády ČR, který zabezpečuje velení armádě a který se v rozsahu své působnosti podílí na plnění úkolů stanovených ministerstvu zvláštním právním předpisem.

Organizační struktura služebního úřadu Ministerstva obrany:

Organizační struktura je přílohou služebního předpisu, který upravuje vnitřní systemizaci a organizační strukturu služebního úřadu Ministerstva obrany a také součástí Organizačního řádu Ministerstva obrany.

Člení se na sekce, odbory a oddělení.

10.3 Generální štáb

Ministerstvo obrany, a to včetně Generálního štábu Armády ČR, je ústředním orgánem státní správy zejména pro zabezpečování obrany ČR, řízení Armády ČR, správu vojenských újezdů.

Generální štáb Armády ČR je tedy součástí Ministerstva obrany jako správního úřadu, nikoliv však jako služebního úřadu.

Generální štáb Armády ČR zabezpečuje velení Armádě ČR a v rozsahu své působnosti se podílí na plnění úkolů, které Ministerstvu obrany stanoví právní předpis.

Na zabezpečování obrany ČR a řízení armády se podílí jak služební úřad Ministerstva obrany, tak i Generální štáb Armády ČR. Správu vojenských újezdů vykonává primárně Generální štáb Armády ČR jako součást Ministerstva obrany. V oblasti státní služby však újezdní úřady jsou podřízené i podřazené Ministerstvu obrany.

Vláda stanoví na návrh ministra systemizaci Generálního štábu Armády ČR na příslušný kalendářní rok, a to v tomto rozsahu:

- ★ počet systemizovaných míst vojáků klasifikovaných hodnostmi,
- ★ počet systemizovaných míst zaměstnanců v pracovním poměru, kteří nejsou vedoucími zaměstnanci, klasifikovaných platovými třídami,
- ★ počet systemizovaných míst vedoucích zaměstnanců v pracovním poměru klasifikovaných platovými třídami,
- ★ objem prostředků na platy vojáků a
- ★ objem prostředků na platy zaměstnanců v pracovním poměru.

Není-li systemizace Generálního štábu Armády ČR schválena do 31. prosince, použije se pro následující kalendářní rok dosavadní systemizace.

Organizační strukturu Generálního štábu Armády ČR schvaluje ministr na základě návrhu připraveného náčelníkem Generálního štábu v souladu se systemizací Generálního štábu Armády ČR schválenou vládou.

Podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o státní službě se zákon o státní službě nevztahuje na zaměstnance zařazeného v Generálním štábu Armády ČR. Dochází tak ke kuriózní situaci, kdy na správním rozhodování v prvním stupni na úseku zajišťování obrany v újezdních úřadech participují státní zaměstnanci a ve druhém stupni zaměstnanci v pracovním poměru.

Ministrovi obrany je podřízen **náčelník Generálního štábu Armády ČR**, který stojí v čele Generálního štábu Armády ČR. Náčelníka Generálního štábu jmenuje prezident na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věci obrany. Prezident ho také na návrh vlády odvolává.

Struktura Generálního štábu Armády ČR je stanovena v Organizačním řádu Ministerstva obrany.

Člení se na sekce, odbory a oddělení.

10.4 vojenské zpravodajství a vojenská policie

Podle ustanovení § 3 písm. c) zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, ve znění zákona č. 290/2005 Sb., je součástí Ministerstva obrany i vojenské zpravodajství. Toto ustanovení zákona však naráží na ustanovení § 16 odst. 2 písm. e) kompetenčního zákona, podle kterého Ministerstvo obrany řídí vojenské zpravodajství.

Podle ustanovení § 1 zákona č. 300/2013 Sb., o vojenské policii, je součástí Ministerstva obrany vojenská policie.

10.5 Podřízené správní a služební úřady

Ministerstvu obrany je podřízeno 19 správních úřadů:

- ★ Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti,
- ★ 14 krajských velitelství,
- ★ 4 újezdní úřady,

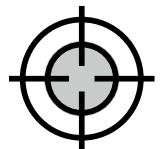
Z těchto 19 správních úřadů je pouze 5 služebních úřadů:

- ★ Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti,
- ★ 4 újezdní úřady.

Podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o státní službě se zákon o státní službě nevztahuje na zaměstnance zařazeného v Generálním štábu Armády ČR, vojenské policii, vojenském zpravodajství a krajských vojenských velitelstvích, tudíž Generální štáb Armády ČR, vojenské zpravodajství, vojenská policie a krajská vojenská velitelství nejsou služebními úřady ve smyslu ustanovení § 4 zákona o státní službě.

Konec desátého okruhu

Podřízené správní úřady

Zdroje: zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti
a jejím zajišťování (branný zákon)

Ministerstvu obrany je podřízeno 19 správních úřadů:

- ★ Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti,
- ★ 14 krajských velitelství,
- ★ 4 újezdni úřady

Z těchto 19 správních úřadů je pouze 5 služebních úřadů:

- ★ Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti,
- ★ 4 újezdni úřady

Podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o státní službě se zákon o státní službě nevztahuje na zaměstnance zařazeného v Generálním štábu Armády ČR, Vojenské policii, Vojenském zpravodajství a krajských vojenských velitelstvích, tudíž Generální štáb Armády ČR, Vojenské zpravodajství, Vojenská policie a krajská vojenská velitelství nejsou služebními úřady ve smyslu ustanovení § 4 zákona o státní službě.

Informace o Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti a o újezdních úřadech je v **okruhu č. 12 Podřízené služební úřady**.

Tento okruh pojednává pouze o krajských vojenských velitelstvích.

Krajská vojenská velitelství

Krajská vojenská velitelství již nejsou na základě bodu 2 čl. I a bodů 33 a 34 čl. II zákona č. 448/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, od 1. ledna 2025 služebními úřady. Jejich postavení jako správního úřadu je stanoven v branném zákoně.

Krajská vojenská velitelství jsou **vojenským správním úřadem** vykonávajícím ve svém územním obvodu **státní správu a současně plní úkoly obrany státu** podle zvláštních právních předpisů, zejména zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon).

V čele krajského vojenského velitelství je **ředitel**, kterým je voják z povolání; o jeho služebním zařazení rozhoduje ministr obrany.

Místní příslušnost krajských vojenských velitelství se řídí místem pobytu fyzických osob nebo sídlem právnických osob.

Názvy, sídla a územní obvody krajských vojenských velitelství jsou stanoveny v příloze č. 1 k brannému zákonu.

Název	Sídlo	Územní obvod
Krajské vojenské velitelství hlavní město Praha	Praha	území hlavního města Prahy
Krajské vojenské velitelství Praha	Praha	území Středočeského kraje

Poznámky:

Název	Sídlo	Územní obvod
Krajské vojenské velitelství České Budějovice	České Budějovice	území Jihočeského kraje
Krajské vojenské velitelství Plzeň	Plzeň	území Plzeňského kraje
Krajské vojenské velitelství Karlovy Vary	Karlovy Vary	území Karlovarského kraje
Krajské vojenské velitelství Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	území Ústeckého kraje
Krajské vojenské velitelství Liberec	Liberec	území Libereckého kraje
Krajské vojenské velitelství Hradec Králové	Hradec Králové	území Královéhradeckého kraje
Krajské vojenské velitelství Pardubice	Pardubice	území Pardubického kraje
Krajské vojenské velitelství Jihlava	Jihlava	území Kraje Vysočina
Krajské vojenské velitelství Brno	Brno	území Jihomoravského kraje
Krajské vojenské velitelství Olomouc	Olomouc	území Olomouckého kraje
Krajské vojenské velitelství Ostrava	Ostrava	území Moravskoslezského kraje
Krajské vojenské velitelství Zlín	Zlín	území Zlínského kraje

Krajská vojenská velitelství, kromě toho, že jsou správními úřady, jsou podle ustanovení § 9 odst. 3 branného zákona i vojenskými orgány pro plnění úkolů obrany státu.

Krajská vojenská velitelství plní zejména tyto **veřejné úkoly**:

★ výkon státní správy na úseku **branné povinnosti**:

- » řeší žádosti státních občanů ČR o dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti,
- » řeší žádosti osob o dobrovolné převzetí branné povinnosti,
- » vydává rozhodnutí o schopnosti osob vykonávat vojenskou činnou službu,
- » povolává vojáky v záloze k výkonu vojenské činné služby,
- » povolává vojáky v záloze k přezkumnému řízení,
- » předvolává osoby k úkonům správního řízení, je-li jejich osobní účast nutná,
- » uzavírá dohody o zařazení vojáků do aktivní zálohy a vede o nich přehled,
- » vede vojenskou evidenci podle branného zákona,
- » poskytuje žadatelům informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím,
- » organizuje odvodní řízení,
- » rozhoduje o žádostech o zproštění výkonu mimořádné služby a vede evidenci vojáků v záloze, kteří byli zproštěni výkonu mimořádné služby,
- » přijímá prohlášení o odmítnutí výkonu mimořádné služby vojáků v záloze z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání.

★ **oblast zajišťování obrany:**

- » vyhodnocuje obranu územního obvodu,
- » realizuje opatření operační přípravy státního území, vede dokumentaci pro zvláštní práce (plánování, výstavbu, údržbu a kontrolu zvláštních staveb a souhrn ženíjných opatření, která realizují v režimu utajení ozbrojené síly ČR) a obranu územního obvodu,
- » zpracovává dokumentaci ke střežení objektů důležitých pro obranu ČR,
- » vydává úkoly k zabezpečení obrany územního obvodu, řídí a podporuje činnosti při plnění těchto úkolů,
- » spolupracuje s příslušnými orgány veřejné správy při zpracování podkladů pro tvorbu plánu obrany.

★ **příprava na krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany ČR, při zajišťování ochrany státních hranic, vnitřního pořádku a bezpečnosti:**

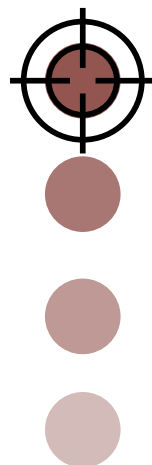
- » podílí se na zajišťování potřeb bezpečnostní rady kraje nebo krizového štábu kraje,
- » vede přehled o možnostech vyčlenění sil a prostředků Armády ČR ve prospěch integrovaného záchranného systému od vojenských útvarů a vojenských zařízení, které jsou dislokované v územním obvodu,
- » v součinnosti se složkami integrovaného záchranného systému plánuje a organizuje opatření k poskytování podpory vojenskými útvary a vojenskými zařízeními k eliminaci nevojenských ohrožení,
- » podílí se na koordinaci příhraniční spolupráce,
- » organizuje v územním obvodu vyčleněné síly a prostředky vojenských útvarů a vojenských zařízení k plnění úkolů Policie ČR,
- » řídí úkolové uskupení jednotek Armády ČR, které je nasazeno v územním obvodu, k součinnosti se složkami integrovaného záchranného systému nebo k plnění úkolů Policie ČR, bylo-li tím pověřeno.

Krajská vojenská velitelství jsou podřízena Velitelství teritoriálních sil, instančně jsou však podřazeny Ministerstvu obrany, a to konkrétně Generálnímu štábu Armády ČR (řediteli sekce plánování schopností Ministerstva obrany).

Konec jedenáctého okruhu

Podřízené služební úřady

Zdroje: zákon č. 309/2000 Sb., o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu a o změně živnostenského zákona
zákon č. 222/1999 Sb., zákon o zajišťování obrany ČR
zákon č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů)

Ministerstvu obrany je podřízeno 19 správních úřadů:

- ★ Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti,
- ★ 14 krajských velitelství,
- ★ 4 újezdni úřady

Z těchto 19 správních úřadů je pouze 5 služebních úřadů:

- ★ Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti,
- ★ 4 újezdni úřady.

Podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o státní službě se zákon o státní službě nevztahuje na zaměstnance zařazeného v Generálním štábu Armády ČR, Vojenské policii, Vojenském zpravodajství a krajských vojenských velitelstvích, tudíž Generální štáb Armády ČR, Vojenské zpravodajství, Vojenská policie a krajská vojenská velitelství nejsou služebními úřady ve smyslu ustanovení § 4 zákona o státní službě.

O krajských vojenských velitelstvích pojednává **okruh č. 11 Podřízené správní úřady**.

Tento okruh pojednává o Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti a újezdních úřadech.

12.1 Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti

V souvislosti se vstupem ČR do NATO přijala vláda několik rozhodnutí k opatřením, která souvisejí s integrací ČR do NATO, a uložila vytvořit potřebné právní předpoklady pro přistoupení ke standardizačním dohodám NATO, jejich promítnutí do našeho právního řádu, pro tvorbu, schvalování a vydávání českých obranných standardů, zavedení systému katalogizace výrobků v návaznosti na kodifikační systém NATO a pro státní ověřování jakosti u výrobků a služeb pořizovaných k zajištění obrany ČR, členských států NATO a jiných států a společných aliančních projektů, které realizují čeští dodavatelé.

Dále vláda přijala, jako dočasné opatření do přijetí této právní úpravy, usnesení k zabezpečení úkolů, které souvisejí s přistoupením ČR ke standardizačním dohodám NATO. Vláda souhlasila s přistoupením ČR ke standardizačním dohodám NATO a uložila ministru obrany zabezpečit ve své působnosti přístup ke standardizačním dohodám NATO, jejichž obsah nepřesahuje věcně působnost Ministerstva obrany a informovat příslušné orgány NATO o způsobu jejich promítnutí do našeho právního řádu.

Vzhledem k tomu, že v našem právním řádu dosud problematika obranné standardizace, tj. přistoupení ke standardizačním dohodám, tvorba a vydávání českých obranných standardů, katalogizace výrobků, s výjimkou léčiv a zdravotnických prostředků, ani státní ověřování jakosti není upravena, byl schválen v roce 2000 zákon o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti, který vytvoří pro zajištění těchto činností právní rámec.

Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti (dále jen „úřad“) je správním úřadem s celostátní působností zřízený zákonem o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu a o změně živnostenského zákona.

Úřad je podřízen Ministerstvu obrany.

V čele úřadu stojí **ředitel**, kterým je státní zaměstnanec.

Úřad stanovuje koncepci, strategické cíle, tvorbu a řízení obranné standardizace, katalogizace a státního ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu. Na jednotlivých úsecích činnosti je orgánem pro tvorbu a realizaci standardizační politiky, pro řízení jednotného systému katalogizace a pro výstavbu a řízení systému státního ověřování jakosti výrobků a služeb.

Úřad při plnění svých úkolů podle tohoto zákona spolupracuje zejména s ostatními ministerstvy, jinými správními úřady, kraji, a s příslušnými orgány NATO, obdobnými úřady nebo orgány členských států NATO a obdobnými úřady nebo orgány jiných států. Úřad spolupracuje s Českým institutem pro akreditaci, Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví a Českou agenturou pro standardizaci.

V působnosti úřadu je podle zákona o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu a o změně živnostenského zákona:

★ **obránná standardizace**

- » přístupování ČR ke standardizačním dohodám NATO (umožňuje zavedení stejné nebo podobné výzbroje, munice a jiného materiálu a stejných nebo podobných způsobů činnosti v oblasti operace – vliv na vojenskou praxi pro vypracování doktrín, taktik, technik, postupů, výcviku, hlášení, map, logistické – výzbrojně technické a administrativní – terminologie, financí, lidských zdrojů, vojenských hodnot),
- » tvorba českého obranného standardu (stanovuje požadavky na výrobky a služby nebo na postupy při činnostech v oblasti operační, logistické a administrativní, které slouží k zajištění obrany státu),

★ **katalogizace**

- » zabezpečení katalogizace výrobků pro Ministerstvo obrany, ostatní ministerstva, jiné správní úřady a kraje v souladu s principy Kodifikačního systému NATO (NATO Codification System – souhrn pravidel a metod používaných k pojmenování, klasifikaci, identifikaci, popsání a přiřazení skladového čísla NATO – NATO Stock Number),
- » řízení Jednotného systému katalogizace v rámci informačních systémů,

★ **státní ověřování jakosti**

- » nezávislá státní kontrola prováděná u výrobce (dodavatele),
- » ověření, zda produkty splňují požadavky smlouvy (technické zadání),
- » využití pro produkty určené k zajištění obrany a bezpečnosti státu (nejen vnitrostátní),
- » realizace pro ministerstva, jiné správní úřady, kraje, partnerské zahraniční úřady a orgány,
- » hlavní činnosti:
 - + odborný dozor nad jakostí – provádí se v průběhu celé výroby produktu,
 - + konečná kontrola – provede se po vyrobení produktu (osvědčení o jakosti a kompletnosti),
 - + audity jakosti – zaměřené na systém, procesy, produkty (osvědčení o shodě systému jakosti s požadavky odběratele).

12.2 Újezdní úřady

Postavení, správu a působnost újezdních úřadů upravuje zákon o zajišťování obrany ČR. Vymezení území vojenských újezdů či sídla újezdních úřadů pak vymezuje zákon č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů).

Vojenský újezd je vymezená část území státu určená

- ★ k zajišťování obrany státu a
- ★ k výcviku ozbrojených sil.

Vojenský újezd tvoří územní správní jednotku.

Státní správu na území vojenského újezdu vykonává správní úřad s názvem újezdní úřad. Újezdní úřad je současně vojenským orgánem, který plní úkoly při zajišťování obrany státu. Je podřízen Ministerstvu obrany.

Vojenský újezd tedy není totéž co újezdní úřad.

Do 31. prosince 2015 se na území ČR nacházelo **pět vojenských újezdů a újezdních úřadů**:

- ★ Újezdní úřad vojenského újezdu Boletice,
- ★ Újezdní úřad vojenského újezdu Brdy,
- ★ Újezdní úřad vojenského újezdu Březina,
- ★ Újezdní úřad vojenského újezdu Hradiště a
- ★ Újezdní úřad vojenského újezdu Libavá.

Uplynutím 31. prosince 2015 byly zrušeny vojenský újezd Brdy a Újezdní úřad vojenského újezdu Brdy.

Od 1. ledna 2016 v působnosti Ministerstva obrany působí **čtyři újezdní úřady**:

- ★ Újezdní úřad Boletice se sídlem v Kájově,
- ★ Újezdní úřad Březina se sídlem ve Vyškově,
- ★ Újezdní úřad Hradiště se sídlem v Karlových Varech,
- ★ Újezdní úřad Libavá se sídlem ve Městě Libavá.

Výdaje na činnost újezdního úřadu se hradí z rozpočtu Ministerstva obrany.

V čele újezdního úřadu je přednosta, kterým je voják z povolání.

Újezdní úřady jsou podřízeny Generálnímu štábu Armády ČR (řediteli sekce plánování schopností), instančně podřazení jsou též Generálnímu štábu Armády ČR. V oblasti státní služby jsou přednostové újezdních úřadů podřízeni státnímu tajemníkovi.

Poznámky:

Újezdni úřad za účelem zajišťování obrany státu, výcviku ozbrojených sil a vojenského a hospodářského využití území újezdu:

- ★ pořizuje územní plán vojenského újezdu,
- ★ koordinuje využívání území vojenského újezdu k vojenské a hospodářské činnosti mezi cvičícími jednotkami ozbrojených sil a osobami provozujícími hospodářskou činnost,
- ★ zabezpečuje podmínky pro výcvik ozbrojených sil v polních podmínkách,
- ★ povoluje vstup na území vojenského újezdu,
- ★ stanovuje režimová a bezpečnostní opatření na území vojenského újezdu, kontroluje a vyžaduje jejich dodržování,
- ★ projednává přestupek na úseku obrany spočívající v úmyslném narušení režimu ochrany a vstupu do vojenského objektu, který je vymezený zvláštním předpisem,
- ★ pečuje o trvalé označení územních hranic vojenského újezdu, odpovídá za vyznačení hranic vojenského újezdu v terénu a za vyznačení bezpečnostních a ochranných pásem na území vojenského újezdu,
- ★ zabezpečuje správu účelových komunikací,
- ★ stanovuje místní a přechodnou úpravu provozu na účelových komunikacích z moci úřední,
- ★ stanovuje opatření k zabezpečení čistoty a veřejného pořádku, k požární ochraně, k ochraně přírody a krajiny, k zásobování vodou, k čištění odpadních vod a k jejímu odvádění a
- ★ zabezpečuje součinnost a koordinaci s ostatními orgány státní správy, s orgány krajů a obcí.

Majetek na území vojenského újezdu, s výjimkou vneseného majetku, smí být jen ve vlastnictví státu.

Z důvodů veřejného zájmu a hospodářského využití území vojenského újezdu mohou podnikatelskou činnost na území vojenského újezdu provozovat jen právnické osoby zřízené nebo založené státem. Funkci zřizovatele nebo zakladatele právnické osoby, pokud jím není Ministerstvo obrany, může vykonávat i jiné ministerstvo pouze po předchozím souhlasu Ministerstva obrany.

Provozování podnikatelské činnosti nesmí omezovat plnění úkolů k zajišťování obrany státu a výcviku ozbrojených sil a nesmí narušovat bezpečnostní a režimová opatření stanovená újezdním úřadem.

Z důvodu veřejného zájmu může Ministerstvo obrany na území vojenského újezdu povolit fyzickým nebo právnickým osobám jen výstavbu a provozování veřejně prospěšné stavby, zejména pro dopravní infrastrukturu nebo technickou infrastrukturu. Provozování veřejně prospěšné stavby a s ní provozně souvisejících zařízení technického vybavení, opravy a údržba veřejně prospěšné stavby a s ní provozně souvisejících zařízení technického vybavení nesmí omezovat plnění úkolů k zajišťování obrany státu a výcviku ozbrojených sil a nesmí narušovat bezpečnostní a režimová opatření stanovená újezdním úřadem.

Na území vojenského újezdu se nelze přihlásit k trvalému pobytu.

Vstup na území vojenského újezdu bez povolení je zakázán. Újezdni úřad může vydat povolení ke vstupu na území vojenského újezdu. Újezdni úřad při vydání povolení ke vstupu na území vojenského újezdu zabezpečí sezná-

mení osob, kterým takové povolení bylo vydáno, s platnými režimovými a bezpečnostními opatřeními. Osoby, kterým byl povolen vstup na území vojenského újezdu, jsou povinny se před vstupem na území vojenského újezdu seznámit s aktuálními režimovými a bezpečnostními opatřeními a dodržovat je. Újezdní úřad vyhláší aktuální režimová a bezpečnostní opatření vyvěšením na úřední desce újezdního úřadu nejméně 24 hodin předem a po celou dobu jejich platnosti. Vydané povolení ke vstupu na území vojenského újezdu může újezdní úřad kdykoli odejmout.

Struktura újezdního úřadu je jednoduchá - přednostovi újezdního úřadu je podřízeno 6 státních zaměstnanců.

Konec dvanáctého okruhu

Poznámky:

Ozbrojené síly

Zdroje: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR
zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách
ČR
Koncepte výstavby Armády ČR
2035 (usnesení vlády ČR ze dne
20. prosince 2023 č. 982)

Postavení, úkoly a členění ozbrojených sil ČR, jejich řízení, přípravu a vybavení vojenským materiálem upravuje **zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR.**

Základním úkolem ozbrojených sil je připravovat se k obraně ČR a bránit ji proti vnějšímu napadení. Ozbrojené síly plní též úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků ČR o společné obraně proti napadení. Ozbrojené síly spolupracují s cizími ozbrojenými silami na základě mezinárodních smluv, podílejí se na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účastí na operacích na podporu a udržení míru, záchranných a humanitárních akcích.

Činnost ozbrojených sil kontrolují ústavní orgány a orgány, kterým tuto kontrolu svěřuje zvláštní právní předpis (např. Nejvyšší kontrolní úřad).

Členění ozbrojených sil:

- ★ Armáda ČR
- ★ Vojenská kancelář prezidenta republiky
- ★ Hradní stráž

Vrchním velitelem ozbrojených sil je prezident republiky.

Prezident republiky:

- ★ schvaluje základní vojenské řády,
- ★ jmenuje a odvolává náčelníka Generálního štábu Armády ČR na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věci obrany,
- ★ jmenuje a odvolává náčelníka Vojenské kanceláře prezidenta republiky,
- ★ jmenuje a povyšuje generály,
- ★ propůjčuje čestné nebo historické názvy vojenským útvarům a vojenským zařízením,
- ★ propůjčuje bojové prapory vojenským útvarům a vojenským zařízením,
- ★ spolu s ministrem obrany je originálním služebním orgánem v ozbrojených silách.

Armáda ČR je základem ozbrojených sil a je určena k obraně státu proti vnějšímu napadení.

Dále ji lze použít:

- ★ ke střežení objektů důležitých pro obranu státu,
- ★ k plnění úkolů Policie ČR, pokud síly a prostředky Policie ČR nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti, a to na dobu nezbytně nutnou,
- ★ k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí nebo k likvidaci následků pohromy,

Poznámky:

- ★ k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky,
- ★ k letecké dopravě ústavních činitelů,
- ★ k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy,
- ★ k zabezpečení dopravy pro vlastní potřeby,
- ★ k poskytování leteckých služeb,
- ★ k zabezpečování dopravy na základě rozhodnutí vlády,
- ★ k zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí,
- ★ k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany.

Velení Armády ČR zabezpečuje Generální štáb Armády ČR, v jehož čele je náčelník Generálního štábu Armády ČR.

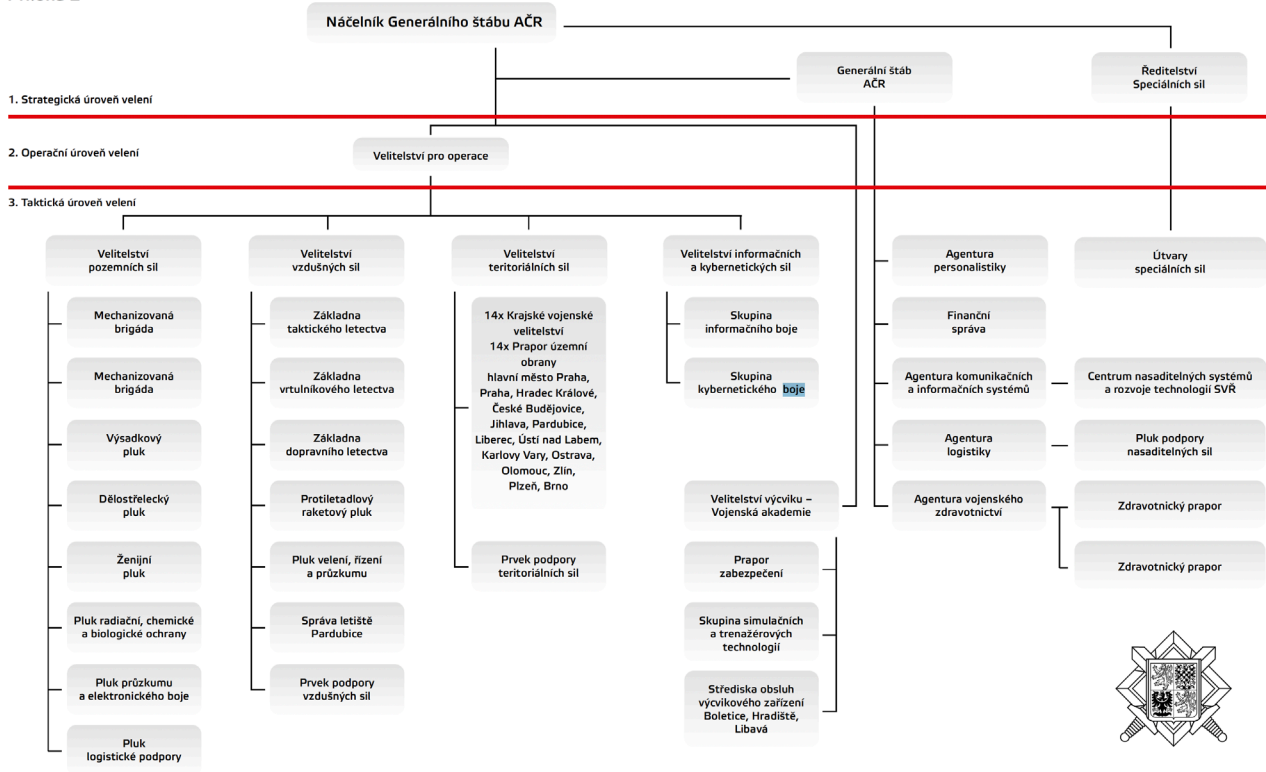
Koncepce výstavby Armády ČR 2035 je strategický dokument schválený vládou, který vymezuje dlouhodobou vizi a hlavní směry rozvoje schopností AČR do roku 2035. Reaguje na zásadní zhoršení bezpečnostního prostředí – zejména na zkušenosti z ukrajinského konfliktu – a na rychlý rozvoj technologií, a zároveň vychází z Národní bezpečnostní a Obranné strategie ČR či závazků v rámci NATO a EU. Dokument klade důraz na dvě etapy výstavby: v letech 2024–2030 bude prioritou zvýšení připravenosti pro vedení konfliktu vysoké intenzity a obměna klíčových zbraňových systémů (vybudování těžké mechanizované brigády, pořízení F-35, posílení protivzdušné obrany, tvorba zásob apod.) a v letech 2031–2035 dokončení integrace nové výzbroje a rozvoj schopností vyšší kvality pomocí nastupujících a přelomových technologií, přičemž oba cykly podporuje modernizace a rozšiřování nemovité infrastruktury.

Zároveň Koncepce zdůrazňuje, že „lidé jsou klíčovou a nejcennější součástí armády“ – proto se klade zvláštní důraz na rozvoj a udržení personálu, zlepšení pracovních podmínek, modernizaci výcviku a přípravy vojáků a na vybudování funkčního systému záloh. Mezi strategické cíle patří také digitalizace velení a řízení, účinné působení ve všech operačních doménách, prohlubování mezinárodní spolupráce a interoperability se spojenci, a agilní zavádění průlomových technologií (umělé inteligence, autonomních systémů, kvantové technologie apod.) tak, aby AČR zůstala flexibilní, udržitelná a schopná čelit výzvám 21. století.

Použití Armády ČR k záchranným pracím a k likvidaci následků pohromy je dočasné organizované nasazení vojenských útvarů a vojenských zařízení s potřebným vojenským materiálem pod velením příslušného velitele nebo náčelníka, k němuž dochází, pokud příslušné správní úřady, orgány územní samosprávy nebo požární ochrana nemohou zajistit záchranné práce nebo likvidaci následků pohromy vlastními silami.

Armáda ČR může být použita k podpoře civilních orgánů na území státu v rámci integrovaného záchranného systému a je připravena i k posílení Policie ČR v souvislosti s potřebou zajistit vnitřní pořádek a bezpečnost.

Konec třináctého okruhu

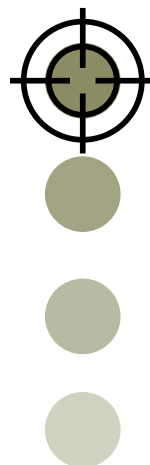

Zdroj: Příloha 2 ke Koncepti výstavby Armády ČR 2035 (usnesení vlády ČR ze dne 20. prosince 2023 č. 982)

Poznámky:

Vojenská policie

Zdroje: zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii
vyhláška č. 301/2013 Sb., o stanovení
způsobu zevního označení Vojenské policie
a vojenských policistů, vzoru služebního
průkazu a barevného provedení a označení
dopravních a speciálních prostředků
Vojenské policie

Pavel Mates zařazuje Vojenskou policii mezi ostatní veřejné sbory, mezi které dále patří Policie ČR, Celní správa, Vězeňská služba, Hasičský záchranný sbor, zpravodajské služby a obecní policie. Je však potřeba připomenout, že na rozdíl od typicky obdobného veřejného sboru, tj. Policie ČR, je její působnost zákonem o Vojenské policii zúžena.

Postavení Vojenské policie spočívá v jejím plnění veřejných úkolů policejní ochrany:

Vojenská policie je podle zákona o Vojenské policii **součástí Ministerstva obrany**, je tedy opět kuriózní, že součástí ústředního správního úřadu je ozbrojený sbor.

V čele Vojenské policie stojí **náčelník Vojenské policie**, kterého jmenuje a odvolává ministr obrany po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu (příslušným výborem je v současné době Výbor pro obranu). Náčelník Vojenské policie, který odborně řídí a kontroluje Vojenskou policii, je přímo podřízen ministru obrany. Za značný nedostatek lze považovat to, že zákon nestanovuje odpovědnost náčelníka Vojenské policie (komu je odpovědný), ani úpravu, kdo řídí Vojenskou policii po stránce organizační, finanční, či personální.

14.1 Organizační struktura

Organizační strukturu Vojenské policie stanoví ministr obrany po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu (příslušný výbor – vizte výše).

Vojenská policie je založena na **územním principu** v posádkách Praha, Tábor a Olomouc. V Praze je dislokováno Hlavní velitelství Vojenské policie a Velitelství ochranné služby Vojenské policie, V Táboře a Olomouci pak Velitelství Vojenské policie Tábor a Velitelství Vojenské policie Olomouc.

Podle odbornosti se Vojenská policie vnitřně člení na:

- ★ kriminální službu,
- ★ dopravní a pořádkovou službu, a
- ★ ochrannou a podpůrnou službu.

Dále jsou v rámci Vojenské policie zřízena specializovaná pracoviště odpovídající za:

- ★ kriminalistickou techniku a provádění expertíz,
- ★ informační činnost,
- ★ informační bezpečnost a technologie,
- ★ přípravu a vzdělávání vojenských policistů, a
- ★ logistické zabezpečení.

14.2 Působnost

Působnost Vojenské policie je nutno členit na věcnou (jaké úkoly plní), územní (kde úkoly plní) a osobní (vůči komu je oprávněna uplatňovat své pravomoci). Osobní působnost je částečně kombinovaná také s působností územní (resp. místní).

Vojenská policie plní tyto úkoly policejní ochrany:

- ★ odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele a činí opatření k předcházení trestné činnosti,
- ★ působí v řízení o trestných činech jako policejní orgán a šetří přestupky,
- ★ pátrá po hledaných nebo pohřešovaných vojácích a po ztraceném nebo odcizeném vojenském materiálu nebo po dalších věcech v majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany, zpravidla ve spolupráci s Policií ČR,
- ★ podílí se na ochraně vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany,
- ★ dohlíží na zabezpečování kázně v chráněných objektech a na dodržování kázně vojáků na veřejnosti,
- ★ zajišťuje ochranu vojenských objektů určených ministrem obrany a dohlíží na zajišťování režimu vstupu a vjezdu do vojenských objektů,
- ★ dohlíží nad bezpečností provozu vozidel ozbrojených sil a nad bezpečností provozu ostatních dopravních prostředků v chráněných objektech,
- ★ řídí provoz vozidel na pozemních komunikacích při pohybu vozidel ozbrojených sil na pozemních komunikacích,
- ★ vykonává dohled nad výcvikem a zdokonalováním odborné způsobilosti řidičů vozidel ozbrojených sil a provádí zkoušky odborné způsobilosti žadatelů o řidičská oprávnění,
- ★ schvaluje technickou způsobilost vojenských vozidel,
- ★ zajišťuje ochranu a doprovod ministra obrany a jím určených osob,
- ★ podílí se na zajišťování ochrany oficiálních delegací ČR a občanů ČR v místech nasazení ozbrojených sil mimo území ČR,
- ★ zajišťuje ochranu vyčleněných vojenských dopravních letadel pro přepravu ústavních činitelů a ostatních osob využívajících přepravy vojenskými dopravními letadly a vojenských objektů určených pro odbavení a prostor určených ke vzletu a přistání vojenských dopravních letadel,
- ★ zajišťuje na vyžádání bezpečnostním doprovodem ochranu vojenské letecké dopravy a přepravy,
- ★ vede evidence a statistiky potřebné k plnění svých úkolů, zejména evidenci vozidel ozbrojených sil a evidenci případů Vojenské policie.

Vojenská policie dále plní úkoly, pokud tak stanoví jiný právní předpis nebo mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu (dále jen „mezinárodní smlouva“).

Vojenská policie působí na území ČR a při plnění úkolů policejní ochrany ozbrojených sil na území jiných států, nestanoví-li zákon o Vojenské policii nebo jiný právní předpis jinak.

Vojenská policie působí vůči:

- ★ vojákům v činné službě,
- ★ osobám, které se nacházejí ve vojenských objektech a v prostoru, kde ozbrojené síly plní své úkoly nebo kde se koná vojenské cvičení nebo kde je zajišťována bezpečnost chráněné osoby,
- ★ osobám, které jsou podezřelé, že spáchaly nebo páchají trestné činy nebo přestupky proti vojákům ve vojenském objektu nebo prostoru, kde ozbrojené síly plní své úkoly nebo kde se koná vojenské cvičení, nebo trestné činy nebo přestupky spolu s vojáky nebo proti vojenskému objektu, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany, pokud zákon o Vojenské policii nestanoví jinak.

I když je územní působnost Vojenské policie stanovena nejen na území ČR, může být ještě omezena dalšími podmínkami, jako např. územím vojenského objektu, prostorem vojenského cvičení atd. Stejně tak osobní působnost vůči třetím osobám je omezena např. tím, že se může jednat jen o osoby podezřelé, že spáchaly trestný čin ve vojenském objektu, prostoru cvičení či proti vojákovi nebo naopak společně s vojákem.

14.3 Oprávnění a povinnosti

Z hlediska oprávnění a povinností je nezbytné rozlišovat

- ★ oprávnění a povinnosti Vojenské policie jako veřejného ozbrojeného sboru,
- ★ oprávnění a povinnosti vojenského policisty při výkonu služby.

Oprávnění a povinnosti Vojenské policie lze členit na

- ★ oprávnění k držení a používání nebezpečných látek a věcí,
- ★ oprávnění při dohledu nad bezpečností provozu vozidel,
- ★ oprávnění zpracovávat osobní údaje, a to v rozsahu nezbytném pro plnění stanovených úkolů (k tomu provozuje svůj vlastní informační systém, který je z hlediska kybernetické bezpečnosti zařazen mezi významné informační systémy),
- ★ povinnost poskytovat zpracované informace zpravodajským službám ČR, Generální inspekci bezpečnostních sborů, Policii ČR, Ministerstvu obrany, Vězeňské službě ČR a Celní správě ČR včetně informací zpracovávaných v jejich evidencích, které získala při plnění svých úkolů, je-li to nezbytné pro plnění úkolů v rámci jejich působnosti.

14.4 Povinnosti vojenského policisty:

- ★ povinnost dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní a nepřipustit, aby osobám v souvislosti s touto činností vznikla bezdůvodná újma a aby zásah do jejich práv a svobod překročil míru nezbytnou k dosažení účelu plnění úkolu,
- ★ povinnost poučit osobu dotčenou úkonem, který provádí v rámci své pravomoci, o důvodech provedení úkonu, a jde-li o úkon spojený se zásahem do práv nebo svobod osoby, také o jejich právech a povinnostech,
- ★ povinnost provést úkon, a to i v době mimo službu, pokud to dovoluje jeho zdravotní stav nebo není pod vlivem léků nebo jiných látek, které snižují jeho schopnost jednat, popřípadě vyrozumět o nutnosti provést úkon nejbližší útvar Vojenské policie nebo nejbližší útvar Policie ČR,
- ★ povinnost při provádění úkonu prokázat svou příslušnost k Vojenské policii, pokud to povaha a okolnosti úkonu dovolují,
- ★ zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámil při plnění úkolů Vojenské policie nebo v souvislosti s nimi a které v zájmu zabezpečení úkolů Vojenské policie nebo v zájmu osob vyžadují, aby zůstaly utajeny před nepovolanými osobami; tato povinnost trvá i po skončení služebního zařazení ve Vojenské policii.

14.5 Oprávnění vojenského policisty:

- ★ Zajištění osoby
 - » Může zadržet či zajistit osobu, která bezprostředně ohrožuje život, zdraví nebo majetek, klade odpor při předvedení, pokouší se o útěk, nebo je podezřelá ze spáchání přestupku či trestného činu (§ 30).
- ★ Připoutání
 - » Má právo omezit volný pohyb osoby připoutáním (např. pouty), pokud fyzicky napadá, ohrožuje život či majetek, nebo se pokouší o útěk (§ 30).
- ★ Vyzvání k vydání zbraně a prohlídka osoby
 - » Může vyzvat osobu k vydání zbraně, v případě neuposlechnutí ji odebrat, prohlédnout její oděv a věci, aby zjistil možné nebezpečné předměty (§ 31).
- ★ Umístění do policejní cely
 - » Má oprávnění převést zajištěnou či zadrženou osobu do cely Policie ČR (§ 32).
- ★ Zákaz vstupu na určená místa
 - » Může na nezbytnou dobu zakázat vstup či pobyt na vymezeném místě, jestliže je to nutné pro ochranu života, zdraví nebo plnění úkolů (§ 33).
- ★ Vstup do prostor bez souhlasu
 - » Při neodkladné ochraně života či zdraví (nebo při pronásledování) může vstoupit do obydlí, jiného prostoru či na pozemek i bez souhlasu majitele a zajistit tam nezbytné úkony (§ 33a).
- ★ Kontrola v chráněných objektech
 - » Při zajišťování bezpečnosti chráněného objektu může zjišťovat totožnost osob, prohlížet zavazadla, věci i dopravní prostředky, odebrat nebezpečné předměty a vymežit okolí (§ 34).

- ★ Zastavování a prohlídka vozidel
 - » Může zastavit a kontrolovat vozidla řízená vojáky nebo vozidla ozbrojených sil – jak vně, tak uvnitř chráněného objektu (§ 35).
- ★ Ochrana chráněných osob
 - » K ochraně osob může prohlédnout jejich osoby, zavazadla i prostor, ze kterého hrozí nebezpečí (§ 36).
- ★ Ochrana vojenské letecké dopravy
 - » Má pravomoc provádět bezpečnostní prohlídky letadel, osob i zavazadel za účelem prevence protiprávních činů (§ 37).
- ★ Šetření přestupků
 - » Při šetření přestupku může požadovat dechové či odběrové testy na alkohol/návykové látky, výpisy z trestního rejstříku, ohledat místo činu a zajistit stopy (§ 39).
- ★ Použití donucovacích prostředků a zbraně
 - » Smí použít donucovací prostředky (pouta, hrozbu zákroku, prostředky k omezení orientace aj.) a zbraň v zákonem vymezených případech – vždy s výzvou „Jménem zákona“ a jen za účelem nezbytného překonání odporu (§ 192–§ 196).
- ★ Požadování pomoci a informací
 - » V případě nouze může požádat kohokoli o pomoc a je oprávněn vyžadovat od osob informace a doklady potřebné k plnění úkolů (§ 56).

Svou příslušnost k Vojenské policii prokazuje vojenský policista **označením a služebním průkazem**. Výjimečně, podle konkrétních okolností, prokazuje vojenský policista příslušnost k Vojenské policii **ústním prohlášením** „*Vojenská policie*“.

Symbol Vojenské policie tvoří granát se šlehajícími plameny, který je umístěn i ve znaku Vojenské policie. Vojenský policista je zevně označen rukávovým znakem a odznakem Vojenské policie.

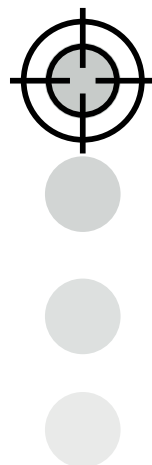
Vozidla Vojenské policie jsou zpravidla označena **znakem Vojenské policie a zeleným pruhem** s nápisem „VOJENSKÁ POLICIE“. Obdobně je označována i speciální technika Vojenské policie.

Na rozdíl od ozbrojených sil, Vojenského zpravodajství či Policie ČR zákon o Vojenské policii výslovně nestanoví, že by ve Vojenské policii byli zaměstnáváni také zaměstnanci podle zákoníku práce. V praxi tomu tak ale je, ovšem tito zaměstnanci nedisponují právy ani nemají povinnosti vojenského policisty (kterým může být pouze voják) vyplývajícími ze zákona o Vojenské policii. Nicméně se na ně nevztahuje ani zákon o státní službě (vizte ustanovení § 2 odst. 2 zákona o státní službě) a jejich práva a povinnosti vyplývají pouze ze zákoníku práce.

Konec čtrnáctého okruhu

Vojenské zpravodajství

Zdroje: zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských
službách ČR,
zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském
zpravodajství

15.1 Zpravodajské služby a jejich postavení

V ČR působí tři zpravodajské služby:

- ★ dvě civilní zpravodajské služby
 - » Bezpečnostní informační služba,
 - » Úřad pro zahraniční styky a informace,
- ★ jedna vojenská zpravodajská služba
 - » Vojenské zpravodajství.

Vojenské zpravodajství působí podle ustanovení § 3 písm. c) zákona o zpravodajských službách ČR jako součást Ministerstva obrany.

Postavení, působnost, koordinaci, spolupráci a kontrolu zpravodajských služeb upravuje zákon o zpravodajských službách ČR. Dále pak postavení příslušníků Vojenského zpravodajství, specifické prostředky získávání informací, vedení evidencí a kontrolu upravuje zákon o Vojenském zpravodajství.

Podle ustanovení § 2 zákona o zpravodajských službách ČR jsou zpravodajské služby státní orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu ČR.

15.2 Odpovědnost za činnost zpravodajských služeb

Za činnost zpravodajských služeb odpovídá a koordinuje ji vláda.

15.3 Poskytování informací zpravodajskými službami:

- ★ prezidentu republiky a vládě – poskytují zprávu o činnosti jednou ročně a kdykoli na jejich vyžádání,
- ★ prezidentu republiky, předsedovi vlády a členům vlády - poskytují informace o zjištěních, která nesnesou odkladu, a to bezprostředně,
- ★ státním orgánům a policejním orgánům – poskytují informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti (pokud by poskytnutí neohrozilo důležitý zájem sledovaný příslušnou zpravodajskou službou).

15.4 Ukládání úkolů zpravodajským službám:

- ★ vláda
 - » ukládá zpravodajským službám úkoly v mezích působnosti těchto služeb,
- ★ prezident republiky
 - » ukládá zpravodajským službám úkoly v mezích působnosti těchto služeb, a to s vědomím vlády.

Úkoly musí vždy odpovídat zákonem stanovené působnosti, služby nemohou být úkolovány k jinému cíli a obsahu.

Poznámky:

Podávání zpráv, předávání informací a ukládání úkolů se u Vojenského zpravodajství realizuje prostřednictvím ministra obrany; při předávání informací se tak může stát i jen s vědomím ministra obrany.

Zpravodajské služby navzájem spolupracují na základě dohod uzavíraných se souhlasem vlády. Spolupráci se zpravodajskými službami cizí moci mohou zpravodajské služby uskutečňovat pouze se souhlasem vlády.

Vojenské zpravodajství je **jednotná ozbrojená zpravodajská služba ČR**.

Vojenské zpravodajství zabezpečuje informace

- ★ mající původ v zahraničí, důležité pro obranu a bezpečnost ČR,
- ★ o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany,
- ★ o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečování obrany ČR,
- ★ o záměrech a činnostech ohrožujících utajované skutečnosti v oblasti obrany ČR.

Vojenské zpravodajství plní další úkoly, pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, jíž je ČR vázána.

15.5 Organizace Vojenského zpravodajství

Vymezení vnitřní organizace Vojenského zpravodajství a bližší vymezení jeho činnosti upravuje **statut Vojenského zpravodajství**, který schvaluje vláda.

V čele Vojenského zpravodajství stojí **ředitel**, kterého jmenuje, po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu příslušném ve věcech bezpečnosti, ministr obrany se souhlasem vlády. Z výkonu své funkce je ředitel Vojenského zpravodajství odpovědný ministru obrany, který ho též se souhlasem vlády odvolává.

15.6 Plnění úkolů

Úkoly Vojenského zpravodajství plní **příslušníci Vojenského zpravodajství**, kteří jsou ve služebním poměru podle zákona o vojácích z povolání, a zaměstnanci v pracovním poměru zařazení ve Vojenském zpravodajství, kteří se na plnění úkolů Vojenského zpravodajství podílejí v rozsahu, který určuje statut Vojenského zpravodajství.

Příslušníci Vojenského zpravodajství prokazují svou příslušnost k Vojenskému zpravodajství **služebním průkazem s evidenčním číslem a ústním prohlášením** „Vojenské zpravodajství“. Příslušníci Vojenského zpravodajství ve služebním poměru vojáka z povolání jsou oprávněni držet a nosit služební střelnou zbraň a použít ji v případě nutné obrany nebo krajní nouze.

Specifickými prostředky získávání informací se rozumějí

- ★ zpravodajské prostředky a
- ★ využívání osob jednajících ve prospěch Vojenského zpravodajství.

15.7 Zpravodajské prostředky

Vojenské zpravodajství je oprávněno v oboru své působnosti používat **zpravodajské prostředky**, kterými jsou

- ★ zpravodajská technika,
- ★ krycí doklady,
- ★ krycí prostředky,
- ★ sledování osob a věcí.

Vojenské zpravodajství je povinno zabezpečit ochranu zpravodajských prostředků před vyzrazením, zneužitím, poškozením, zničením, ztrátou a odcizením.

Zpravodajskou technikou se rozumějí technické prostředky a zařízení, zejména elektronické, fototechnické, chemické, fyzikálně-chemické, radiotechnické, optické, mechanické anebo jejich soubory, používané utajovaným způsobem, pokud je jimi zasahováno do základních práv a svobod při

- ★ vyhledávání, otevírání, zkoumání nebo vyhodnocování dopravovaných zásilek,
- ★ odposlouchávání, popřípadě zaznamenávání telekomunikačního, radiokomunikačního nebo jiného obdobného provozu, popřípadě zjišťování údajů o tomto provozu,
- ★ pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů,
- ★ vyhledávání použití technických prostředků, které by mohly znemožnit nebo znesnadnit plnění úkolů v rámci působnosti Vojenského zpravodajství,
- ★ identifikaci osob nebo předmětů, popřípadě při zjišťování jejich pohybu za použití zabezpečovací a nástrahové techniky.

Vojenské zpravodajství může zpravodajskou techniku použít jen **po předchozím písemném povolení předsedy senátu vrchního soudu** příslušného podle sídla Ministerstva obrany a za předpokladu, že by odhalování nebo dokumentování činností, pro něž má být použita, bylo jiným způsobem neúčinné nebo podstatně ztížené anebo v daném případě nemožné.

Použití zpravodajské techniky nesmí překročit rozsah povolení soudce a nesmí zasahovat do práv a svobod nad nezbytně nutnou míru.

Soudce o žádosti o povolení k použití zpravodajské techniky rozhodne bezodkladně.

Použití zpravodajské techniky lze povolit jen na nezbytně nutnou dobu, nejdéle však na dobu čtyř měsíců; tuto dobu lze na základě nové žádosti prodloužit, vždy však nejvýše o další čtyři měsíce.

Soudce vydá současně s rozhodnutím o povolení k použití zpravodajské techniky výpis z tohoto rozhodnutí, který obsahuje nejnutnější identifikační údaje a výrok, zda při jejím použití může být zasahováno do práva nedotknutelnosti obydlí; výpis neobsahuje odůvodnění.

Zamítne-li soudce žádost o povolení k použití zpravodajské techniky, obsahuje rozhodnutí odůvodnění zamítnutí.

Poznámky:

Proti rozhodnutí o povolení nebo zamítnutí žádosti o povolení použití zpravodajské techniky není přípustný opravný prostředek.

Soudce je oprávněn požadovat od Vojenského zpravodajství informace k posouzení, zda důvody pro používání zpravodajské techniky trvají. Zjistí-li soudce, že důvody používání zpravodajské techniky pominuly, povolení k jejímu použití odejme.

Vojenské zpravodajství bezodkladně písemně informuje soudce o ukončení používání zpravodajské techniky.

O použití sledování osob a věcí a o jeho dokumentaci rozhoduje na žádost ředitele Vojenského zpravodajství ministr obrany.

15.8 Kontrola

Činnost Vojenského zpravodajství podléhá kontrole vlády a Parlamentu ČR. Kontrolu činnosti Vojenského zpravodajství vykonává Poslanecká sněmovna, která k tomuto účelu zřizuje zvláštní kontrolní orgán. Kontrolní orgán se skládá ze sedmi členů. Členem kontrolního orgánu může být pouze poslanec Poslanecké sněmovny.

Členové kontrolního orgánu mohou vstupovat v doprovodu ředitele Vojenského zpravodajství nebo jím pověřeného příslušníka Vojenského zpravodajství do objektů Vojenského zpravodajství.

Ředitel Vojenského zpravodajství předkládá kontrolnímu orgánu

- ★ statut Vojenského zpravodajství,
- ★ návrh rozpočtu Vojenského zpravodajství,
- ★ písemná zadání úkolů uložených vládou nebo prezidentem republiky,
- ★ podklady potřebné ke kontrole plnění rozpočtu Vojenského zpravodajství,
- ★ vnitřní předpisy Vojenského zpravodajství.

Ředitel Vojenského zpravodajství předkládá kontrolnímu orgánu na jeho požádání

- ★ zprávu o činnosti Vojenského zpravodajství,
- ★ zprávu o použití zpravodajských prostředků, vyjma zpravodajských prostředků použitých při zabezpečování informací majících původ v zahraničí, a to pouze ve věcech a v případech, ve kterých Vojenské zpravodajství svou činnost již ukončilo,
- ★ souhrnnou informaci obsahující zaměření a počet případů a věcí, v nichž je Vojenské zpravodajství činné, vyjma případů a věcí při zabezpečování informací majících původ v zahraničí,
- ★ počet případů, ve kterých byla podána žádost o poskytnutí zprávy bankou nebo pobočkou zahraniční banky o záležitostech týkajících se klienta, které jsou předmětem bankovního tajemství,

- ★ zprávu o využívání žádostí o poskytnutí zprávy bankou nebo pobočkou zahraniční banky o záležitostech týkajících se klienta, které jsou předmětem bankovního tajemství, a to pouze ve věcech a případech, ve kterých Vojenské zpravodajství svou činnost již ukončilo.

Kontrolní orgán není oprávněn zasahovat do personálních pravomocí vedoucích příslušníků Vojenského zpravodajství a nahrazovat jejich řídicí činnost.

Kontrolní orgán je oprávněn požadovat od ředitele Vojenského zpravodajství potřebná vysvětlení a písemné podklady, má-li za to, že

- ★ činnost Vojenského zpravodajství nezákonně omezuje nebo poškozuje práva a svobody osob, nebo
- ★ došlo k vyzrazení utajovaných skutečností z činnosti Vojenského zpravodajství.

Každé porušení zákona příslušníky Vojenského zpravodajství, které kontrolní orgán zjistí při své činnosti, je povinen oznámit ministru obrany, řediteli Vojenského zpravodajství a nejvyššímu státnímu zástupci.

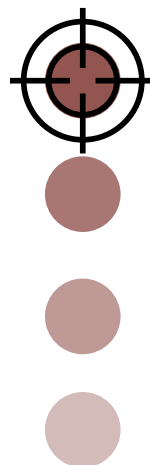
Příslušníci Vojenského zpravodajství a každý, kdo plní úkoly zákona o Vojenském zpravodajství, jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámili při plnění úkolů Vojenského zpravodajství nebo v souvislosti s nimi. Na žádost orgánů činných v trestním řízení může ministr obrany tyto osoby zprostit v potřebném rozsahu mlčenlivosti.

Konec patnáctého okruhu

Vojenské školství

Zdroje: zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
a o změně a doplnění dalších zákonů
(zákon o vysokých školách)

zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním,
základním, středním, vyšším odborném
a jiném vzdělávání (školský zákon)

16.1 Základní právní rámec vojenského vysokého školství

Vojenské vysoké školství je v ČR upraveno zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. V části šestnácté je specifikováno postavení státních vysokých škol, mezi něž patří i školy vojenské. Ty vzdělávají odborníky zejména pro ozbrojené síly, oblast bezpečnosti ČR a pro občanskou přípravu k obraně státu. Jedinou vojenskou vysokou školou v ČR je Univerzita obrany se sídlem v Brně.

Podle zákona je vojenská vysoká škola součástí Ministerstva obrany a má status státní vysoké školy univerzitního typu. Může uskutečňovat bakalářské, magisterské i doktorské studijní programy a v souvislosti s tím provozovat vědeckou a výzkumnou, vývojovou a inovační či jinou tvůrčí činnost. Do samosprávné působnosti vysoké školy patří například tvorba studijních programů, rozhodování o přijetí studentů, organizace studia, habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem. Ministerstvo obrany si však zachovává právo schvalovat počet studentů-vojáků v činné službě a udělovat souhlas s přijetím cizinců.

16.2 Univerzita obrany (dále jen „UO“)

UO byla zřízena zákonem a vznikla 1. září 2004 splynutím tří vysokých škol:

- ★ Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově,
- ★ Vojenské akademie v Brně a
- ★ Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové.

Organizační strukturu tvořily 3 fakulty:

- ★ Fakulta ekonomiky a managementu,
- ★ Fakulta vojenských technologií a
- ★ Fakulta vojenského zdravotnictví.

UO si klade za cíl vychovávat vojenské profesionály, kteří nejen ovládají vojenskou odbornost, ale také ctí hodnoty, jako jsou čest, hrdost, spravedlnost, loajalita a odpovědnost. Tyto hodnoty jsou studentům vštěpovány nejen během studia, ale mají být výchozím bodem jejich celoživotního profesního i osobního postoje.

16.3 Fakulty a studijní programy UO v současnosti

- ★ **Fakulta vojenského leadershipu (dále jen „FVL“)** se zaměřuje na přípravu odborníků v oblasti managementu a řízení zdrojů aplikovaných do sféry obrany a bezpečnosti.
- ★ **Fakulta vojenských technologií (dále jen „FVT“)** se orientuje na technické obory, zejména obranné technologie, zbraňové systémy a kybernetickou bezpečnost.
- ★ **Vojenská lékařská fakulta (dále jen „VLF“)** v Hradci Králové vzdělává budoucí vojenské lékaře, farmaceuty a další zdravotnické specialisty.

Poznámky:

Většina studentů je v postavení vojáka z povolání, avšak některé studijní programy jsou otevřeny i civilním studentům.

16.4 Specifika vojenského vysokoškolského studia

Studium na vojenské vysoké škole je spojeno s vojenským výcvikem, fyzickými a psychickými požadavky a disciplínou. Student-voják v činné službě má kromě akademických povinností také povinnosti vyplývající ze služebního poměru. Je jim poskytováno hmotné zabezpečení dle zákona o vojácích z povolání, včetně ubytování a stravování.

Univerzita se podílí i na celoživotním vzdělávání vojenských profesionálů a přípravě personálu pro alianční operace, včetně výuky v cizích jazycích. Důraz je kladen na vědeckovýzkumnou činnost, obranný výzkum a spolupráci s NATO a zahraničními partnery.

16.5 Vojenský obor při Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy (dále jen „FTVS UK“)

Uvedené vojenské zařízení zabezpečuje přípravu vojenských profesionálů v bakalářském studijním programu Vojenská tělovýchova, tělesná výchova a sport a v navazujícím magisterském studijním programu Učitelství tělesné výchovy a vojenské tělovýchovy pro střední školy. Příprava je zabezpečována na základě Dohody o podmínkách spolupráce při poskytování vzdělávání mezi Ministerstvem obrany a FTVS UK.

Specifika studia jsou podobná jako na UO, studenti navíc získají kvalifikaci potřebnou pro instruktorská oprávnění ve vojenském lezení, plavání, boji zblízka nebo přesunech na ledu a sněhu.

16.6 Základní právní rámec pro středoškolské a vyšší odborné školství

Vojenské střední a vyšší odborné školství je v ČR upraveno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). V části šestnácté je specifikováno postavení Ministerstva obrany při řízení vzdělávání na vojenských školách. Jedinou vojenskou školou v ČR je Vojenská střední a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany se sídlem v Moravské Třebové s pobočkou v Sokolově.

16.7 Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové (VSŠ a VOŠ MO)

VSŠ a VOŠ MO je jedinou institucí tohoto typu v ČR, která poskytuje střední vzdělání s maturitní zkouškou a vyšší odborné vzdělání v resortu obrany. Je zřizována Ministerstvem obrany a její hlavní funkcí je výchova budoucích poddůstojníků a odborných specialistů pro AČR. Absolventi mohou také dále pokračovat ve studiu na Univerzitě obrany.

Škola poskytuje denní čtyřleté středoškolské studium zakončené maturitní zkouškou. Žáci a studenti školy jsou připravováni na náročné úkoly v ozbrojených silách a dalších bezpečnostních strukturách státu. Středoškolské studium probíhá v oborech zaměřených na vojenskou logistiku, elektrotechniku, strojírenství a informační

technologie. Žáci jsou vedeni nejen k odborné způsobilosti, ale i k morálním a občanským hodnotám, jako jsou kázeň, odpovědnost, týmová spolupráce a loajalita ke státu.

16.8 Specifika vojenského středoškolského studia

Studium na škole v Moravské Třebové je spojeno s bezplatným ubytováním v areálu školy, uniformovaným režimem, pravidelnou vojenskou profesní přípravou a tělesnou výchovou. Žáci a studenti mají statut vojenského žáka nebo studenta. Žákům je poskytováno zvýhodněné stravování a podle studijních výsledků vzdělávání je jim vypláceno stipendium.

Absolventi školy nacházejí uplatnění především v AČR, a to na poddůstojnických a nižších důstojnických pozicích, v logistických útvarech, při zabezpečení techniky či ve velitelských funkcích.

Pro vojáky AČR, kteří již dříve získali výuční list, škola poskytuje dálkové tříleté studium zakončené maturitní zkouškou.

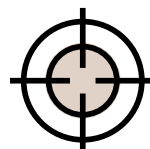
Vyšší odborné studium ve vzdělávacím programu „Ochrana vojsk a obyvatelstva při krizových situacích“ je určeno pro vojáky z povolání, zejména praporčícké funkce a občanské zaměstnance rezortu obrany, kteří se mohou dále uplatnit v AČR nebo státní správě na pozici bezpečnostní referent veřejné správy.

Konec šestnáctého okruhu

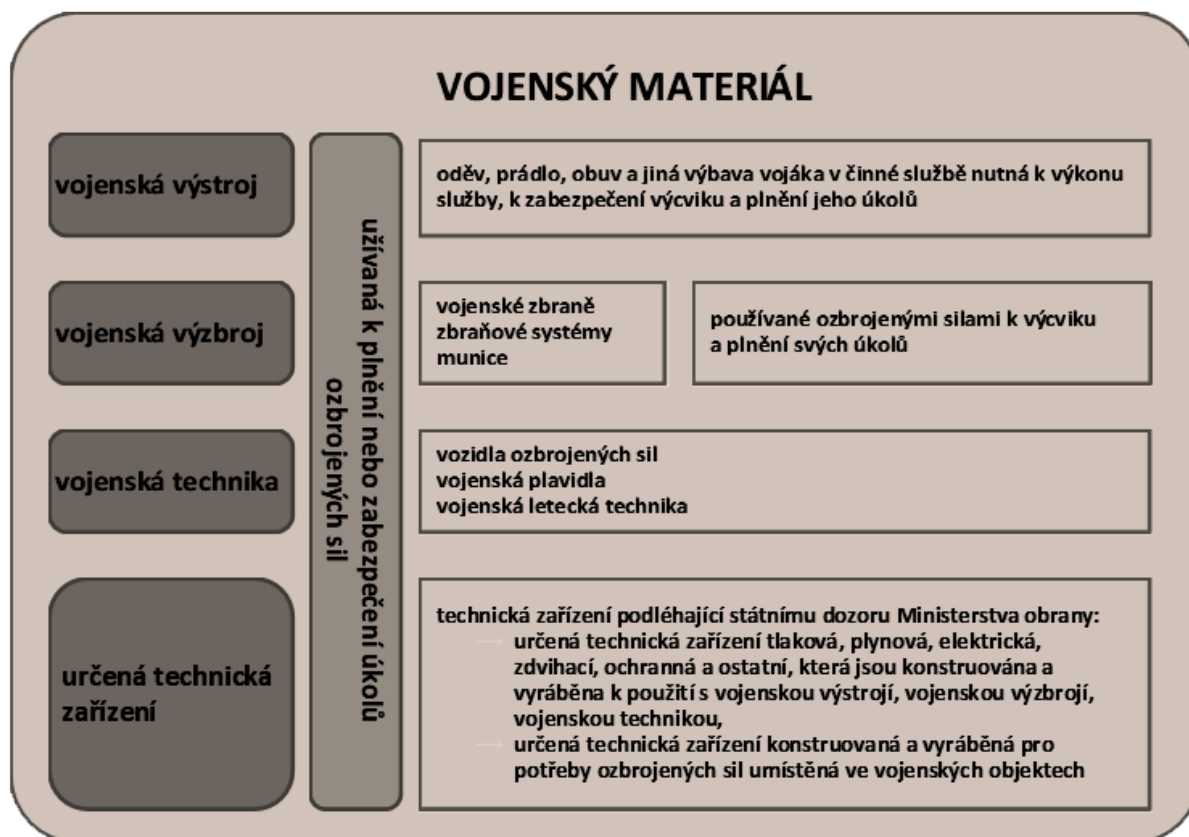
Vojenský materiál

Zdroje: zákon č. 219/1999 Sb., ozbrojených silách ČR,

vyhláška č. 387/2010 Sb., o zobrazení vojenského znaku a národního rozlišovacího znaku, způsobu označování vojenského materiálu vojenským znakem a mezinárodně platným rozeznávacím znakem, zobrazení vojenského stejnokroje a vojenských odznaků a jejich nošení a označování vojenské techniky národním rozlišovacím znakem nebo státním symbolem anebo znakem Hradní stráže (o vojenských znacích a stejnokrojích)

Ozbrojené síly jsou k zabezpečení stanovených úkolů vybaveny vojenským materiálem včetně potřebné vojenské techniky. Ozbrojené síly jsou tedy oprávněny užívat vojenský materiál k plnění svých úkolů.

Vojenský materiál (vojenská výzbroj, vojenská výstroj a vojenská technika) se označuje od roku 1948 vojenskou značkou, kterou tvoří dva zkřížené meče, jejichž rukojeti jsou dole, přičemž meč z pravé strany je pod mečem z levé strany. Rukojeti i čepele obou mečů jsou hladké bez vroubkování a rukojeti jsou kulovitě zakončeny.

Zobrazení znaku, jeho popis a způsob označování vojenského materiálu pochází z roku 1948, a to oznámením ministra národní obrany UL11/48 o označování materiálu vojenské správy vlastnickým znakem (uveřejněno v č. 247/1948 Úředního listu II). Tato úprava se převzala zákonem o ozbrojených silách ČR a je zakotvena též ve vyhlášce o vojenských znacích a stejnokrojích.

Způsob označení vojenského materiálu vojenským znakem se provádí, v závislosti na druhu materiálu a jeho použití v ozbrojených silách, ražením, tiskem barvou, vypalováním, leptáním, vulkanizováním nebo nalepením evidenčního štítku s předtisknutým vojenským znakem. Vojenský materiál se označuje tak, aby následným používáním nedošlo k odstranění vojenského znaku.

Organizační složky státu zřízené ministerstvem a právnické osoby, k nimž plní ministerstvo funkci zakladatele nebo zřizovatele, mohou v rozsahu jejich předmětu podnikání nebo hlavního předmětu činnosti užívat vojenský

Poznámky:

materiál, s výjimkou vojenské výzbroje. K jiným účelům mohou vojenský materiál, s výjimkou výzbroje, užívat jen se souhlasem vlády.

Ozbrojené síly jsou oprávněny užívat na vojenském materiálu určeném k humanitárním účelům mezinárodně platné rozeznávací znaky pro vojenskou zdravotnickou službu, vojenský duchovní personál a civilní obranu. Mezinárodním rozeznávacím znakem vojenské zdravotnické služby a vojenského duchovního personálu je červený kříž na bílém poli (v muslimských zemích se používá též červený půlměsíc a v zemích, které nepoužívají ani červený kříž a ani červený půlměsíc, se používá červený krystal). Mezinárodním rozeznávacím znakem civilní ochrany je rovnostranný modrý trojúhelník na oranžovém pozadí.

Armáda ČR je oprávněna užívat na vojenské technice národní rozlišovací znak ČR nebo státní symboly. Národní rozlišovací znak je kruhového tvaru, rozdělený na tři stejnoměrné klíny bílé, červené a modré barvy. Jednotlivé barvy národního rozlišovacího znaku jsou odvozeny od barev státní vlajky.

Hradní stráž je oprávněna užívat na vojenské technice národní rozlišovací znak nebo znak Hradní stráže. Znak Hradní stráže tvoří tři sdružené gotické štíty v konfiguraci dva nad třetím. V prvním štítě je historický znak Čech, stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou zbrojí a zlatou korunou na červeném poli. Ve druhém štítě se nachází znak Moravy, orlice stříbro-červeně šachovaná se zlatou zbrojí a korunou na modrém poli. Ve třetím štítě je znak Slezska, černá orlice se stříbrným perisoniem s křížkem uprostřed a ukončeném trojlístky, se zlatou korunou a červenou zbrojí na zlatém podkladu. Štíty jsou zlatě lemovány a konturovány tak, že druhý překrývá první a oba překrývají třetí. V bodech překrytí lemů na vnějším okraji znaku vyrůstají zpod štítů tři lipové lístky, z nichž prostřední je vždy větší než dva krajní.

Na vojenské technice mohou být další znaky a nápisy, například věžová čísla, znaky vojenských útvarů nebo vojenských zařízení, které nesmějí být větší než národní rozlišovací znak.

Vzdušné síly na svých letounech užívají nápis v anglickém jazyce CZECH AIR FORCE, který stanoví jejich příslušnost k leteckým silám armády. Vojenské dopravní letouny, které jsou určeny pro přepravu ústavních činitelů, jsou zbarveny ve dvou odstínech stříbrné (šedé) barvy, na každém boku oddělených státní vlajkou stylizovanou do pruhu jdoucím od předních dveří na zad, kde se spojují. Na svislé ocasní ploše je umístěn stylizovaný symbol českého lva ze státního znaku ČR.

17.1 Vojenský stejnokroj

Podle ustanovení § 2 odst. 7 zákona o ozbrojených silách ČR se pod pojmem vojenský stejnokroj rozumějí stanovené součástky vojenské výstroje určené pro jednotné vystrojení ozbrojených sil, které jsou charakterizovány barvou, stříhem, odznaky, rukávovými znaky.

Vojenský stejnokroj a vojenské odznaky nosí jen vojáci v činné službě. Při slavnostních příležitostech mohou nosit vojenský stejnokroj vojáci v záloze a také osoby, kterým bylo nošení vojenského stejnokroje povoleno služebním orgánem. V rozsahu stanoveném služebním orgánem mohou vojenský stejnokroj nebo jeho součásti nosit také žáci a studenti vojenských škol.

17.2 Vojenská vozidla

Technickou způsobilost vojenských vozidel schvaluje Vojenská policie.

Evidenci vozidel ozbrojených sil vede Vojenská policie v **registru vozidel**

- ★ přiděluje jim vojenskou poznávací značku,
- ★ vydává osvědčení o technickém průkazu vozidla ozbrojených sil,
- ★ vojenským vozidlům vydává technický průkaz vojenského vozidla.

Registr vozidel není veřejně přístupný.

17.3 Vojenská plavidla

Technickou způsobilost vojenských plavidel schvaluje Ministerstvo obrany, pokud ji již neschválil civilní subjekt podle zákona o vnitrozemské plavbě (Plavební úřad podle § 10 zákona č. 114/1995 Sb.)

Ministerstvo obrany eviduje vojenská plavidla ve **vojenském plavebním rejstříku** a současně

- ★ vydává osvědčení vojenského plavidla a
- ★ přiděluje vojenské poznávací znaky.

Technické prohlídky a zkoušky určených technických zařízení na vojenských plavidlech se provádí ve vojenských zařízeních určených ministerstvem.

Vojenský plavební rejstřík není veřejně přístupný.

17.4 Vojenská letadla

Ministerstvo vede **vojenský letecký rejstřík ČR**, ve kterém jsou evidována vojenská letadla.

Vojenský letecký rejstřík není veřejně přístupný a zapisují se do něj

- ★ letadla ozbrojených sil,
- ★ letadla právnických osob zabezpečujících úkoly pro zajišťování obrany státu nebo právnických osob zabývajících se vývojem, výrobou, zkouškami, instalací, údržbou, opravami, modifikacemi anebo konstrukčními změnami letadel určených k plnění úkolů při zajišťování obrany státu,
- ★ letadla právnických osob zabezpečujících úkoly zkušebních a předváděcích letů.

Zápisem do vojenského leteckého rejstříku se letadlo stává vojenským letadlem a získává státní příslušnost ČR.

Poznámky:

Vojenská letadla zapsaná do vojenského leteckého rejstříku se označují národním rozlišovacím znakem nebo státní vlajkou, poznávací značkou a označením provozovatele. Grafický návrh označení vojenského letadla schvaluje ministerstvo.

Ministerstvo obrany

- ★ schvaluje typ vojenské letecké techniky,
- ★ může uznat typ vojenské letecké techniky schválený jiným státem nebo Úřadem pro civilní letectví,
- ★ kontroluje letovou způsobilost nebo provozní způsobilost vojenských letadel evidovaných ve vojenském leteckém rejstříku,
- ★ provádí a ověřuje
 - » způsobilost výrobku vojenské letecké techniky k létání (tzv. letovou způsobilost),
 - » způsobilost vojenské letadlové části nebo zařízení k létání (tzv. uvolnění do provozu),
 - » provozní způsobilost vojenského leteckého pozemního zařízení k zajištění letového provozu (tzv. provozní způsobilost).

Podmínkou schválení letové způsobilosti, provozní způsobilosti nebo uvolnění do provozu je

- ★ shoda vojenské letecké techniky se schváleným typem a
- ★ posouzení a ověření jeho letové způsobilosti, provozní způsobilosti nebo uvolnění do provozu.

Posuzováním a ověřováním letové způsobilosti, provozní způsobilosti nebo posuzováním uvolnění do provozu může Ministerstvo obrany pověřit právníčkou nebo fyzickou osobu.

17.5 Schvalování technické způsobilosti vojenských zbraní a munice a jejich evidence

Technickou způsobilost vojenských zbraní a munice, které byly konstruovány, vyrobeny nebo upraveny pro plnění úkolů ozbrojených sil ČR, schvaluje Ministerstvo obrany.

Technické prohlídky a zkoušky vojenských zbraní a munice, které jsou používány ozbrojenými silami ČR k plnění jejich úkolů, se provádějí ve vojenských zařízeních určených Ministerstvem obrany.

Ministerstvo eviduje vojenské zbraně a munici, které jsou používány ozbrojenými silami k plnění jejich úkolů, ve **vojenském centrálním registru zbraní a munice**. Vojenský centrální registr zbraní a munice není veřejně přístupný.

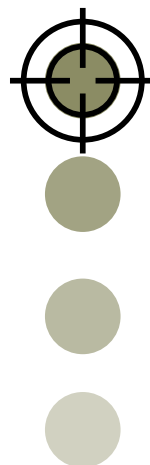
Konec sedmnáctého okruhu

Poznámky:

Válečné hroby a pietní místa

zpracováno dle informací z webové stránky valecnehroby.mo.gov.cz

Zdroje: zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 a Dodatkový protokol I z 8. června 1977
mezivládní dohody ČR o vzájemné péči o válečné hroby s Velkou Británií, se Slovenskem, Ruskem, Ukrajinou, Slovinskem, Rumunskem a Srbskem

18.1 Vymezení pojmů

Válečným hrobem je podle zákona č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech, místo, kde jsou pohřbeny ostatky osob, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci, válečného zajetí, nebo osoby, které zahynuly v důsledku účasti v odboji či jiné vojenské operaci během války. Zahrnuje jednotlivé hroby, hromadné hroby a osária včetně náhrobků a hrobových zařízení. Za válečné hroby jsou také považována evidovaná místa s nevyzvednutými ostatky nebo objekty uznané jako válečné hroby mezinárodními smlouvami.

Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona i pietní místo, kterým se rozumí pamětní desky, pomníky, památníky či obdobné symboly připomínající válečné události a oběti, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, nebo osoby, které zahynuly v důsledku účasti v odboji či vojenské operaci během války. Součástí pietního místa nejsou v žádném případě ostatky připomínaných obětí.

18.2 Evidence válečných hrobů

Evidence válečných hrobů má tři vrstvy informací:

- ★ o nemovitosti,
- ★ o válečném hrobu,
- ★ o osobách.

Obecní úřady s rozšířenou působností vedou evidenci válečných hrobů ve svém správním obvodu a informují příslušný krajský úřad. Krajský úřad pak vede souhrnnou evidenci v rámci kraje a koordinuje péči o válečné hroby v jeho správním obvodu. Ministerstvo obrany vede centrální evidenci všech válečných hrobů a prostřednictvím speciálních webových stránek poskytuje data z této evidence veřejnosti.

18.3 Péče o válečné hroby a pietní místa

Péčí o válečné hroby se rozumí zabezpečení jejich úpravy, ochrany, zřizování nových hrobů, jejich přemístování nebo rušení včetně exhumací. Péči zabezpečuje vlastník válečného hrobu nebo, pokud není znám, vlastník nemovitosti, kde se hrob nachází. Zřízení, přemístění nebo zrušení válečného hrobu vyžaduje písemný souhlas Ministerstva obrany.

18.4 Údržba a úprava válečných hrobů

Údržbou a úpravou válečného hrobu se rozumí označení hrobu, umístění pamětní desky či symbolu, běžná údržba a úprava okolí a přístupových cest. Běžná údržba zahrnuje:

- ★ udržování náhrobků a symbolů v čistém, nezkorodovaném stavu,
- ★ odstraňování hanlivých či znesvěcujících nápisů a symbolů,
- ★ zajišťování pietní výzdoby při výročích a odstraňování uschlých květin,

- ★ úpravu okolí bez omezení viditelnosti hrobu a přístupu k němu,
- ★ zajištění schůdnosti přístupové cesty (odstraňování trávy, sněhu a náledí).

Válečné hroby prohlášené za kulturní památku jsou spravovány podle zákona o státní památkové péči. Pokud jsou válečné hroby nebo pietní místa poškozeny, příslušné úřady a vlastník jsou povinni zajistit jejich obnovu do původního důstojného stavu.

18.5 Válečné hroby podle mezivládních dohod a Ženevských úmluv

Podle mezivládních dohod, které ČR uzavřela s Velkou Británií, se Slovenskem, Ruskem, Ukrajinou, Slovinskem, Rumunskem nebo Srbskem, se smluvní státy zavazují k:

- ★ vzájemnému vyhledávání a evidování válečných hrobů,
- ★ udržování válečných hrobů v důstojném stavu,
- ★ úpravě a rekonstrukci hrobů,
- ★ ochraně válečných hrobů proti zneuctění nebo poškození,
- ★ povolení exhumací a převozu ostatků na žádost druhé smluvní strany,
- ★ přístupu občanů k těmto místům za účelem uctění památky padlých.

Tyto dohody většinou obsahují ustanovení o rovnosti nákladů, přičemž každá smluvní strana nese výdaje spojené s údržbou válečných hrobů druhé strany na svém území. Ve sporných nebo nejasných situacích fungují smíšené komise či určené kontaktní orgány (např. Ministerstvo obrany), které koordinují plnění dohod.

Ženevské úmluvy z roku 1949 a jejich Dodatkový protokol I z roku 1977 upravují povinnost smluvních států pohřbívat oběti válek, zejména příslušníky ozbrojených sil, internované civilisty a válečné zajatce, důstojně, pokud možno jednotlivě, s respektováním jejich náboženství a identity. Dále stanovují:

- ★ registraci údajů o obětech a jejich hrobech,
- ★ označení a evidenci míst posledního odpočinku,
- ★ povinnost států chránit, udržovat a umožnit přístup k těmto hrobům,
- ★ možnost repatriace ostatků a osobních věcí na žádost domovské země nebo blízkých příbuzných.

Exhumace může být provedena v důležitých případech (např. na žádost domovského státu nebo ze závažného veřejného zájmu) a vždy za informování dotčených stran.

18.6 Správní delikty a sankce

Zákon č. 122/2004 Sb. stanoví povinnosti fyzickým a právnickým osobám i obcím. Porušení těchto povinností může být kvalifikováno jako přešůpek nebo jiný správní delikt. Nejčastější porušení:

- ★ neumožnění přístupu k válečnému hrobu,
- ★ nezabezpečení úpravy válečného hrobu,
- ★ nepovolené přemístění nebo úprava válečného hrobu,
- ★ poškození nebo zničení pietního místa.

Za tyto přestupky může být uložena pokuta až do výše 100 000 Kč. Odpovědnost nese vlastník nebo správce hrobu, případně ten, kdo má hrob na starosti podle zákona nebo mezinárodní dohody.

18.7 Závěr

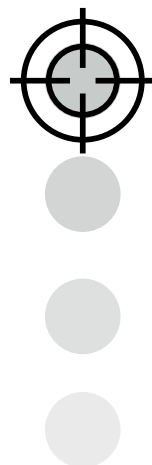
Péče o válečné hroby a pietní místa je důležitou součástí uchovávání historické paměti a vzdávání úcty obětem válečných konfliktů. Zákon č. 122/2004 Sb., mezinárodní dohody a úmluvy zavazují ČR k tomu, aby těmto místům byla věnována patřičná úcta, ochrana a odborná péče. Systémová spolupráce státu, samospráv, odborných institucí a veřejnosti je nezbytná k tomu, aby i budoucí generace měly možnost vnímat válečné hroby jako důležitou připomínku společných dějin a civilizačních hodnot.

Konec osmnáctého okruhu

Obranná standardizace a katalogizace

Zdroje: zákon č. 309/2000 Sb., o obranné standardizaci, katalogizaci a státním ověřování jakosti výrobků a služeb určených k zajištění obrany státu a o změně živnostenského zákona

usnesení vlády č. 1194/2000 k Pravidlům připomínkového řízení k návrhu na přistoupení ke standardizační dohodě NATO a způsobu vypořádání připomínek

19.1 Obranná standardizace

Zákon č. 309/2000 Sb. v obecných ustanoveních **definuje základní používané pojmy**, jako je obranná standardizace, standardizační dohoda NATO a její účel a popisuje proces přistupování k této dohodě.

Dále tento zákon

- ★ vymezuje působnost (veřejné úkoly) Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti při obranné standardizaci,
- ★ vymezuje pojem český obranný standard a
- ★ určuje závazná pravidla pro jeho tvorbu a správu českého obranného standardu.

Pojem obranná standardizace se obecně chápe jako sjednocování operačních postupů, systému velení a řízení a zabezpečování slučitelnosti a zaměnitelnosti výzbrojně-technického potenciálu našich ozbrojených sil se silami armád NATO.

Cílem obranné standardizace je poskytovat nástroje pro obranné plánování k zajištění operační pohotovosti a zlepšení účinnosti využití všech vyčleněných zdrojů v souladu s obrannou politikou ČR.

Pro účely zákona se chápe pojem obranná standardizace v užším pojetí. Vychází se přitom z hlavních úkolů obranné standardizace, za které se považuje **zabezpečení postupu přistupování ČR ke standardizačním dohodám NATO, tvorba českého obranného standardu a způsob jejich provádění.**

Standardizační dohoda je dokument připravený odbornými orgány členských států NATO pro jednotlivé oblasti činností zajišťujících obranu. Standardizační dohoda se vyhláší, přistoupí-li k ní dostatečný počet členských států.

Standardizační dohody řeší požadavky na velení a řízení, na výzbroj, munici, další vojenskou techniku a jiný materiál, na logistiku a na administrativu ozbrojených sil členských států NATO.

V současné době existuje přes 1200 standardizačních dohod. Kromě toho se ročně vydávají nové standardizační dohody. Dále se vydává řada doplňků, oprav a revizí současných standardizačních dohod podle schváleného Standardizačního programu NATO.

Přistupování ke standardizační dohodě představuje určitý mechanismus, na kterém se dohodly členské státy. Jeho základem je ochota členského státu převzít závazky, které ze standardizačních dohod vyplývají, a promítnout je do vnitrostátního právního řádu. Přistoupení se uskutečňuje **formou prohlášení o přistoupení ke standardizační dohodě**. Přistoupení ke standardizační dohodě je formální akt, na základě kterého se členský stát rozhodne, zda přistoupí ke standardizační dohodě jako celku nebo s výhradami, které má možnost zformulovat. Dále může přistoupit ke standardizační dohodě jejím promítnutím do vnitrostátního právního řádu, nebo ji může odmítnout. V každém případě musí členský stát vyjádřit své stanovisko ke každé standardizační dohodě.

Přistupování ke standardizačním dohodám, které členské státy NATO přijaly před přijetím ČR do NATO, představuje dlouhodobý proces s vymezením priorit.

Standardizační dohoda tedy umožňuje zavedení stejné nebo podobné výzbroje, munice a jiného materiálu a stejných nebo podobných způsobů činnosti v oblasti operační, logistické a administrativní.

Ředitel Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti podepisuje za ČR prohlášení o přistoupení ke standardizační dohodě, přičemž Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti

- ★ oznamuje příslušným orgánům NATO přistoupení ČR ke standardizační dohodě,
- ★ eviduje, uchovává a zpřístupňuje standardizační dohody a oznamuje přistoupení ČR ke standardizační dohodě ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví; toto oznámení obsahuje název, číslo, stručnou charakteristiku standardizační dohody a podmínky jejího zpřístupnění,
- ★ zajišťuje tvorbu, schvalování, vydávání a evidenci standardů.

Český obranný standard

Český obranný standard stanovuje požadavky na výrobky a služby nebo na postupy při činnostech v oblasti operační, logistické a administrativní, které slouží k zajištění obrany státu.

Český obranný standard stanovuje požadavky:

- ★ na výrobky, které se týkají např. užitných vlastností, bezpečnosti, úpravy názvosloví a značek, zkoušení, balení, označování a zneškodnění výrobku,
- ★ na služby, které se týkají např. zabezpečení logistiky pro jednotlivé součásti ozbrojených sil,
- ★ na postupy, které se týkají rozpracování činností a opatření, např. k ujednocení terminologie.

Český obranný standard se označuje zkratkou ČOS.

Přijetí českého obranného standardu oznamuje Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti ve Věstníku. Oznámení obsahuje název, číslo a stručnou charakteristiku standardu a podmínky jeho zpřístupnění. Český obranný standard vydává a rozesílá tento úřad nebo právnická osoba zřízená ministerstvem. Vyplývá-li to ze standardizační dohody, k níž ČR přistoupila, musí být příslušný český obranný standard uplatněn v jí uzavírané smlouvě.

Český obranný standard se vytváří

- ★ přijetím požadavků standardizační dohody, nebo
- ★ na základě navrhovatele, kterým může být ministerstvo nebo jiný správní úřad.

Český obranný standard se tedy tvoří dvěma způsoby:

- ★ převzetím požadavků standardizačních dohod se rozumí zapracování do českého obranného standardu těch požadavků standardizační dohody, které doposud nejsou promítnuty ve vnitrostátním právním řádu, českých technických normách (ČSN), harmonizovaných českých technických normách (ČSN – EN, ČSN –

ISO, apod.). Nejsou-li požadavky standardizační dohody dosud obsaženy ve vnitrostátním právním řádu nebo ČSN, je do českého obranného standardu převzata standardizační dohoda jako celek,

- ★ mimo rámec požadavků standardizačních dohod se bude český obranný standard tvořit na základě konkrétního požadavku navrhovatele.

Návrh na tvorbu českého obranného standardu zasílá navrhovatel Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti.

Návrh obsahuje

- ★ název žadatele,
- ★ předmět a obsah navrhovaného standardu,
- ★ zdůvodnění potřeby jeho vytvoření,
- ★ časový harmonogram pro jeho zpracování a
- ★ termín nabytí jeho účinnosti.

Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti rozhodne o návrhu na tvorbu českého obranného standardu a své rozhodnutí zašle navrhovateli. Po přijetí návrhu na tvorbu českého obranného standardu Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti určí zpracovatele návrhu českého obranného standardu. Zpracovatelem může být Ministerstvo obrany, právnická osoba jím zřízená nebo navrhovatel.

Zpracování návrhu českého obranného standardu oznamuje Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti ve **Věstníku**. Toto oznámení obsahuje název návrhu českého obranného standardu, jeho obsahovou charakteristiku, název zpracovatele a lhůtu pro přihlášení zájemců o posouzení návrhu standardu (posuzovatel) u zpracovatele; tato lhůta činí nejméně 30 dnů ode uveřejnění tohoto oznámení. Oznámení obsahuje dále podmínky zpřístupnění návrhu standardu posuzovateli.

Návrh českého obranného standardu zasílá zpracovatel ke stanovisku ministerstvům a jiným správním úřadům, jejichž působnosti se věcně dotýká, a navrhovateli. Ministerstva, jiné správní úřady a navrhovatel jsou povinni zaslat svá stanoviska zpracovateli do 30 dnů od doručení návrhu standardu. V případě, že ministerstvo nebo jiný správní úřad nezašle stanovisko ve stanovené lhůtě, má se za to, že s návrhem standardu souhlasí.

Zpracovatel projedná návrh českého obranného standardu s posuzovatelem, který se ve stanovené lhůtě přihlásil u zpracovatele a zaslal k návrhu českého obranného standardu stanovisko ve lhůtě 30 dnů od jeho zpřístupnění.

Jsou-li stanoviska k návrhu českého obranného standardu souhlasná, zašle jej zpracovatel Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti ke schválení a vydání.

Jsou-li k návrhu českého obranného standardu uplatněny připomínky, projedná je zpracovatel s tím, kdo je uplatnil. Nedojde-li při projednání připomínek ke shodě, rozhodne na návrh zpracovatele Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti.

Odpovídá-li návrh českého obranného standardu obsahovým požadavkům na jeho tvorbu, ředitel Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti český obranný standard schválí; v opačném případě návrh českého obranného standardu vrátí zpracovateli k dopracování.

Náklady na zpracování standardu hradí navrhovatel.

19.2 Katalogizace

V činnosti moderních ozbrojených sil sehrává v současnosti důležitou úlohu nové pojetí zabezpečování vojsk potřebným materiálem a službami, tj. moderní a efektivní logistika. Lapidárně řečeno to znamená mít správnou položku materiálu na správném místě ve správný čas a s nejnižšími náklady. Naplnění tohoto pravidla předpokládá existenci databáze o veškerém materiálu ozbrojených sil, vytvořené na základě jednotných zásad a předpisů a zahrnující veškeré potřebné informace.

V NATO je zaveden **Kodifikační systém NATO** (*NATO Codification System, NCS*) jako základní nástroj vytvářející předpoklady pro efektivní fungování armádní logistiky. NCS je založen na obecně závazných směrnících a postupech, současně však umožňuje zohledňovat národní specifika.

Členství ČR v NATO proto vyžaduje postupné sladění systému logistického zabezpečení. Jedním ze základních prvků pro jeho slučitelnost je zavedení Jednotného systému katalogizace v podmínkách ČR, který je založen na principech Kodifikačního systému NATO.

Legislativní rámec pro využívání Kodifikačního systému NATO byl vytvořen v roce 2000 schválením zákona č. 309/2000 Sb.

Hlava III tohoto zákona vymezuje systém katalogizace výrobků a rozsah jeho užívání, stanovuje zásady pro provádění katalogizace výrobků a práva a povinnosti zainteresovaných subjektů.

Pojmy

Katalogizace	pořízení a aktualizace katalogizačních dat o výrobku, výrobci a dodavateli
Katalogizační data	údaje nezbytné pro přidělení katalogizačního čísla výrobku, katalogizačního kódu výrobce a katalogizačního kódu dodavatele Úřadem pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti
Jednotný systém katalogizace	soubor vzájemně provázaných standardů, metod a prostředků vycházejících z Kodifikačního systému NATO, které slouží ke zpracování katalogizačních dat
Katalogizační číslo výrobku	třináctimístný numerický kód přidělený výrobku
Katalogizační kód dodavatele a katalogizační kód výrobce	pětimístný alfanumerický kód, který slouží k jejich určení

Působnost Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti při katalogizaci

Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti provádí katalogizaci výrobků. Při této činnosti

- ★ plní úlohu národního kodifikačního úřadu vyplývající ze zásad Kodifikačního systému NATO,
- ★ stanoví po projednání s ministerstvy, jinými správními úřady a kraji (dále jen „uživatel“) podmínky pro užívání systému katalogizace, a to na základě jejich žádosti o užívání systému katalogizace,
- ★ kontroluje úplnost návrhu katalogizačních dat o výrobku před přidělením katalogizačního čísla výrobku a před zařazením výrobku do systému katalogizace. Na základě této kontroly
- ★ přidělí katalogizační číslo výrobku, katalogizační kód výrobce a katalogizační kód dodavatele a zařadí výrobek do systému katalogizace, pokud je návrh katalogizačních dat o výrobku úplný,
- ★ přeruší řízení o zařazení výrobku do systému katalogizace, zjistí-li v návrhu katalogizačních dat o výrobku nedostatky, a vrátí jej uživateli k jejich odstranění,
- ★ rozhodnutím návrh zamítne, není-li výrobek určen k zajištění obrany státu; proti tomuto rozhodnutí nelze podat opravný prostředek.

Podmínkou pro podání žádosti o katalogizaci výrobků je **uplatnění katalogizační doložky na výrobek dosud nekatalogizovaný uživatelem ve smlouvě s dodavatelem**. Katalogizační doložka obsahuje povinnost dodavatele zpřístupnit uživateli dokumentaci o výrobku.

Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti

- ★ na základě změn v dokumentaci k výrobku, předložených uživatelem, změní katalogizační data o výrobku,
- ★ vyřadí katalogizovaný výrobek ze systému katalogizace, nemá-li výrobek uživatele,
- ★ v rámci spolupráce poskytuje katalogizační data katalogizovaných výrobků a přehled jejich dodavatelů a výrobců příslušným orgánům NATO, obdobným úřadům nebo orgánům členských států NATO a obdobným úřadům nebo orgánům jiných států, které užívají kodifikační systém NATO,
- ★ na žádost uživatele vyžaduje u příslušných orgánů NATO, obdobných úřadů nebo orgánů členských států NATO a obdobných úřadů nebo orgánů jiných států, které užívají kodifikační systém NATO, katalogizaci výrobku vyrobeného v jejich státě,
- ★ poskytuje uživateli na jeho žádost přehled výrobků zařazených do systému katalogizace, přehled uživatelů, dodavatelů, výrobců a agentur, kterým bylo vydáno nebo odejmuto osvědčení o způsobilosti nebo pozastavena účinnost tohoto osvědčení.

Práva a povinnosti uživatele

Uživatel je povinen předat návrh katalogizačních dat o výrobku Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti s uvedením agentury, která jej zpracovala.

Poznámky:

Při dodávce již katalogizovaného výrobku je uživatel povinen bezodkladně informovat Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti o provedených změnách v dokumentaci výrobku.

Uživatel je povinen bezodkladně oznámit Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, že přestal užívat katalogizovaný výrobek, a předkládat jednou ročně, nejpozději však do 31. ledna následujícího roku, přehled katalogizačních čísel užívaných výrobků. Nesplněním této povinnosti zaniká uživateli právo užívat systém katalogizace.

Uživatel je oprávněn užívat katalogizační data o výrobku, o jehož katalogizaci požádal a který byl Úřadem pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti zařazen do systému katalogizace.

Práva a povinnosti dodavatele

Dodavatel, na základě katalogizační doložky uplatněné uživatelem, je povinen

- ★ uplatnit katalogizační doložku u subdodavatelů na výrobek, který má být předmětem katalogizace,
- ★ zpřístupnit uživateli dokumentaci o výrobku podle § 10 odst. 2,
- ★ informovat bezodkladně uživatele při dodávce již katalogizovaného výrobku o provedených změnách v dokumentaci o výrobku.

Dodavatel je povinen bezodkladně informovat Úřad pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti o tom, že uživatel vůči němu uplatnil katalogizační doložku.

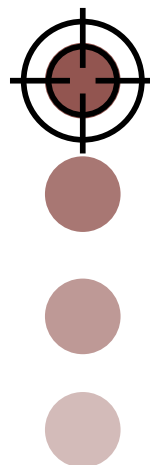
Dodavatel je oprávněn užívat katalogizační data o svém výrobku, který byl Úřadem pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti zařazen do systému katalogizace.

Konec devatenáctého okruhu

Poznámky:

Státní ověřování jakosti

Zdroje: zákon č. 309/2000 Sb., o obranné
standardizaci, katalogizaci a státním
ověřování jakosti výrobků a služeb
určených k zajištění obrany státu a o změně
živnostenského zákona
zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Produkty (tj. výrobky a služby) určené k zajištění obrany státu jsou svým charakterem, použitím a náklady na životní cyklus natolik specifické, že je nutné před jejich dodáním ověřit, zda splňují stanovené požadavky na kvalitu. Tyto produkty se vyznačují vysokou mírou konstrukční a technologické náročnosti, z čehož vyplývají určitá rizika vztahující se k produktu a jeho výrobcí. Mnohdy nestačí pouze posoudit finální produkt, ale je nutné průběžné monitorování podmínek, za kterých je výroba realizována. Ve vybraných případech se rovněž posuzuje systém managementu kvality dodavatele.

Kvalita = stupeň splnění požadavků (potřeb nebo očekávání, které jsou stanoveny, obecně se předpokládají nebo jsou závazné) souborem trvalých charakteristických vlastností produktu.

Zákon č. 309/2000 Sb. byl schválen v době, kdy byl všeobecně používán pojem jakost. Proto je s pojmem jakost spojeno vše, co přímo souvisí se zákonem č. 309/2000 Sb.:

- ★ název Úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti (dále jen „Úřad“),
- ★ pojem státní ověřování jakosti,
- ★ pojem odborný dozor nad jakostí,
- ★ pojem auditu systému jakosti,
- ★ pojem osvědčení o jakosti a kompletnosti,
- ★ pojem osvědčení o shodě systému jakosti s požadavky odběratele,
- ★ pojem výjimka z požadavků na jakost.

Do roku 2000 zabezpečovali kvalitu dodávek do rezortu Ministerstva obrany zástupci vojenské správy formou vojenské přejímky u dodavatelů.

Vstup ČR do NATO v roce 1999, následné přijetí standardizační dohody NATO (STANAG) 4107 a potřeba ověřování kvality vybraných produktů určených k zajištění obrany státu i mimo rezort MO (např. pro Policii ČR) si vynutily přijetí zákona č. 309/2000 Sb. Tímto zákonem byly stanoveny základní zásady a podmínky uplatňování státního ověřování jakosti a byl zřízen Úřad.

V členských státech NATO je na ověřování kvality produktů určených k zajištění obrany státu kladen velký důraz. Tento důraz vychází z potřeby zajistit dostatečnou obrannou způsobilost jednotlivých členských států NATO s co možná nejefektivnějším vynaložením finančních prostředků. Proto je ověřování kvality dáno do působnosti příslušného státního orgánu (úřadu), který má právo vystupovat za stát a provádět státní ověřování kvality na území svého státu a delegovat Státní ověřování jakosti do jiných států.

K vymezení podmínek pro státní ověřování jakosti používají členské státy NATO publikace AQAP. AQAP a odpovídající ČOS se pak smluvně uplatňují a vytvářejí u dodavatele podmínky pro výkon státního ověřování jakosti.

Lze identifikovat několik důvodů, proč je nutné u produktů určených k zajištění obrany státu, zejména u složitých zbraňových systémů, munice, vojenské letecké a pozemní bojové techniky, vynakládat takové úsilí k ověření jejich kvality. Mezi tyto důvody patří následující aspekty:

- ★ vysoké požadavky odběratele na některé kvalitativní znaky;

- ★ nedodržení požadavků na kvalitu by mohlo být při použití produktu zdrojem nedozírných následků, a to jak na majetku, tak zejména na zdraví a životech uživatelů těchto produktů;
- ★ možnosti ověření kvality produktů při jejich přejímce odběratelem jsou značně omezené vzhledem ke specifickým požadavkům na jejich kvalitu;
- ★ velká finanční náročnost na vlastní pořízení produktů, je tedy nutné minimalizovat náklady na údržbu a provoz produktů po celou dobu jejich životnosti (životního cyklu).

Státní ověřování jakosti lze obecně definovat jako proces, kterým Úřad zjišťuje na žádost odběratele, zda dodavatel plní požadavky na kvalitu vyplývající ze smlouvy, a sice zda:

- ★ výrobek nebo služba se shoduje s požadavky stanovenými v této smlouvě,
- ★ dodavatel poskytuje záruky na kvalitu výrobku nebo služby stanovené v této smlouvě,
- ★ dodavatel je schopen plnit další požadavky stanovené odběratelem v této smlouvě.

Odběratelem se rozumí ministerstva, jiné správní úřady, kraje, příslušné orgány NATO, obdobné úřady nebo orgány členských států NATO nebo obdobné úřady nebo orgány jiných států.

Z uvedeného vyplývá, že se státní ověřování jakosti může, na základě žádosti, provádět ve prospěch např. Policie ČR, Správy státních hmotných rezerv, Vězeňské služby, Generálního ředitelství cel, Agentury NATO pro pořizování a zásobování. V žádném případě se však neprovádí na žádost a ve prospěch nestátních nebo soukromých subjektů.

Úřad provádí státní ověřování jakosti pouze na území ČR. V případě, že se pořizovaný produkt vyrábí na území jiného státu, je státní ověřování jakosti delegováno na příslušný orgán daného státu.

Úřad provádí státní ověřování jakosti pro české odběratele bezplatně, rovněž tak pro členské státy NATO a agentury NATO. Pro další zahraniční odběratele se státní ověřování jakosti provádí bezúplatně, pokud je tak stanoveno v dvoustranné dohodě s daným státem, v opačném případě se státní ověřování jakosti provádí za úhradu. Výše úhrady se stanoví maximálně v hodnotě 2 % z ceny produktů, podle rozsahu státního ověřování jakosti a charakteru a množství produktů pořizovaných odběratelem. Finanční úhrada za provedení státního ověřování jakosti je příjmem státního rozpočtu.

Rozsah státního ověřování jakosti se pro každý konkrétní obchodní případ volí zejména podle charakteru produktu a dodavatele, podle rizik produktu, rizik systému managementu kvality dodavatele a rizik jeho procesů.

V závislosti na zjištěných rizicích může být státní ověřování jakosti prováděno v rozsahu:

- ★ konečné kontroly produktu, nebo
- ★ konečné kontroly produktu a odborného dozoru nad jakostí, nebo
- ★ konečné kontroly produktu a auditu systému jakosti dodavatele, nebo
- ★ konečné kontroly produktu, odborného dozoru nad jakostí a auditu systému jakosti dodavatele.

Úřad je oprávněn, na základě žádosti odběratele z ČR, požádat o státní ověřování jakosti obdobný úřad nebo orgán členského státu NATO nebo obdobný úřad nebo orgán jiného státu v případě, že výrobek je vyráběn nebo služba poskytována na jeho území. Úřad tak zabezpečuje státní ověřování jakosti delegováním této služby na partnerský orgán jiného státu.

Úřad je oprávněn, k zajištění státního ověřování jakosti, jménem státu uzavírat:

- ★ dohody o uznávání a provádění státního ověřování jakosti s příslušnými orgány NATO, obdobnými úřady nebo orgány členských států NATO nebo obdobnými úřady nebo orgány jiných států, nebo
- ★ dohody o provádění státního ověřování jakosti na konkrétní výrobky nebo služby s odběrateli, pokud s nimi Úřad nemá uzavřenou dohodu podle předchozí odrážky.

Úřad, jako správní orgán, rozhoduje o předložené žádosti o státní ověřování jakosti. Je oprávněn přerušit správní řízení, zjistí-li v žádosti o státní ověřování jakosti nedostatky. Náležitosti žádosti o státní ověřování jakosti jsou stanoveny zákonem č. 309/2000 Sb.

Při provádění státního ověřování jakosti je Úřad oprávněn přerušit odborný dozor nad jakostí nebo konečnou kontrolu, zjistí-li nedostatky. Úřad je oprávněn pokračovat v odborném dozoru nad jakostí nebo v konečné kontrole, pokud dodavatel prokáže, že tyto nedostatky odstraní a prokáže, že provedl opatření k nápravě k zamezení jejich opakování a prokáže účinnost těchto opatření.

Úřad vydává:

- ★ osvědčení o jakosti a kompletnosti, prokázal-li dodavatel shodu výrobku nebo služby s požadavky stanovenými ve smlouvě,
- ★ osvědčení o shodě systému jakosti s požadavky odběratele, pokud byl výsledek provedeného auditu systému jakosti vyhovující.

Pokud tak stanoví smlouva mezi odběratelem a dodavatelem, pak Úřad v rámci státního ověřování jakosti realizuje:

- ★ odborný dozor nad jakostí,
- ★ konečnou kontrolu výrobku nebo služby,
- ★ audit jakosti.

20.1 Odborný dozor nad jakostí

Odborným dozorem nad jakostí Úřad ověřuje, zda procesy dodavatele, jejichž výsledkem je produkt, se uskutečňují v souladu s požadavky odběratele stanovenými ve smlouvě s dodavatelem a zabezpečují dosažení požadované kvality výrobku nebo služby.

Provádí se v průběhu výroby výrobku nebo poskytování služby.

Obsah odborného dozoru nad jakostí:

- ★ provádění vstupní kontroly materiálu a subdodávek,

Poznámky:

- ★ zda se jednotlivé výrobky vyrábějí nebo služby poskytují podle dokumentace a zda se uskutečňují všechny předepsané kontroly technických parametrů výrobku v průběhu výroby nebo služby v průběhu jejího poskytování,
- ★ řízení procesů dodavatele,
- ★ dodržování metrologického řádu, zejména předepsané přezkušování měřidel, přístrojů a zkušebních zařízení,
- ★ průběh interních auditů dodavatele, jejich vyhodnocování a realizaci přijatých opatření,
- ★ činnost dodavatele při nakládání s výrobky a jejich částmi, které nejsou shodné s dokumentací,
- ★ nápravu zjištěných nedostatků,
- ★ činnost v oblasti řízení dokumentace systému kvality dodavatele,
- ★ zajištění identifikovatelnosti výrobku nebo služby v průběhu výroby výrobku nebo poskytování služby,
- ★ skladování hotových výrobků a manipulaci s nimi,
- ★ zda počet vadných výrobků nepřekročí v průběhu výroby nebo poskytování služby smluvně stanovený počet,
- ★ další činnosti dodavatele podle požadavků odběratele vyplývající ze smlouvy.

Přerušení odborného dozoru nad jakostí: pokud Úřad v průběhu odborného dozoru nad jakostí u dodavatele zjistí

- ★ nedostatky v systému kvality, které ohrožují kvalitu výrobku nebo služby,
- ★ nedostatky v procesech, které ohrožují kvalitu výrobku nebo služby,
- ★ nedostatky u výrobku v průběhu výroby nebo u služby v průběhu jejího poskytování,
- ★ další nedostatky, které ohrožují kvalitu výrobku nebo služby,

Úřad písemně o tom vyrozumí dodavatele a odběratele. Dodavatele zároveň Úřad vyzve k nápravě a odstranění zjištěných nedostatků.

Úřad pokračuje v odborném dozoru nad jakostí na žádost dodavatele, který písemně doloží způsob odstranění zjištěných nedostatků a prokáže, že opatření učiněná k nápravě jsou dostatečná.

20.2 Konečná kontrola

Konečnou kontrolou produktu Úřad ověřuje **shodu produktu s požadavky stanovenými odběratelem ve smlouvě s dodavatelem**. Provádí se po ukončení výroby (u hotových výrobků) nebo po poskytnutí služby.

Přerušení konečné kontroly: pokud Úřad při konečné kontrole zjistí:

- ★ že produkty nejsou shodné s požadavky uvedenými v dokumentaci,

- ★ že nebyl dodržen stanovený postup výroby výrobku nebo poskytování služby,
- ★ že dodavatel nedodržel lhůty pro zavedení změn do výroby stanovené ve smlouvě,
- ★ překročení počtu vadných produktů stanoveného ve smlouvě,
- ★ nedostatky v metrologickém zajištění výroby,
- ★ další nedostatky v činnosti dodavatele při výrobě výrobku nebo poskytování služby,

písemně o tom Úřad vyrozumí dodavatele a odběratele. Dodavatele zároveň Úřad vyzve k nápravě zjištěných nedostatků.

Úřad pokračuje v konečné kontrole na požádání dodavatele, který písemně doloží způsob odstranění všech nedostatků a prokáže, že opatření učiněná k nápravě jsou dostatečná a účinně vedou k dosažení shody.

Konečnou kontrolu Úřad neprovádí v době přerušování odborného dozoru.

Úřad vydá osvědčení o jakosti a kompletnosti pouze na produkty, u kterých dodavatel prokázal shodu s požadavky stanovenými ve smlouvě.

20.3 Audity jakosti

Úřad podle zákona č. 309/2000 Sb. provádí následující audity jakosti:

- ★ audit systému jakosti,
- ★ audit procesů,
- ★ audit výrobků nebo služeb.

Při těchto auditech prověřuje, zda jsou splněné smluvně stanovené požadavky odběratele na příslušnou oblast.

Auditem systému jakosti Úřad ověřuje, zda systém managementu kvality dodavatele splňuje požadavky odběratele. Tyto audity mají charakter zákaznických auditů (tzv. audit druhou stranou) a jsou u dodavatelů prováděny bezplatně. Pro stanovení požadavků na systém managementu kvality se využívají příslušné české obranné standardy, které vychází z příslušných publikací AQAP.

Při auditu systému jakosti Úřad u dodavatele konkrétně prověřuje:

- ★ dokumenty související se systémem managementu kvality (politika kvality, cíle kvality, plány kvality), zda tyto dokumenty odpovídají požadavkům norem ISO a ČOS a zda jsou v praxi uplatňovány,
- ★ záznamy z přezkoumání systému managementu kvality vedením dodavatele, výsledky interních a externích auditů a jak je se zjištěními dále pracováno,
- ★ fungování základních procesů, které ovlivňují kvalitu produktů,

- ★ zavedení managementu konfigurace (tj. identifikace, dokumentování, řízení, vykazování stavu a prověrky funkčních a fyzických znaků produktu popsané v dokumentaci produktu a později dosahované u produktu).

Úřad provádí audity jakosti:

- ★ na žádost odběratele v rozsahu a na základě smlouvy mezi dodavatelem a odběratelem nebo smlouvy o provedení auditu jakosti uzavřené mezi dodavatelem a Úřadem,
- ★ na žádost dodavatele v rozsahu a na základě smlouvy o provedení auditu jakosti uzavřené mezi dodavatelem a Úřadem.

O provedeném auditu jakosti vydá Úřad dodavateli zprávu. Ve zprávě uvede výsledek provedeného auditu jakosti s výrokem „vyhovující“ nebo „nevyhovující“ a zároveň uvede zjištěné nedostatky.

V případě nevyhovujícího výsledku provedeného auditu jakosti může Úřad stanovit dodavateli lhůtu k odstranění nedostatků. Lhůta k odstranění nedostatků může být stanovena maximálně na dobu 12 měsíců. Pokud dodavatel nedostatky odstraní, může po uplynutí stanovené lhůty požádat Úřad znovu o provedení auditu jakosti a zároveň uvede, jakým způsobem nedostatky odstranil.

U provedeného auditu systému jakosti, pokud je jeho výsledek vyhovující, vydá Úřad dodavateli ke své zprávě osvědčení o shodě systému jakosti s požadavky odběratele a stanoví dobu jeho platnosti.

Konec dvacátého okruhu

Poznámky: